R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K
DANES-PICTA.COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

Mjr dr Ryszard CHROBAK
Kpt. dypl. Grzegorz SOBOLEWSKI

PRZEMIESZCZANIE WOJSK SOJUSZNICZYCH NA OBSZARZE RP „PRZEMIESZCZENIE"

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/4192
05-004192-002-0

WARSZAWA

68811

Inches Centimetres Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Colour Chart #13
DANES-PICTA.COM

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 68811
Akademii Obrony Narodowej

mjr dr Ryszard CHROBAK
kpt. dypl. Grzegorz SOBOLEWSKI

PRZEMIESZCZANIE WOJSK SOJUSZNICZYCH NA OBSZARZE RP

pk. „PRZEMIESZCZENIE"

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr
Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON

W A R S Z A W A 1 9 9 9

ZESPÓŁ AUTORSKI

1. **mjr dr Ryszard CHROBAK** - kierownik zespołu, rozdz. 1, 4, zakończenie.
2. **kpt. dypl. Grzegorz SOBOLEWSKI** - wstęp, rozdz. 2, 3.

Recenzja pracy – płk dr hab. Leopold CIBOROWSKI

SPIS TREŚCI

WSTĘP **3**

1. ASPEKTY METODOLOGICZNE BADAŃ **5**

1. 1. CEL I PROBLEMY BADAŃ 5

1. 2. PROBLEMY I HIPOTEZA 7

1. 3. METODY BADAŃ. 9

2. KONCEPCJA WYKORZYSTANIA WOJSK SOJUSZNICZYCH W ASPEKCIE POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ **11**

2. 1. POTENCJALNE ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI 13

2. 1. 1. Uwarunkowania powstania zagrożeń militarnych 17

2. 1. 2. Prowadzenie działań zaczepnych przez potencjalnego przeciwnika w aspekcie prognozowanych zagrożeń 24

2. 2. CHARAKTERYSTYKA DZIAŁAŃ WOJSK SOJUSZNICZYCH 27

2. 3. PRZEMIESZCZANIE WOJSK SOJUSZNICZYCH JAKO INTEGRALNA CZĘŚĆ OPERACJI OBRONNEJ NA OBSZARZE RP 33

3. POLITYKA NATO W DZIEDZINIE PAŃSTWA GOSPODARZA (HNS) **42**

3. 1. OGÓLNE ZASADY I WYMAGANIA 42

3. 2. PRZEGRUPOWANIE I TRANSPORT W NATO 46

4. PRZEMIESZCZANIE WOJSK SOJUSZNICZYCH NA TERENIE RP JAKO PAŃSTWA GOSPODARZA **58**

4. 1. ROLA PAŃSTWA GOSPODARZA W ZAPEWNIENIU SPRAWNOŚCI PRZEMIESZCZANIA WOJSK SOJUSZNICZYCH 59

4. 2. OBSZAR RP JAKO ŚRODOWISKO PRZEMIESZCZANIA WOJSK SOJUSZNICZYCH 66

4. 2. 1. Charakterystyka geograficzna kraju w aspekcie przemieszczania 66

4. 2. 2. Komunikacyjne uwarunkowania przemieszczania 70

4.3. KONCEPCJA PRZEMIESZCZANIA 82

ZAKOŃCZENIE **107**

BIBLIOGRAFIA **107**

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW **111**

WSTĘP

Przemiany polityczno-militarne ostatnich lat w Europie, położenie geopolityczne Polski oraz przynależność do struktur politycznych i militarnych Sojuszu Północnoatlantyckiego stawiają polską strategię obronną przed zupełnie nowymi wyzwaniami. Takim zadaniem w dobie ciągłego braku stabilizacji sytuacji politycznej w państwach byłego Związku Radzieckiego, na Bałkanach i innych punktach zapalnych świata jest określenie obrazu możliwych konfliktów lub wojny oraz wynikających stąd metod i sposobów przygotowania się do ich prowadzenia. Nic nie straciła na aktualności rzymska zasada „*si vis pacem, para bellum*"(jeśli chcesz pokoju, gotuj się do wojny). Jeżeli chcemy przeciwdziałać wojnie, musimy znać jej źródło, stale analizować rządzące nimi mechanizmy.

Włączenie naszego kraju do zachodnich struktur bezpieczeństwa to kolejne zadania dla polskiej nauki wojskowej, gdzie jednym z obszarów prowadzonych badań jest problematyka interoperacyjności z wojskami państw NATO. Obok szerokich potrzeb związanych z wymianą sprzętu i unowocześnianiem infrastruktury technicznej istnieje potrzeba posiadania umiejętności zastosowania w praktyce najnowszych osiągnięć z zakresu teorii sztuki wojennej. Wiele problemów z jej zakresu nie udało się jeszcze w pełni rozwiązać, a w miarę prowadzonych badań ciągle pojawiają się nowe. Jednym z wielu bardzo ważnych obszarów, w którym musimy osiągnąć kompatybilność ze strukturami NATO jest obszar obowiązków Państwa Gospodarza.

Jeśli chcemy, aby nasz wysiłek obronny był skutecznie wspierany przez sojuszników w razie potencjalnego zagrożenia, to musimy im stworzyć warunki skutecznego działania na naszym terytorium. Bardzo ważnym obok innych przedsięwzięć składających się na taki stan rzeczy jest zabezpieczenie bezkolizyjnego przemieszczania sił sojuszniczych w granicach naszego państwa. Tego też problemu dotyczą treści niniejszej pracy podsumowujące wyniki badań autorów.

Praca składa się z czterech rozdziałów, wstępu i zakończenia oraz załączników dokumentujących realizację przyjętej procedury badawczej. Powyższa procedura informująca o całokształcie podjętych badań i treści zawartych w pracy przedstawiona została w rozdziale pierwszym.

Autorzy poszczególnych rozdziałów przedstawiają rezultaty swoich dociekań, a ich treść i układ korespondują z celami i problemami badawczymi.

Prace kończą wnioski uogólniające, oceny stopnia osiągnięcia celów i realizacji zamierzeń badawczych.. Treść załączników stanowi w większości dopełnienie wyjaśniające opis wyników badań przedstawionych w kolejnych rozdziałach.

ROZDZIAŁ I
ASPEKTY METODOLOGICZNE BADAŃ

1.1. Cel i problemy badań

Korzyści płynące z pełnego członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim w aspekcie potencjalnych zagrożeń są niezaprzeczalne. Dobitnie świadczą o tym wnioski z najnowszej historii, które pokazały, iż natowska zasada „jeden za wszystkich wszyscy za jednego" odstraszała potencjalnych agresorów. Zgodnie z tą zasadą każde z państw członkowskich z jednej strony może liczyć na bezpośrednią pomoc sojuszu ale z drugiej musi być zdolne do niesienia pomocy pozostałym.

Taka filozofia pociąga za sobą konieczność wysokiej mobilności wojsk sojuszniczych zdolnych w możliwie krótkim czasie skutecznie reagować na zagrożenia każdego ze swych członków.

Na przestrzeni swojego istnienia Sojusz Północnoatlantycki dopracował się wielu rozwiązań w obszarze zapewnienia sobie swobody przegrupowania sił zgodnie z planami kreślonymi przez Dowództwa Operacji Połączonych. Przyjęte rozwiązania sa realne tylko wtedy, gdy posiadają akceptacje wszystkich członków i jednocześnie są koordynowane przez jednolite kompetentne kierownictwo cywilno wojskowe.

Problematyka cywilnej i wojskowej pomocy świadczonej w czasie pokoju, kryzysu i konfliktu przez nasze państwo jako państwo gospodarza siłom sprzymierzonym i organizacjom NATO jest przedmiotem badań wielu naukowców nie tylko wojskowych oraz obszarem działalności wielu kompetentnych osób funkcyjnych z różnych resortów.

Wszyscy zainteresowani na czele z najwyższymi przedstawicielami władz państwowych są zgodni, iż tematyka dotycząca zadań naszych sił zbrojnych jak i mobilizacji sektora cywilnego w zabezpieczeniu wojsk NATO w tym ich

przemieszczeń jest nową, dlatego też dla ustrzeżenia się błędów wymaga dokładnych wielopłaszczyznowych badań.

Przedmiotem wojskowych badań naukowych jest walka zbrojna[1], natomiast przemieszczenia są jej nieodłączną częścią , a ponadto wtedy kiedy mają miejsce poza granicami kraju charakteryzują się określoną specyfiką. Właśnie ta specyfika jest przedmiotem prowadzonych badań i szczególnego zainteresowania badaczy.

Zasadniczym celem opracowania jest:

a) w wymiarze poznawczym: uporządkowanie dorobku teorii przemieszczania wojsk sojuszniczych na obszarze Państwa Gospodarza jak również jej wzbogacenie o zasady wynikające ze współczesnych uwarunkowań.

b) w wymiarze praktycznym: określenie podstaw prowadzenia efektywnych działań przez odpowiednie komponenty układu militarnego i niemilitarnego w zakresie zabezpieczenia płynnego ruchu wojsk NATO, szczególnie w okresie zagrożenia i wojny .

Aby osiągnąć cel główny, autorzy wytyczyli sobie następujące cele szczegółowe:

1. Przedstawić stan wiedzy na temat koncepcji wykorzystania wojsk sojuszniczych w aspekcie potencjalnych zagrożeń;
2. Określić wagę przemieszczeń w całokształcie operacji prowadzonej przez wojska sojusznicze;
3. Określić poglądy obowiązujące w sojuszu w dziedzinie Państwa Gospodarza;
4. Wykazać wpływ przedsięwzięć organizacyjnych i wykonawczych w ramach obowiązków HNS (Host Nation Support) Państwa

[1] E.WIŚNIEWSKI, Metodyka wojskowych badań naukowych, Warszawa 1983, s.25

Gospodarza[2] na możliwości bezkolizyjnego przemieszczania wojsk sojuszniczych.

5. Wskazać, jakimi głównymi zasadami należy kierować się podczas przemieszczenia wojsk z uwzględnieniem warunków fizyczno-geograficznych Polski;
6. Określić kierunki doskonalenia organizacji i prowadzenia przemieszczeń wojsk sojuszniczych na obszarze naszego Państwa – Gospodarza.

1. 2. Problemy i hipoteza

Główny problem[3] badawczy podjęty do rozwiązania został wyrażony w formie pytania:

Według jakich reguł organizować i jak zabezpieczyć przemieszczanie wojsk sojuszniczych NATO na terytoriom Rzeczpospolitej Polskiej jako Państwa Gospodarza?

Rozwiązanie tak określonego problemu głównego wymagało zbadania wielu problemów szczegółowych, które rozważane oddzielnie charakteryzowały się pewną odrębnością, a ujmowane razem stanowiły racjonalnie i logicznie uporządkowaną całość, umożliwiającą opracowanie sposobów przygotowania i zabezpieczenia przemieszczeń jednostek NATO z uwzględnieniem istniejących warunków infrastrukturalnych, administracyjnych i geograficznych Polski.

---

[2] Wsparcie przez Państwo Gospodarza (HNS) jest to cywilna i wojskowa pomoc, świadczona w okresie pokoju, kryzysu i wojny przez państwo gospodarza dla sojuszniczych sił zbrojnych i organizacji NATO, które są rozmieszczone na lub są w trakcie przemieszczania się przez terytorium danego państwa. HNS zabezpiecza system komunikacji i umożliwia zaopatrzenie w środki materiałowe. Podstawa zobowiązań HNS wynika z Sojuszu NATO lub z bilateralnych lub wielostronnych porozumień zawartych miedzy Państwami Gospodarzami wojskami działającymi na terytorium danego państwa.(...) Zob., Doktryna Logistyczna Sił Lądowych, STANAG 2406, Maj 1995, tłumaczenie, A> Szydłowski.

[3] Wg T. Pilcha problem „określa obszar niewiedzy i informuje o naszym osobistym pragnieniu znalezienia odpowiedzi na niepokój ignorancji'', T. Pilch, Zasady badań pedagogicznych, Warszawa 1995, s. 19

Rozwiązanie problemu sprowadzało się do uzyskania odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jakie następują zmiany w koncepcji operacyjnego wykorzystania wojsk sojuszniczych w aspekcie potencjalnych zagrożeń i jaką część tych operacji stanowią przemieszczenia?
2. Jakie przyjęto w NATO zasady i wymagania w dziedzinę Państwa Gospodarza (HNS) pod kątem przegrupowania i transportu?
3. W jaki sposób zorganizować i zabezpieczyć przemieszczenie jednostek NATO aby sprostać oczekiwaniom naszych partnerów ?
4. Jakimi instrumentami powinno dysponować Państwo Gospodarz aby maksymalnie usprawnić proces przemieszczania?
5. Czy obszar RP jest środowiskiem sprzyjającym przemieszczaniom?
6. Jak powinno być zorganizowane przemieszczanie aby zapewnić szybkie osiągniecie jego celu?

Autorzy, opierając się na dotychczasowej wiedzy o przemieszczaniu i poglądach obowiązujących w NATO w dziedzinie HNS i uwzględniając współczesne narodowe uwarunkowania, przyjęli - na podstawie wstępnych ocen - następującą hipotezę[4] roboczą:

Skuteczność realizacji procesu przemieszczania wojsk sojuszniczych na terytorium Polski warunkuje wszechstronne uwzględnienie jej naturalnych cech fizyczno-geograficznych oraz stworzenie systemu zabezpieczenia i wsparcia na bazie komponentów układu militarnego i niemilitarnego w ramach HNS.

[4] Wg. J. Pietera „hipoteza jest naukowym przypuszczeniem co do istnienia lub nieobecności danej rzeczy czy zjawiska w określonym miejscu i czasie oraz co do związku zależności danych zjawisk od innych...'', J. Pieter, Zarys metodologii pracy naukowej, Warszawa 1975, s. 61.

Stosownie do powyższego autorzy założyli, że osiągnięcie w zaplanowanym czasie celów przemieszczeń poszczególnych związków taktycznych i oddziałów natowskich będzie możliwe jedynie w wypadku umiejętnego zsynchronizowania wysiłków instytucji i elementów sojuszu z odpowiednikami narodowymi.
Z kolei skuteczność działania narodowych komponentów zabezpieczających ten proces zależy nie tylko od ich wyszkolenia i zaangażowania ale również od kompetencji wynikających z ich umocowań prawnych.

Przedstawione wyżej przypuszczenia hipotetyczne oparte zostały o obecny stan wiedzy nie tylko na temat sztuki operacyjnej i taktycznej z uwzględnieniem problematyki integracyjnej. Jednocześnie autorzy zdają sobie sprawę z istnienia wielu obszarów niepewności, które w wyniku prowadzonych badań mogą się pojawić. Wymagać one będą kolejnych wysiłków i kontynuacji badań w podjętym obszarze.

Uzyskanie naukowo uzasadnionych odpowiedzi na przedstawione wczesniej pytania badawcze, pozwoliło rozwiązać dostrzeżone problemy lub wskazać sposoby ich rozwiązania. Wymagało to jednak zastosowania i przeprowadzenia odpowiedniej procedury badawczej.

1. 3. Metody badań.

Złożona struktura przedstawionych problemów naukowych i konieczność sprawdzenia słuszności wymienionych założeń hipotetycznych, wymagała zastosowania zróżnicowanych metod badawczych ujętych w następujące etapy procedury badawczej:

1. *wstępny* - określenie stanu wiedzy dotychczasowej;
2. *teoretyczny* - poświęcony sformułowaniu hipotezy roboczej;
3. *praktyczny* - polegający na weryfikacji przyjętej hipotezy;
4. *końcowy* - zawierający syntezę wyników badań.

Wybór oraz zastosowane metody badawcze uwarunkowane były charakterem badanych problemów, niewielką wartością merytoryczną literatury

przedmiotu, koniecznością prowadzenia badań z uwzględnieniem etapu badań oraz istniejących warunków i możliwości.

W celu rozwiązania przyjętych problemów stosowano zarówno metody empiryczne jak i teoretyczne.

Z metod empirycznych stosowano głównie , badanie sądów (opinii) w wywiadach z ekspertami oraz obserwację naukową. Umożliwiły one uzyskanie materiału badawczego weryfikowanego w trakcie konsultacji i wywiadów prowadzonych z oficerami Akademii Obrony Narodowej, Akademii Dowodzenia Bundeswehry, Sztabu Generalnego, Dowództwa Wojsk Lądowych oraz wybranych jednostek organizacyjnych Wojska Polskiego.

Metody teoretyczne były stosowane we wszystkich etapach badań. Umożliwiały przetworzenie zebranego materiału empirycznego. Najczęściej stosowano analizę, syntezę, uogólnienie, porównanie, abstrahowanie i analogię. Za pomocą tych metod, na podstawie literatury dotyczącej obowiązków Państwa Gospodarza i przemieszczania wojsk, starano się ustalić kierunki przeobrażeń w rozważanym obszarze.

Bieżąca działalność naukowo-dydaktyczna została wykorzystana do prowadzenia dyskusji ukierunkowanej z nauczycielami akademickimi oraz do obserwacji wybranych fragmentów ćwiczeń dowódczo-sztabowych i szkieletowych. Wykorzystano również sprawozdania grup badawczych powoływanych do prowadzenia badań w trakcie ćwiczeń oraz wyniki osobistej obserwacji autorów.

Dzięki zastosowaniu różnorodnych metod podejścia do badanego zjawiska, metod jego poznania, autorzy mogli dokonać ostatecznej weryfikacji uzyskanego materiału i przyjąć najbardziej wartościowe rozwiązania problemu.

Drogę dojścia do wyników i same wyniki w postaci teoretycznego opracowania, prezentują autorzy w kolejnych rozdziałach niniejszego opracowania.

ROZDZIAŁ II
KONCEPCJA WYKORZYSTANIA WOJSK SOJUSZNICZYCH W ASPEKCIE POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ

Położenie naszego kraju na wschodniej flance Sojuszu Północnoatlantyckiego przy wschodniej części Europy sprawia, że możemy być, podobnie jak w przeszłości, obiektem silnego oddziaływania politycznego, gospodarczego i militarnego. Hipotetyczna wizja zagrożenia militarnego Polski upoważnia do zdefiniowania celu systemu obronnego państwa. Jego nadrzędnym zadaniem jest ochrona i obrona suwerenności oraz niepodległości terytorialnej i nienaruszalności granic.

Pełna autonomia w szeroko rozumianej problematyce bezpieczeństwa narodowego nakazuje być przygotowanym do rozwiązywania spraw militarnych na ewentualność określonej prognozy zagrożeń suwerenności naszego państwa. Zarysowała się też nowa rola Wojska Polskiego w systemie obrony Rzeczypospolitej Polskiej jak też w ramach członkostwa naszego państwa w NATO. Głównie polega ona na realizacji takich zadań jak:

- obrona integralności terytorialnej i suwerenności państwa;
- stworzenie warunków do ingerencji wojsk koalicyjnych;
- udział wydzielonych sił w współdziałaniu z Siłami Zbrojnymi NATO na terytorium naszego kraju i poza jego granicami;
- udział w misjach pokojowych w ramach ONZ;
- likwidacja klęsk żywiołowych.

Innymi słowy oznacza to, że siły zbrojne powinny być przygotowane do realizacji różnego rodzaju zadań. Wielorakość tych zadań, a jednocześnie potrzeby uzyskania niezbędnego potencjału obronnego w dobie ograniczeń wynikających z podpisanych zobowiązań międzynarodowych (CEF-1) skłania podobnie jak w innych państwach zachodnioeuropejskich przyjęcie koncepcji obronnej, w której istotne znaczenie obok nielicznych wojsk operacyjnych spełniać mają siły sojusznicze NATO.

Nowa sytuacja geopolityczna Europy sprawiła, między innymi, że przez wiele lat opracowywane koncepcje i zasady prowadzenia ewentualnych działań wojennych i operacji uległy radykalnym zmianom. Wkomponowanie sił sojuszniczych w system obrony państwa poprzez powierzenie im wielu znaczących zadań dla obronności powoduje potrzebę pewnych przeobrażeń w zakresie prowadzenia operacji obronnych. W określonym stopniu zmieniają się poglądy na rolę i znaczenie poszczególnych działań bojowych w ramach prowadzonych operacji. Całkiem nowego wymiaru nabrały również sprawy związane z planowaniem, organizowaniem i prowadzeniem walki obronnej. Dokonywane zmiany nie ominęły też przeobrażeń struktur naszych Sił Zbrojnych, ich wyposażenia i możliwości bojowych, które w głównym stopniu będą decydowały o realności wykonywanych zadań. Wieloletnie i wielopłaszczyznowe nasze dążenia do integracji ze strukturami NATO zostały urzeczywistnione pełnoprawnym członkostwem w tym sojuszu. Strategiczny cel polskiej polityki został osiągnięty, a zmiany jakie w związku z tym następują w obszarze polityczno-militarnym można zaliczać do rewolucyjnych.[5]

Polska jako państwo posiadające obronną doktrynę militarną ma możliwość przygotowania zawczasu oraz wykorzystania sił, środków i sposobów walki zbrojnej zapewniających skuteczne przeciwstawienie się agresji wielokrotnie przeważających sił przeciwnika. Wynika to z atutów jakie stwarza obrona własnego terytorium oraz z naturalnej przewagi obrony przed natarciem[6]. Do sił, które mogą być skutecznie wykorzystane w obronie państwa można zaliczyć: siły lądowe (wojska operacyjne i obrony terytorialnej), siły powietrzne i siły Sojuszu Północnoatlantyckiego, niemilitarne ogniwa obronne oraz przygotowane do wsparcia sił zbrojnych, a także stawiania czynnego i biernego oporu społeczeństwo (rys.2. 1).

---

[5]Por. B. Balcerowicz, Sojusz a obrona narodowa, Warszawa 1999, s. 7.

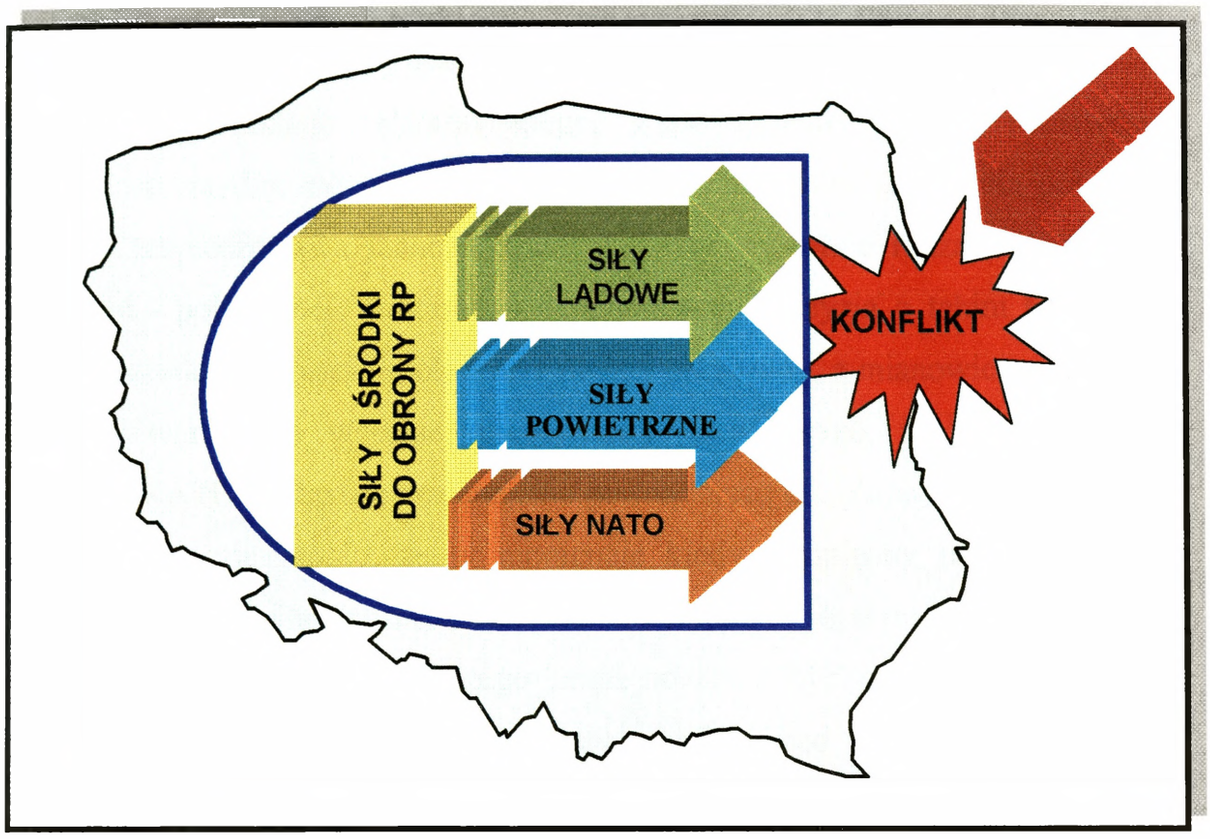

Rys. 2. 1. Siły i środki do obrony RP w przypadku konfliktu.

Broniące się państwo ma także możliwość wykorzystania naturalnych walorów obronnych swojego terytorium oraz odpowiedniego przygotowania go do obrony, jest to niedostępny dla agresora środek umożliwiający zwielokrotnienie zdolności obronnych własnych wojsk oraz ograniczenie, a nawet sparaliżowanie zdolności uderzeniowych przeciwnika.

2. 1. Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa Polski

Prowadzone analizy dotyczące bezpieczeństwa Polski w sposób jednoznaczny dowodzą, iż losy naszego kraju kształtowały uwarunkowania geopolityczne. Dlatego też w swej historii Polska ulegała naciskom militarnym, była terenem bezkarnej grabieży i jak to ujął Clausewitz „drogą publiczną, po której stale grasowały obce wojska".

---

[6] Por.: C. V. Clausewitz: przewaga obrony (dobrze pojętej) jest bardzo duża, o wiele większa niż się sądzi..., "O wojnie", t. 1., s. 28.

Dlatego też dążenie Polski do NATO miało swoje głębokie uzasadnienie po rozpadzie Układu Warszawskiego, gdzie byliśmy znowu państwem buforowym między mocarstwem wschodnim i zachodnim. Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa jednoznacznie określały wszystkie rodzaje i obszary integracji - politycznej, militarnej i ekonomicznej. Decyzja o takim kierunku polityki uzyskała poparcie społeczne z prostej przyczyny, a mianowicie z obawy życia w warunkach wysokiej niepewności. Oczekiwano, iż wstąpienie w struktury NATO, to będzie dostatecznie pewną tarczą dla obrony suwerenności. Wydawać by się mogło, że w momencie kiedy zostaliśmy pełnoprawnym członkiem NATO i weszliśmy pod „parasol ochronny" sojuszu wszelkie obawy zagrożenia bezpieczeństwa naszego kraju powinny być nieaktualne. Jest to stwierdzenie bardzo mylne bo z państwa buforowego staliśmy się granicą wschodnią Sojuszu Północnoatlantyckiego (rys 2. 2).

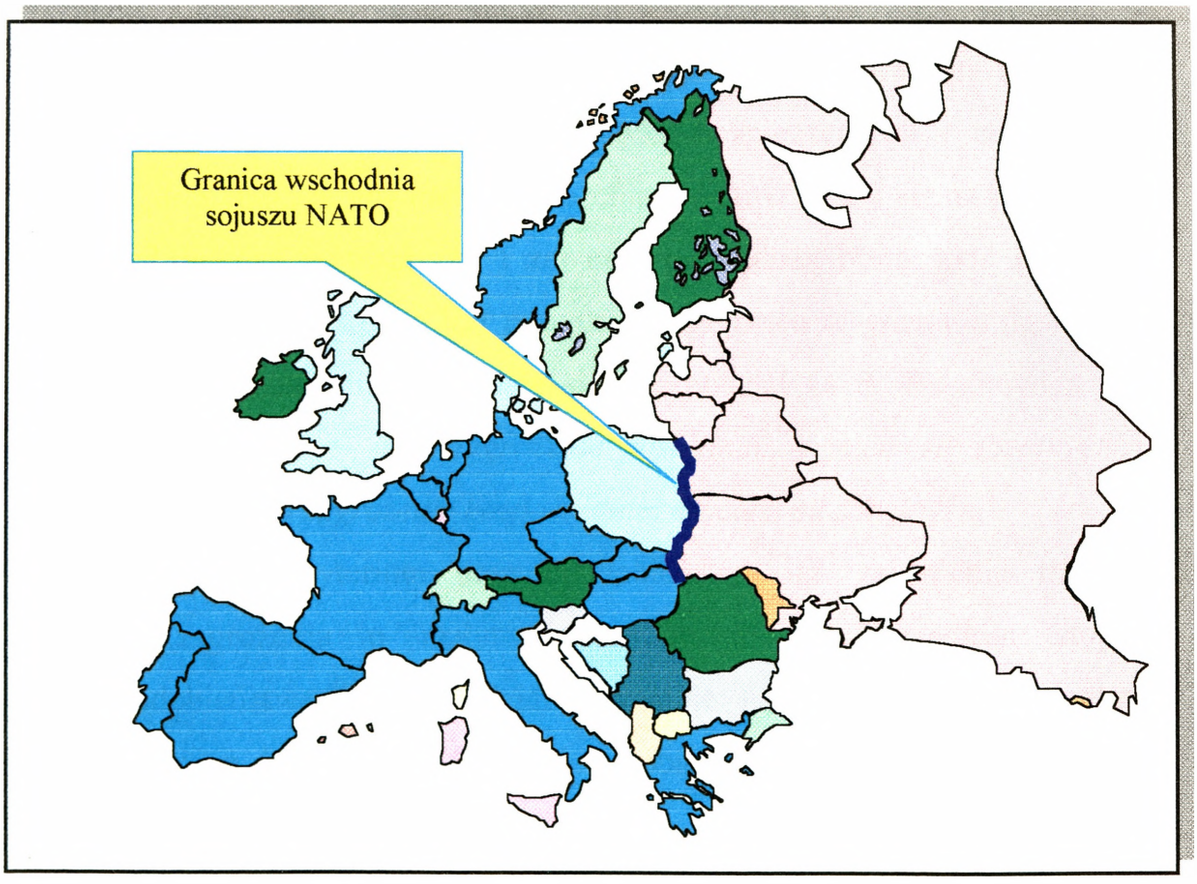

Rys. 2. 2 . Położenie Polski jako członka NATO względem państw bloku wschodniego Europy.

Po wstąpieniu do NATO staliśmy się terytorium, gdzie istnieje możliwość oddziaływania na nasz kraj jako członka Sojuszu i suwerennego państwa. Zagrożenia takie rodzą się głównie w płaszczyźnie politycznej, ekonomicznej, psychospołecznej, ekologicznej i militarnej.[7] Analiza powyższych zagrożeń mając na uwadze potrzeby i problematykę prowadzonych badań pozwala stwierdzić, że najistotniejsze stają się zagrożenia militarne, rozumiane jako *...splot zdarzeń w stosunkach międzynarodowych, w których z dużym prawdopodobieństwem może nastąpić ograniczenie lub utrata warunków do niezakłóconego bytu i rozwoju narodu (państwa), albo naruszenie bądź utrata jego suwerenności i integralności terytorialnej w wyniku zastosowania wobec niego przemocy zbrojnej (militarnej)*[8]

Głównym wyznacznikiem stanowiącym podstawę podziału i klasyfikacji przyjmuje się, że jest najczęściej kryterium czasu wystąpienia, prawdopodobieństwa wystąpienia, sposobu oddziaływania. Według teoretyków wojskowych, zajmujących się problematyką bezpieczeństwa i zagrożeń A. Madejski, J. Stępak, S. Dworecki zagrożenia militarne dzielą się na **pośrednie i bezpośrednie** oraz **wewnętrzne i zewnętrzne**. Jednak biorąc pod uwagę, iż istotą zagrożenia militarnego jest prawdopodobieństwo wywierania nacisku do użycia siły włącznie bliższy wydaje się być podział za B. Balcerowicz jako zagrożenia pośrednie – *jako zagrożenie pośrednim użyciem sił zbrojnych* i bezpośrednie – *jako zagrożenie bezpośrednim użyciem sił zbrojnych.*[9]

Przyjmując kryterium prawdopodobieństwa ich zaistnienia możemy wyróżnić zagrożenia o małym, średnim, dużym i wielkim stopniu prawdopodobieństwa.[10] Inny podział prezentuje J. Michniak jako o małym, dużym i bardzo dużym stopniu prawdopodobieństwa zaistnienia.[11] Oczywiście

---

[7] Por. B. Balcerowicz, Wybrane problemy obronności państwa (materiał studyjny), Warszawa 1996.
[8] W. Łebkowski i inni, Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 1996.
[9] B. Balcerowicz, Obronność państwa średniego, Warszawa 1997, s. 74.
[10] B. Balcerowicz, Obronność, wyd. cyt.,s. 75.
[11] Por. J. Michniak, Dowodzenie zgrupowaniami antykryzysowymi, Warszawa 1998

są to podziały umowne gdyż ich granice są bardzo płynne i trudne do naukowego zdefiniowania (szczegółowy podział form zagrożeń militarnych zawiera załącznik 2. Podobna umowność występuje jeżeli mówimy o zagrożeniach w odniesieniu czasowym., gdzie możemy mówić o zagrożeniach realnych, potencjalnych i hipotetycznych.[12]

Konstatując przeprowadzoną analizę możliwości wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa możemy przyjąć zestawienie przedstawione w tabeli nr 2. 1.

Tabela nr 2. 1

Zestawienie najbardziej prawdopodobnych wariantów zagrożeń bezpieczeństwa Polski

Lp.	***Rodzaj zagrożenia***	***Horyzont czasowy***	***Prawdopodobieństwo wystąpienia***
1.	Konflikt zbrojny mający na celu zagarnięcie Polski	2000 2015	Małe Duże
2.	Lokalny konflikt zbrojny na tle żądania autonomii części terytorium Polski	2000 2015	Bardzo duże Bardzo duże
3.	Lokalny konflikt zbrojny średniej intensywności na wschód od Polski	2000 2015	Duże Małe
4.	Lokalny konflikt zbrojny małej intensywności na wschód od Polski	2000 2015	Duże Bardzo duże
5.	Ekologiczno-terrorystyczne	2000 2015	Duże Duże
6.	Zagrożenie ekologiczne	2000 2015	Małe Małe

Źródło: B. Balcerowicz, Strategia militarna obrony RP, Warszawa 1994, J. Michniak, Dowodzenie zgrupowaniami antykryzysowymi, Warszawa 1998.

Daje się wyraźnie zauważyć, że możliwości wybuchu wojny powszechnej, mającej na celu zagarnięcie Polski zeszły na plan dalszy. Na ich miejsce wysunęły się możliwości powstania konfliktu lokalnego na tle roszczeń terytorialnych, a zwłaszcza na wschód od naszego kraju. Pojawia się także nowa kategoria zagrożeń bezpieczeństwa państwa, a mianowicie terroryzm w rozumieniu narodowym i międzynarodowym. Każdorazowo jednak możliwość

[12] Por. S. Dworecki, Od konfliktu do wojny, Warszawa 1996

powstania takiego zagrożenia uwarunkowana jest otoczeniem międzynarodowym i jego oddziaływania polityczno-militarnego.

2. 1. 1. Uwarunkowania powstania zagrożeń militarnych

Dokonując oceny zagrożeń należy brać pod uwagę sytuację geostrategiczną danego państwa uwzględniając przede wszystkim:

po pierwsze - otoczenie zewnętrzne państwa, a w szczególności obecną i przewidywalną (w określonym horyzoncie czasowym) zdolność sił zbrojnych jego otoczenia w zakresie prowadzenia działań zbrojnych przeciwko niemu;

po drugie – dynamikę zmiany woli politycznej w tych państwach co do użycia sił zbrojnych;

po trzecie – wzajemne relacje państwa z otoczeniem międzynarodowym jako determinant zewnętrzny obronności;

po czwarte – przynależność i pozycja państwa w układzie bezpieczeństwa (koalicja, sojusz) jako gwarant bezpieczeństwa;

Analizując zagrożenie militarne pod względem położenia geostrategicznego Polska obecnie jest w bezpośrednim sąsiedztwie z Republiką Federalną Niemiec i Republiki Czeskiej jako państwami członkowskimi NATO. Kolejnym sąsiadem jest Słowacja jako państwo deklarujące chęć przystąpienia do NATO. Państwa powstałe po rozpadzie ZSRR o zróżnicowanych poglądach na postać perspektywicznego układu bezpieczeństwa europejskiego i własną w nim pozycję, czyli Rosja (okręg Kalingracki), Ukraina, Białoruś i Litwa.

Zagrożenie militarne nie wynikają tylko z samego faktu posiadania przez naszych sąsiadów określonego potencjału militarnego, lecz należy się liczyć, że na wypadek konfliktu będzie mógł tego potencjału użyć w celu rozstrzygnięcia sporu na swoją korzyść. Analiza stanu potencjału państw sąsiadujących pozwoli na wygenerowanie wniosków o skali możliwego zagrożenia w jakim może się znaleźć Polska. Wartości potencjałów militarnych państw sąsiadujących w odniesieniu do stanu naszego potencjału przedstawi tabela nr 2. 2.

Tabela 2. 2

Porównanie potencjałów Polski i państw sąsiednich (stan SZ i uzbrojenia wg limitów CFE-1)[13]

S T A N								
Lp.	*Państwo*	*Ludność (mln)*	*SZ (tys.)*	*Czołgi*	*BWP*	*Artyleria*	*Samol. Bojowe*	*Śmigł. bojowe*
1	**Polska**	**38,4**	**234**	**1730**	**2150**	**1610**	**460**	**130**
2	Rosja (cz.Europejska)	149 3,9*	1490 6,3	7600 4,4	1257 5,5	7065 4,4	3450 7,5	950 7,3
3	Niemcy	80,5 2,1	345 1,5	4166 2,4	3446 2,4	1610 1.0	900 2.0	305 2,4
4	Ukraina	52 1,4	450 1,9	4080 2,4	5050 2,4	4040 2,5	1090 2,4	330 2,5
5	Białoruś	10,5 0,3	100 0,4	1800 1,0	2600 1,2	1615 1,0	260 0,6	80 0,6
6	Czechy	10.3 0,3	95 0,4	955 0,6	1365 0,6	760 0,5	230 0,5	50 0,4
7	Słowacja	4,5 0,1	45 0,2	480 0,3	685 0,3	350 0,2	115 0,3	25 0,3

*W mianowniku podano szacunkową krotność potencjału państw sąsiednich w stosunku do Polski

Przedstawione wyżej porównanie potencjałów rażenia nie oddaje prawdziwego obrazu sytuacji, a zwłaszcza czynnika mogącego doprowadzić do konfliktu zbrojnego. Wskazuje jednak na rzeczywiste możliwości danego państwa. Uwidacznia się znacznie przewaga Rosji i Niemiec a także Ukrainy. Sytuacja staje się trudna, albowiem uzyskanie korzystniejszych wskaźników wymaga znacznych nakładów finansowych i negocjacji międzynarodowych.

Zagrożenie militarne może przybrać bardzo zróżnicowany charakter. Siły zbrojne będą użyte w ostateczności wtedy gdy zawiodą inne „pokojowe" środki. Coraz szerszego znaczenia nabiera użycie sił zbrojnych w misjach pokojowych. Można stwierdzić, iż wojna będzie zjawiskiem coraz rzadszym, zwiększa się znacznie liczba interwencji zbrojnych (w konfliktach lokalnych), wzrasta natomiast liczba działań terrorystycznych (rys. 2. 3).[14]

[13] A. Tomaszewski, Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej, Toruń 1996, s. 11.

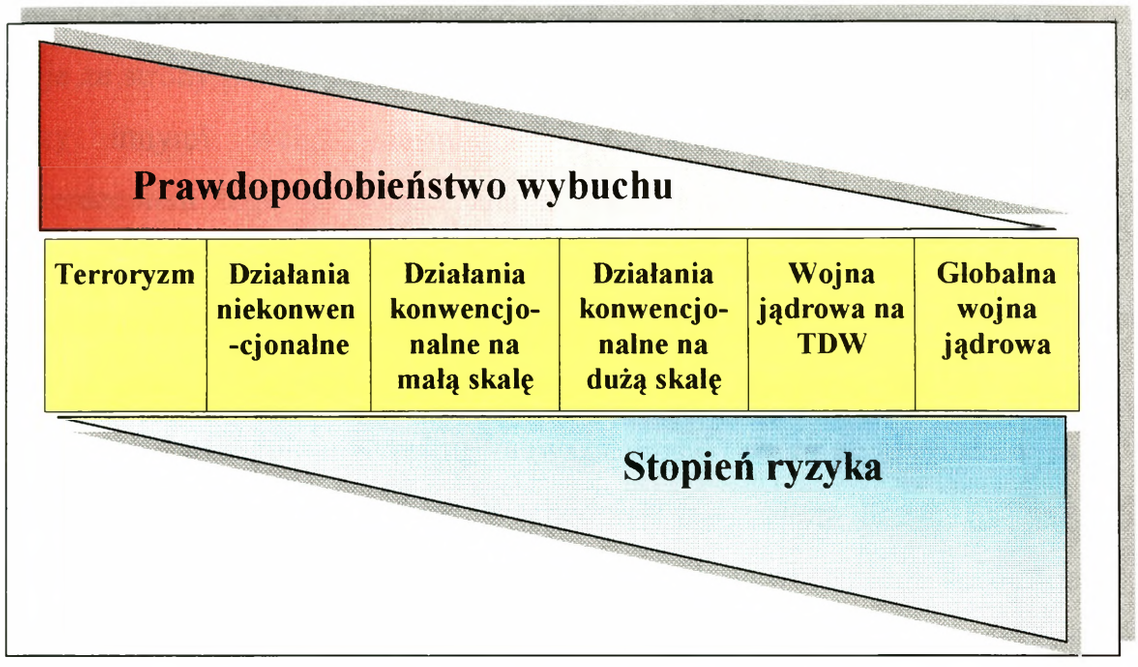

Rys. 2. 3. Spektrum konfliktów zbrojnych

Zagrożenia wynikające z możliwości wybuchu w Europie międzypaństwowego konfliktu zbrojnego zostały w ostatnim czasie zminimalizowane, stąd też na plan pierwszy wysuwają się inne niebezpieczeństwa. Należą do nich: niekontrolowana proliferacja broni masowego rażenia, rozwój terroryzmu międzynarodowego, czy też zagrożenia dla środowiska naturalnego. Granica między tymi zagrożeniami, a zbrojnym zagrożeniem militarnym jest bardzo płynna i trudna do przewidzenia. Przykładem takim jest aktualny konflikt pomiędzy Rosją a Czeczenią, gdzie jako zarzewie powstałego konfliktu był szerzący się terroryzm w Moskwie. Jako rozwiązanie powstałego problemu Rosja uznała zbrojną inwazję i ustanowienie kontroli nad Czeczenią.

Wielce nie odpowiedzialnym byłoby kategoryczne stwierdzenie, że zagrożenie konfliktem zbrojnym w Europie jest nieprawdopodobne. Rozważając zagrożenia militarne w aspekcie interwencji sił sojuszniczych NATO możemy jedynie w

[14] J. Wołejszo, Działania sił pierwszej kolejności użycia w przygranicznym pasie przesłaniania, Warszawa 1998, dalej B. Balcerowicz, Wybrane problemy obronności państwa. Warszawa AON 1996.

pewnym stopniu wykluczyć (uznać za mało prawdopodobne) zagrożenia ze strony Niemiec, Czech jako członków Sojuszu[15], natomiast takie zagrożenie istnieje ze strony państw wschodnich. W takim przekonaniu utwierdza autorów między innymi wciąż niestabilna sytuacja w Europie Wschodniej. Potwierdzeniem tego są wyniki analiz sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej tych państw, które pozwoliły na wygenerowanie na użytek prowadzonych badań krótkich charakterystyk tych państw.

Rosja – (okręg Kalingracki) w ostatnich latach pogrąża się w zapaści gospodarczej, szczególnie wyraźnie zauważalne stało się to po kryzysie w roku 1998. Według Ośrodka Studiów Wschodnich nie należy liczyć na dalsze przemiany demokratyczne, ze względu na wewnętrzne, specyficzne uwarunkowania i sytuację państwa rosyjskiego. W Rosji następuje nie tyle kryzys, ile zapaść cywilizacyjna i postępuje proces niekontrolowanej decentralizacji, wymuszony tym, że centrala nie jest zdolna skutecznie wypełniać zadania przypisane państwu.[16]

W jednym z „czarnych scenariuszy" rozwoju wydarzeń na początku XXI wieku Caspar Weinberger, były sekretarz obrony USA przedstawia wariant, w którym konflikt militarny ma swoje podłoże właśnie w katastrofalnej sytuacji finansowej wojsk rosyjskich w Okręgu Kalingrackim. Następstwa jego wyrażają się w postaci agresji militarnej wobec Polski.

Rosja negatywnie odnosiła się również wobec perspektywy rozszerzenia NATO i konsekwentnie jest przeciwna dalszym projektom włączania się nowych państw, zwłaszcza powstałych po rozpadzie Związku Radzieckiego. Przejmując spuściznę po ZSRR pozostaje głównym antagonistą demokracji

---

[15] W przeszłości Grecja i Turcja (dwaj sojusznicy z NATO) weszły w ostry wzajemny konflikt z powodu Cypru. W sytuacji zagrożenia Grecji ze strony Turcji, Grecy znaleźli się w osamotnieniu. „Sojusznicy z NATO" ograniczyli się do perswazji wobec zwaśnionych stron. Dlatego tez środków na „obronność" nie żałują: Szwajcarzy, Finowie, Litwini, Duńczycy itp., choć nikt nie wątpi, że ich potencjał obronny jest dużo słabszy od każdego z poszczególnych sąsiadów. Tak więc tylko ktoś wyjątkowo nieodpowiedzialny za los naszego kraju może uważać oraz głosić, że Polska nie powinna mieć i doskonalić własnego systemu obronnego państwa, gdyż świat nie pozwoli nas skrzywdzić i przybędzie nam z pomocą na wypadek zagrożenia **A. Targowski**, Obrona Polski dziś i jutro, Warszawa 1993, s. 57.

[16] Por. Raport Ośrodka Studiów Wschodnich o krajach WNP, Rok 1998 – koniec iluzji, Warszawa 1999.

zachodnich, pomimo przejawów poprawnych stosunków między nimi, stara się jednocześnie utrzymać strefę wpływów i dominacji. W swojej doktrynie odwołuje się do żywotnych interesów i dopuszcza możliwość użycia sił zbrojnych poza swoimi granicami, w tym także na terytorium państw suwerennych. Zastrzega sobie również użycie broni jądrowej w formie uderzenia uprzedzającego wobec agresora, a wobec państw, które jej nie posiadają, ale związane są sojuszem z innym państwem będącym jej dysponentem nie wyklucza jej użycia. Przy posiadaniu znacznie większych sił od jakiegokolwiek państwa europejskiego, oraz posiadania arsenału jądrowego porównywalnego jedynie z arsenałem Stanów Zjednoczonych staje się potęga militarną, która może w każdej chwili zagrozić Polsce mając na uwadze że kraj ten o nieustabilizowanej sytuacji wewnętrznej posiada możliwość interpretacji i odwoływania się do żywotnych interesów państwa. Sytuacja taka podwaja prawdopodobieństwo zaistnienia zagrożenia RP

Białoruś jako państwo powstałe po rozpadzie ZSRR pozostaje w bliskim związku z Rosją i w wielu kwestiach jest zależna od niej. Jest równocześnie najbardziej opóźniona w przemianach politycznych i gospodarczych. Występują częste symptomy dążeń do powrotu i rekonstrukcji totalityryzmu. Siły demokratyczne pozostają w opozycji do obecnych władz, które tłumią wszelkie próby demokratycznych przemian. Białoruś zamierza wzmocnić swoje siły zbrojne, w reakcji na wejście Polski, Czech i Węgier do NATO.[17]

Negatywnie odpowiadają na ograniczenia dotyczące uzbrojenia, które były wynegocjonowane w ramach układu CFE. Często gremia rządzące wyrażają żal za faktem wyprowadzenia broni jądrowej z ich terytorium. W obecnej doktrynie wojennej stwierdzają, że wobec braku samowystarczalności obronnej

[17] Takie stanowisko reprezentuje prezydent Białorusi, Aleksander Łukaszenko, który dąży też do zacieśnienia stosunków i współpracy Białorusi z Rosją w odpowiedzi na rozszerzenie NATO o nowych członków.

bezpieczeństwo państwa opiera się na międzynarodowych systemach bezpieczeństwa.[18], przy czym głównym gwarantem pozostaje Rosja.

Białoruś ze względu na powiększenie się o nowoprzybyłych członków i przesunięcie granic Sojuszu na wschód zajmuje strategiczną w przypadku konfrontacji militarnej Rosja – NATO.

Ukraina państwo związane w sposób szczególny z Polską poprzez historię, nie zawsze mogącą stanowić podstawę współpracy i dobrosąsiedzkich stosunków. W obszarze terytorium możemy wyróżnić trzy „światy", a mianowicie Europę Wschodnią, Euroazję zdominowaną przez żywioł rosyjski i obszar czarnomorski. Istniejący podział nie wpływa korzystnie na stabilizację państwa. Dodatkowo sytuację Ukrainy komplikuje wzajemnie przenikające i zwalczające się trzy religie tj. prawosławie, katolicyzm i islam.

Przyjęta przez Ukrainę założenia doktryny wojennej zakładają rezygnację z posiadania broni jądrowej, zachowanie istniejących granic przy niewysuwaniu roszczeń terytorialnych. Wyklucza też rozpoczynanie działań wojennych, co decyduje, iż Ukrainę postrzega się o doktrynie wojennej typowo obronnej. Obecnie prowadzi aktywną politykę zbliżenia się z Zachodem poprzez członkostwo w Radzie Europy i OBWE, a także uczestniczy w programie Partnerstwo dla Pokoju.

Aktualny stan rzeczy sprawia, iż po mimo, że jest jedną z potęg militarnych postrzegana jest jako państwo stabilizujące sytuacje w Europie Wschodniej, jednak niepokojem może napawać sytuacja, w której nastąpić może zejście z przedstawionej drogi na wskutek działań przeciwników wewnętrznych, a przede wszystkim na wskutek oddziaływań Rosji, która dąży do odbudowy utraconej strefy wpływów.

Litwa państwo wśród sąsiadów Polski o najniższym potencjale gospodarczym i militarnym. Łączą ją z naszym krajem bogate i szlachetne karty historii, co ma odbicie obecnie na bardzo dobre stosunki międzysąsiedzkie.

---

[18] W. Zajdziński i inni, Rola sił zbrojnych wybranych państw w polityce bezpieczeństwa, Warszawa 1998, s. 49.

Przyjęła doktrynę obronną mówiąca o samowystarczalności obronnej państwa. Prowadzi też politykę odstraszania ewentualnego agresora perspektywą totalnego oporu narodu. Swoje bezpieczeństwo upatruje też w międzynarodowych systemach bezpieczeństwa. Aktywnie prowadzi starania włączenia się w struktury Sojuszu Północnoatlantyckiego, mimo zdecydowanego sprzeciwu Rosji.

Słowacja jest jedynym sąsiadem Polski formującym się od niedawna i faktycznie od podstaw. Brak tradycji państwowości powoduje, iż potęgują się trudności w stanie gospodarki, gdzie na wskutek przerwania po secesji Czechosłowackiej współpracy z kooperantami zachodzi potrzeba gruntownych przeobrażeń, które pozwolą na samodzielne funkcjonowanie. Przykładem może tu być bardzo dobrze rozwinięty przemysł zbrojeniowy, a bardzo słabo rozwinięta produkcja środków konsumpcji.

Doktryna wojenna Republiki Słowacji ma charakter obronny i odrzuca wojnę jako środek do rozwiązywania sporów i dąży do ich rozwiązywania wyłącznie sposobami pokojowymi. W swoich założeniach głosi, iż nie rozpocznie konfliktu zbrojnego z innym państwem w celu rozstrzygnięcia zaistniałego sporu. W wypadku agresji zdecydowanie odpierać będzie atak i dążyć do odtworzenia stanu państwa.[19]

Konstatując należy stwierdzić, że żyjemy w czasach gdzie przezwyciężony został podział na dwa przeciwstawne obozy i można byłoby zastanawiać się, czy jest sens rozważań o wojnie, prowadzenia analiz możliwości powstania zagrożeń militarnych. Historia jest jednak pełna wojen, które wydawały się niemożliwe. Przekonali się o tym w tragiczny sposób mieszkańcy byłej Jugosławii, a obecnie doświadczają tego mieszkańcy Czeczenii. Dlatego aktualnie, także nie należy wykluczać możliwość wystąpienia zagrożeń militarnych. O największym stopniu prawdopodobieństwa zaistnienia sytuacji gdzie mogą potencjalnie zagrozić Polsce są strony Rosji,

Ukrainy i Białorusi lub koalicji związanym z wymienionych państw.[20] Może to być skutek zachodzących zmian, aspiracji wielkomocarstwowych, dążenia do poszerzenia strefy wpływów lub konsekwencji braku stabilności wewnętrznej w wymienionych państwach.

2. 1. 2. Prowadzenie działań zaczepnych przez potencjalnego przeciwnika w aspekcie prognozowanych zagrożeń

Zmiany polityczno-militarne w Europie oraz gwałtowny rozwój środków walki zbrojnej są bezpośrednim czynnikiem wpływającym na ewentualne działania zbrojne i przede wszystkim na charakter ewentualnego przerodzenia się zagrożenia militarnego w postać agresji zbrojnej na obszar Polski. Procesy zachodzące na polu walki stanowią naturalną konsekwencję rozwoju cywilizacyjnego i technologicznego ludzkości co wyraźnie akcentują w głównych tezach Tofflerowie.[21] Podobnie będzie się działo w przypadku agresji potencjalnego przeciwnika na nasz kraj. Oczywiście wielu teoretyków wojskowych uznaje, ze trudno dzisiaj mówić o sytuacji gdzie inne państwo będzie dążyć do zajęcia całego okupowanego terytorium. Mówi się o możliwości wystąpienia co najwyżej lokalnego konfliktu przygranicznego, o ograniczonym zasięgu. Historia ostatnich konfliktów w Europie zdaje się tego nie potwierdzać, a wręcz przeciwnie. Jeżeli przeciwnik zdecyduje się na użycie swoich sił zbrojnych to z celem rozstrzygnięcia powstałego konfliktu na swoją korzyść, czyli będą to siły i środki oraz sposób działania gwarantujący jemu zwycięstwo.

Oceniając charakter przyszłych działań wojennych można domniemywać, że zapoczątkowane one będą dążeniem do szeroko rozumianego uprzedzenia strony przeciwnej w realizacji celów. Wyrażać się to będzie we wcześniejszym

---

[19] Por. W. Zajdziński i inni, Rola sił..., wyd. cyt., s. 36 – 40.
[20] S. Dworecki, J Stępak, Analiza ..., wyd. cyt., s. 73.
[21] Por. A. i H. Toffler, Wojna i antywojna, Warszaw 1997, Trzecia fala, Warszawa 1997.

rozwinięciu oraz uzyskaniu gotowości do użycia sił uderzeniowych i zaskoczenia strony przeciwnej. Nie można przy tym wykluczyć, że rozpoczną się bez eskalacji innych form użycia sił zbrojnych, bądź po uprzednim systematycznym wpełzaniu w wojnę poprzez wywoływanie incydentów zbrojnych, prowokacji itp. lub przez interwencje zbrojną.[22] Takie możliwości posiadają nasi sąsiedzi, którzy potencjały woskowe utrzymują w wysokim stopniu gotowości do działań i zdolne do natychmiastowego ich rozpoczęcia.

Wyniki badań pozwoliły z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że przyszła agresja potencjalnego przeciwnika przebiegać będzie według następującego układu.

Pierwsza faza rozpocznie się uderzeniem z zaskoczenia na siły zbrojne i obiekty napadniętego, przejawiając się głównie w formie powietrznej operacji zaczepnej (uderzenia lotniczo-rakietowe). Jest również prawdopodobne, że znaczący udział w działaniach wojennych odgrywać będzie zdobywający coraz większy udział wymiar radioelektroniczny. Wnioski z ostatnich konfliktów wskazują bowiem, że jest to wielce perspektywiczny i mający olbrzymi potencjał oddziaływania na przeciwnika składnik informacyjnego pola walki przełomu wieków. Dlatego decydujące znaczenie odgrywać będą środki napadu powietrznego, które dążyć będą do realizacji obezwładnienia przyjętych celi przy silnym wsparciu radioelekrtonicznym.[23]

Jako cele główne agresor w tym etapie przyjmie prawdopodobnie:

- sparaliżowanie systemów kierowania państwem i dowodzenia wojskami;
- obezwładnienie systemów obrony powietrznej w tym samolotów szczególnie na lotniskach;
- uniemożliwienie strategicznego i operacyjnego manewru wojsk;
- zniszczenie wybranych obiektów i rubieży, a także wywalczenie maksymalnej przewagi powietrznej.

---

[22] B. Balcerowicz, Obronność ..., wyd. cyt., s. 85.

Druga faza obejmować będzie wtargnięcie w głąb terytorium napadniętego państwa co stanowić będzie przejście do lądowej operacji zaczepnej. W etapie tym celami podstawowymi agresora będą:

- rozbicie zgrupowań obronnych, głównie w obszarach przygranicznych i na wybranych kierunkach;
- szybkie opanowanie ważnych strategicznie obiektów i rubieży;
- dalsze dezorganizowanie przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- dezorganizacja wsparcia logistycznego.

Przy silnym wsparciu z powietrza zgrupowania lądowe na wybranych kierunkach będą zajmować obszar strony napadniętej. Agresor dążył będzie do stworzenia sobie możliwości pokonania wojsk obrońcy częściami wykorzystując skutki uderzeń i oddziaływanie ogniowo-radioelektroniczne użyje jednostki powietrznodesantowe, powietrznoszturmowe oraz inne formacje powietrzno-lądowe.[24]

Trzecia faza to głównie odpieranie przeciwuderzeń broniącego się. Strona napadnięta starać się będzie do zgromadzenia swojego potencjału i zatrzymania agresora oraz wykonania przeciwuderzenia lub przy sprzyjających warunkach przejścia do przeciwnatarcia. Istotą działania w tej fazie agresora będzie uprzedzanie w rozbiciu sił strony przeciwnej, aby uniemożliwić wykonanie zwrotów zaczepnych lub w ramach wykonywanych przez niego przeciwuderzeń dążyć do całkowitego rozbicia jego sił. Innymi słowy celem głównym działalności agresora może być ostateczne rozbicie zgrupowań obrońcy i zajęciu jego terytorium. Oznaczać to będzie opanowanie wszystkich niezbędnych do utrzymania kontroli nad funkcjonowaniem pastwa obszarów, punktów i obiektów.

---

[23] Por. W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, Przyszła wojna jaka?, Warszawa 1995, A. Tomaszewski, J. Zieliński, Wojska lądowe w systemie obronnym kraju, Warszawa 1996.
[24] W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, Przyszła..., wyd. cyt. S. 67.

Końcowa faza w zależności od rodzaju konfliktu przykładowo może mieć na celu utrzymanie zajętego terytorium.

Przedstawiony scenariusz agresji wskazuje, że działania przeciwnika charakteryzować się będą dążeniem do zaskoczenia, skupieniem wysiłku na wybranych kierunkach, a decydujące znaczenie odgrywać będzie siła uderzeniowa lotnictwa, uderzeń artylerii i wojsk pancerno-zmechanizowanych i powietrzno-lądowych. Znaczący udział w walce odgrywać będzie broń precyzyjna, umożliwiająca osiąganie zakładanych celów przy zaangażowaniu mniejszych sił i środków.[25] Walkę cechować będzie zmienność sytuacji i przechodzenie od działań zaczepnych do obronnych czy też opóźniających bez specjalnych przygotowań. Znamiennym staje się również permanentne zagrożenie oddziaływaniem przez przeciwnika na całym obszarze działań, a nie tylko w strefie starcia.

2. 2. Charakterystyka działań wojsk sojuszniczych

W sytuacji Polski, objętej kooperatywnym systemem bezpieczeństwa NATO, każdy potencjalny przeciwnik liczyć się musi z realizacją postanowień artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego będącego jednym z fundamentów Sojuszu, a mówiącego o kolektywnej obronie i wsparciu przez wszystkich sojuszników państwa napadniętego.[26] Siły Zbrojne NATO powinny być zdolne do obrony terytorium Sojuszu i jego ludności, powstrzymania agresji na możliwie najdalej wysuniętych rubieżach obrony, a także zachować lub

---

[25] W drugiej wojnie światowej na zniszczenie jednego celu ważnego położonego na zapleczu przeciwnika, lotnictwo zużywało około 9000 bomb i pocisków różnego rodzaju. W czasie wojny wietnamskiej wskaźnik ten oscylował w granicach 300, natomiast w wojnie w rejonie zatoki perskiej spadło do 2. Por. W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, Przyszła..., wyd. cyt. s. 72

[26] Traktat Północnoatlantycki, Waszyngton 4 kwietnia 1949 roku: *Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana, za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się one na to, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, każda z nich w wykonaniu prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego przez artykuł 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym podejmując natychmiast indywidualnie i w porozumieniu z innymi stronami taką akcje jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. Środki takie zostaną zaniechane, gdy tylko Rada Bezpieczeństwa podejmie działania konieczne do przywrócenia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.* Por. B. Jabłoński, S. Kamiński, NATO Acquis, Warszawa 1998, s. 250.

przywrócić integralność terytorialną państw sojuszniczych oraz szybko zakończyć wojnę poprzez zmuszenie agresora do zweryfikowania jego decyzji, powstrzymania ataku i wycofania się.[27]

Przedstawione uwarunkowania zagrożeń oraz charakter współczesnych działań potencjalnego przeciwnika wymaga zespołowego działania wszystkich komponentów sił zbrojnych NATO, dla zapewnienia bezpieczeństwa Sojuszu, a jednocześnie pozwala na lepsze wykorzystanie posiadanych potencjałów bojowych. Działania takie definiuje się jako operacje połączone, które w swej istocie polegają na wspólnym działaniu, czyli prowadzeniu operacji przez siły co najmniej dwóch lub więcej rodzajów sił zbrojnych. W klasyfikacji NATO wyróżnia się też operacje sojusznicze i sojusznicze operacje połączone. Operacje sojusznicze to takie, w których biorą udział siły dwóch i więcej państw Sojuszu, natomiast sojusznicze operacje połączone polegają na tym, iż biorą w niej udział co najmniej siły dwóch rodzajów wojsk i co najemnej z dwóch państw (załącznik 3). Wielonarodowe połączone operacje Sojuszu na lądzie mogą angażować siły marynarki wojennej, desantu morskiego, siły lądowe i lotnictwo oddane do dyspozycji przez Sojusz. Operacje połączone mogą wymagać koordynacji z operacjami prowadzonymi przez państwa spoza NATO. Obejmuje to planowanie, organizację zadań, dyslokację oraz użycie zarówno jednostek bojowych jak i sił wsparcia bojowego, a także koordynację logistyki i służb zabezpieczenia bojowego. Realna ocena możliwości narodowych, ograniczeń i priorytetów jest szczególnie istotna i wraz ze skoordynowanym planowaniem pozwala osiągnąć zamierzony efekt kończący z jednoczesnym minimum strat wśród personelu, mniejszym zużyciem zasobów i możliwie ograniczonymi zniszczeniami. Źródłem sukcesu operacji sojuszniczych jest znajomość zasad ich prowadzenia przez wszystkich uczestników i właściwe ich interpretowanie. Rozumiane jako wiedza na temat kluczowych zasad prowadzenia połączonych operacji wielonarodowych, które dowiodły swojej

[27] A. Tomaszewski i inni, Wojska lądowe w systemie obronnym kraju „ARMIA", cz. IV, Warszawa 1999, s. 18.

skuteczności w ostatnich konfliktach, jest punktem startowym rozwoju doktryny. Nie są to zasady absolutne, a poszczególne państwa mogą kłaść większy nacisk na jedne, mniejszy na drugie, ale istnieje wspólne porozumienie odnośnie ich znaczenia (załącznik 4).

Pierwszorzędną rolą sił militarnych Sojuszu jest gwarancja bezpieczeństwa i zapewnienie terytorialnej integralności państw członkowskich. Jego rola w odniesieniu do pokoju, kryzysu i działań wojennych jest zdefiniowana poprzez otoczenie strategiczne i interesy państw członkowskich. Siły wojskowe Sojuszu będą zawsze działały wspierając cele polityczne Sojuszu.

Wyniki prowadzonych analiz w zakresie ewentualnych zagrożeń bezpieczeństwa Polski, pozwalają nam przyjąć stwierdzenie, że wojna powszechna w Europie jest mało prawdopodobna, nie można jej jednak całkowicie wykluczyć. Za kryzysy, które mogą poważnie zagrozić NATO, uznaje się kryzysy mogące doprowadzić do zmiany strategicznej w Europie. Otwarcie przyznaje się, że obecnie tylko Rosja posiada potencjał, który mógłby spowodować powstanie takiego kryzysu. Zrodzić się on może tylko w wyniku wyraźnej długotrwałej zmiany kursu polityki wewnętrznej i zagranicznej Rosji.[28] W obecnym, chwiejnym pod względem bezpieczeństwa otoczeniu, członkowie Sojuszu stawiają czoła szerokiemu zakresowi potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa. Niepewność tego gdzie, kiedy i jak mogą one rozwinąć się w sytuację kryzysową lub militarne zagrożenie będzie nabierała coraz większego znaczenia. Jest o wiele bardziej prawdopodobne, że takie ryzyko zamieni się w rzeczywiste zagrożenie w konsekwencji niestabilnej sytuacji niż w wyniku skalkulowanej agresji.

Nowa strategia NATO uwzględnia zmianę rodzaju zagrożeń i przestawia się na zagrożenia, jakie pojawić się mogą w wyniku destabilizacji wewnętrznej w Europie Wschodniej, na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej. Ponadto powiększenie obszaru Sojuszu o nowych członków, a jednocześnie sukcesywne

zmniejszanie się sił przeznaczonych do jego obrony powoduje, iż nie można wyznaczyć obszarów odpowiedzialności obronnej siłom sojuszniczym. Koncepcja „wysuniętej obrony" (rys. 2. 4), w myśl powyższych uwarunkowań traci na aktualności.

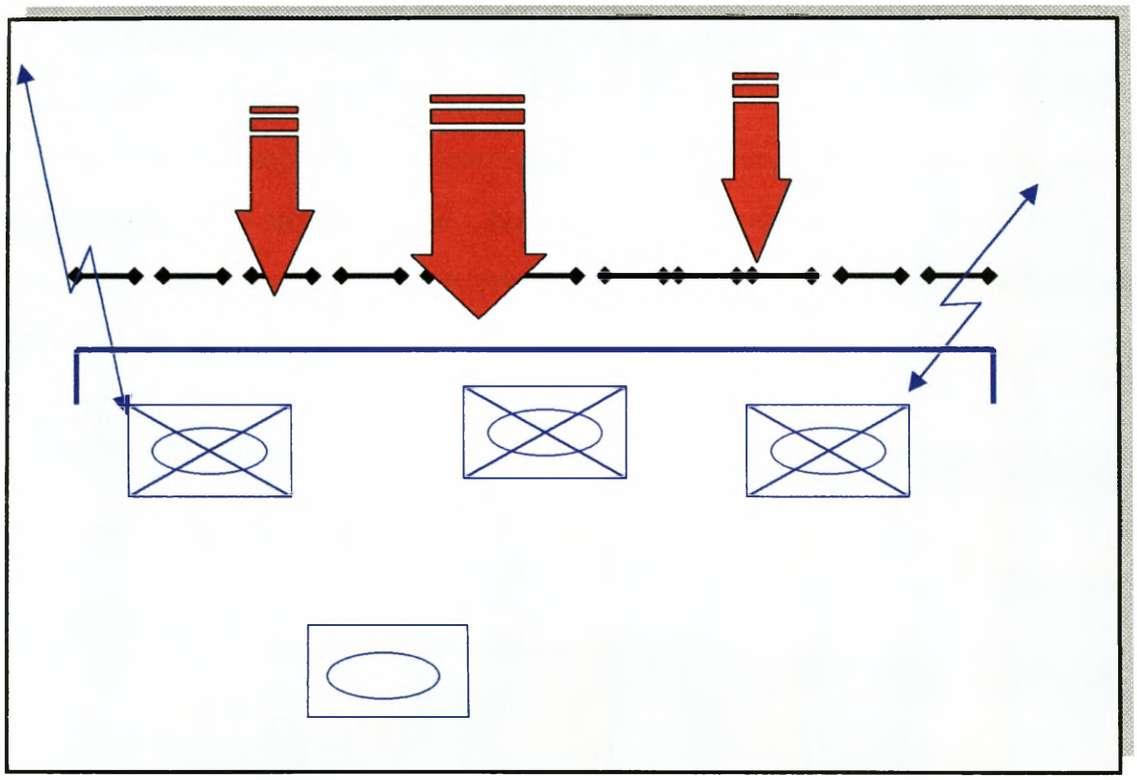

Rys. 2. 4. Idea poprzedniej koncepcji NATO tzw. „wysuniętej obrony".

Dalej jednak uznaje się, iż jako prymat zachowania pokoju i przezwyciężania kryzysów, będą obowiązywać takie zasady jak:

- nienaruszalność terytorialna i obrona granic;
- ograniczenie zniszczeń infrastruktury i środowiska przez ograniczenie czasu i rozmiaru (przestrzeni) konfliktów;
- równe bezpieczeństwo dla wszystkich członków Sojuszu;
- zachowanie broni nuklearnej jako czynnika odstraszania;

[28] M. Wiatr, Dowodzenie operacyjne w sztuce wojennej, rozprawa habilitacyjna, Warszawa 1998, s. 132.

- podział ryzyka odpowiedzialności członków Sojuszu (np. decyzja o użyciu broni jądrowej);
- wspólne planowanie obronne;
- zintegrowane struktury dowodzenia;
- stacjonowanie wojsk amerykańskich w Europie, przygotowanie i utrzymanie tras przerzutu wojsk i zaopatrzenia z USA.[29]

Nowa koncepcja tzw. „wysuniętej obecności" (rys. 2. 5)[30] w swej istocie przewiduje, iż siły zbrojne NATO mają być zdolne do szybkiego przemieszczania się do wysuniętych rejonów działania i natychmiastowego odparcia natarcia przeciwnika, a po odpowiednim przygotowaniu do zerwania zbrojnej ofensywy potencjalnego przeciwnika.

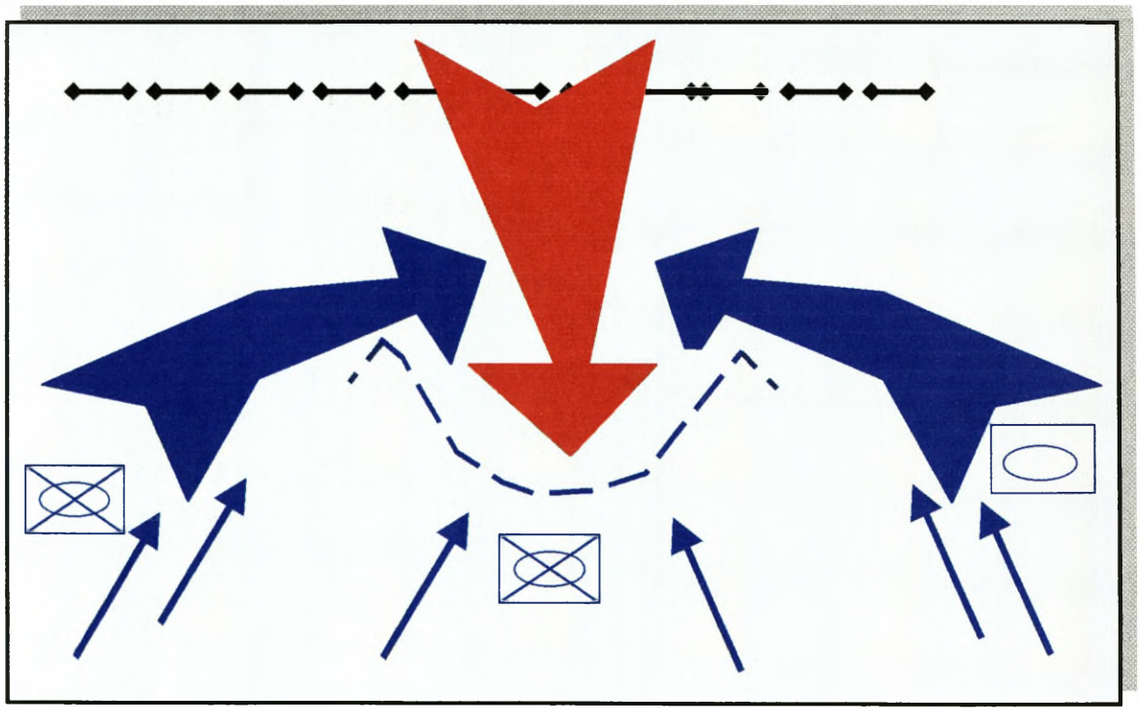

Rys. 2. 5. Idea obecnej koncepcji NATO tzw. „wysuniętej obecności"

Koncepcja wysuniętej obecności polega na osłabieniu impetu uderzenia potencjalnego przeciwnika, skanalizowaniu jego ruchu w ramach działań opóźniających, zatrzymaniu na dogodnej rubieży, a następnie rozbiciu

[29] M. Wiatr, Między strategia a taktyką, Warszawa 1999, s. 114.
[30] Tamże, s. 119.

zgrupowania uderzeniowego i odzyskaniu utraconego terenu. Myślą przewodnią nowej koncepcji jest idea tzw. punktów ciężkości, umożliwiających stworzenie w określonym czasie przewagi miejscowej, a tym samym uzyskaniu rozstrzygnięcia. Nowa koncepcja ułatwić ma reagowanie na nieprzewidziane zagrożenia, dlatego decydujące znaczenie w jej pomyślnym przebiegu będzie miała zdolność sił zbrojnych NATO do szybkiego rozwinięcia mobilizacyjnego i operacyjnego. Środkiem do tego ma być koncepcja przeciwkoncentracji strategicznej (załącznik 5), która w swoim założeniu przyjmuje, iż potencjalny przeciwnik nie dysponuje obecnie możliwością prowadzenia szeroko zakrojonej ofensywy na wielu kierunkach. Oznacza to, że nie trzeba będzie rozdzielać sił do wszystkich zagrożonych regionów, lecz można będzie je użyć tylko na zagrożonym kierunku. Istota strategicznej przeciwkoncentracji sprowadza się do zgromadzenia w odpowiednim czasie w zagrożonym regionie sił niezbędnych do skutecznej obrony. Zaistnieje więc potrzeba użycia wszystkich kategorii sił zbrojnych NATO – sił szybkiego reagowania, głównych sił obrony oraz sił wzmocnienia jako modelowego działania na wypadek kryzysu (załącznik 6). Ze względu na różne czasy osiągania gotowości bojowej ich użycie będzie stopniowe. Siły reagowania jako potencjał wysoce mobilny i o dużych możliwościach siły, utrzymywane w wysokim stopniu gotowości bojowej, w których skład wchodzą jednostki zdolne do działań na całym terenie Sojuszu. Jednocześnie z użyciem sił reagowania przygotowują się do działania główne siły obrony stacjonujące w zagrożonym regionie, które stanowią tarczę obronną danego regionu. Stopniowo, jako wzmocnienie, do zagrożonego regionu napływać maja kontyngenty przerzucane przez Atlantyk. W razie konieczności do zagrożonego regionu przegrupować można główne siły obrony z sąsiednich niezagrożonych regionów. Przerzucanie różnych kategorii sił rozpoczyna się po pojawieniu oznak kryzysu, kontynuowane jest przy narastaniu zagrożenia i powinno zostać zakończone przed rozpoczęciem wojny.[31]

[31] Por. M. Wiatr, Dowodzenie..., wyd. cyt., s. 134-136.

Koncepcja przeciwkoncentracjij jako demonstracja siły w odpowiedzi na poczynania potencjalnego przeciwnika stanowi skuteczny sposób przezwyciężania kryzysu jak też skutecznej obrony obszaru Sojuszu. Takie działanie stwarza poczucie bezpieczeństwa dla wszystkich członków NATO, bo mogą one liczyć, że w razie konieczności już w okresie kryzysu na zagrożonym regionie koncentrowane będą sojusznicze siły zbrojne. Dlatego każdy kraj musi być przygotowany do udzielenia pomocy sojusznikowi jak też przyjęcia takiego wsparcia zapewniając sprawne przegrupowanie do rejonów przyszłych działań.

2. 3. Przemieszczanie wojsk sojuszniczych jako integralna część operacji obronnej na obszarze RP

Położenie geograficzne i sytuacja polityczna to główne uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne określające potrzeby obronne naszego państwa oraz możliwości ich zaspokojenia. Wielkość tych potrzeb wynika przede wszystkim z oceny zagrożeń wojennych, zwłaszcza konfliktów lokalnych, czy też sytuacji kryzysowych. W wyniku analizy warunków i możliwości obrony Polski, z uwzględnieniem historycznych doświadczeń, przyjęcie koncepcji defensywy strategicznej jako podstawowego modelu działań naszych sił zbrojnych wydaje się najbardziej racjonalne. Odpowiada to istocie obrony określonej przez Clausewitza, charakteryzującej się wyczekiwaniem na cios i jego odparciem.[32]

W rozważaniach dotyczących strategii obronnej uwzględniać musimy również jako członek koncepcję strategiczną Sojuszu Północnoatlantyckiego. Doktryna militarna NATO dostosowana została do nowej sytuacji polityczno-militarnej oraz zagrożeń w bliższej i dalszej przyszłości. Zwraca się tu uwagę na wielokierunkowe zagrożenia bezpieczeństwa Sojuszu. W myśl tego przyjęta nowa koncepcja tzw. „wysuniętej obecności" przez NATO w swoich założeniach jest zgodna z modelem defensywy strategicznej naszego kraju na wypadek agresji przeciwnika. Jest to o tyle ważne dla rozważań dotyczących obrony Polski, że na obszarach państw nowych sojuszników nie będą

stacjonować na stałe wojska obecnych państw członkowskich. Oznacza to, że w przypadku niespodziewanej agresji, początkowa faza wojny w wymiarze lądowym prowadzona będzie wyłącznie siłami narodowymi. Dopiero po jej rozpoczęciu napływać będą siły szybkiego reagowania, a następnie kolejne siły Sojuszu. Decydujące znaczenie będzie miało zdolność sił zbrojnych NATO do szybkiego przemieszczania, jak też zdolność naszych sił zbrojnych do podjęcia walki w ramach operacji obronnej.

Defensywa strategiczna zakłada prowadzenie działań wojennych na własnym terytorium, a jej główną treścią będą operacje obronne. Rozumiane nie tylko jako działania których celem jest odparcie agresora, lecz również jako uzyskanie rozstrzygnięcia. W warunkach obowiązywania doktryny zakładającej prowadzenie działań wojennych wyłącznie na własnym terytorium odparcie natarcia i utrzymanie zajmowanego obszaru może okazać się niewystarczające. Przeciwnik odparty na jednym kierunku może próbować uzyskać powodzenie na innym. Dlatego też celem operacji musi być również rozbicie nacierających wojsk przeciwnika. Zniszczenie ich w takim stopniu, aby nie mogły odtworzyć zdolności bojowej i przejść ponownie do operacji zaczepnej. Obrońca musi dążyć do uzyskania rozstrzygnięcia. Z uwagi na konieczność zminimalizowania szkód i strat na własnym terytorium obrońca powinien dążyć do uniemożliwienia przeciwnikowi dalszego działania i odebrania mu swobody operacyjnej.

Analizując literaturę przedmiotu możemy wnioskować, iż operacja obronna początkowego okresu wojny powinny obejmować następujące elementy działania (rys. 2. 6):

- opóźniające;
- obronę na dogodnych rubieżach;
- osłonę mniej zagrożonych kierunków;
- zapewnienie swobody operacyjnej w głębi obszaru operacyjnego;

---

[32] C. V. Clausewitz, O wojnie wyd. cyt. s. 421.

– w sprzyjających okolicznościach również zwroty zaczepne[33].

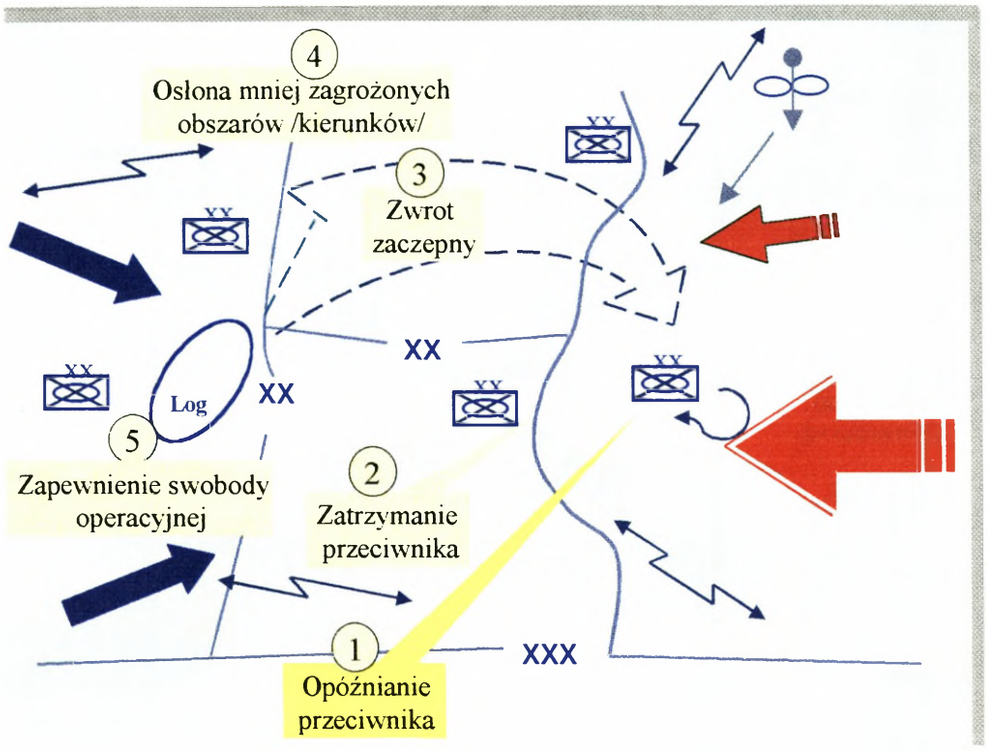

Rys. 2. 6. Podstawowe elementy operacji obronnych

Przedstawiona struktura elementów operacji obronnej pozwala nam na usestymatyzowanie poglądów na jej przebieg, gdzie możemy wyróżnić:

wstępny etap operacji obronnej – trwający do momentu rozpoczęcia bezpośredniego natarcia przez lądowe zgrupowania uderzeniowe przeciwnika.[34] W okresie tym wojska wykonywać powinny zadania mające na celu pokojowe rozwiązanie kryzysu oraz zapewnienie wiarygodności obronnej. Osiągnąć to można poprzez realizację takich przedsięwzięć jak: *alarmowanie i osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej; rozwinięcie mobilizacyjne; rozpoznane i osłonę zagrożonych kierunków; rozwinięcie operacyjne* (rys. 2. 7).[35]

[33] Por. M. Wiatr, Między strategią..., wyd. cyt. s. 122
[34] S. Koziej, Teoria sztuki wojennej, Warszawa 1993, s. 140.
[35] Tamże, s. 126.

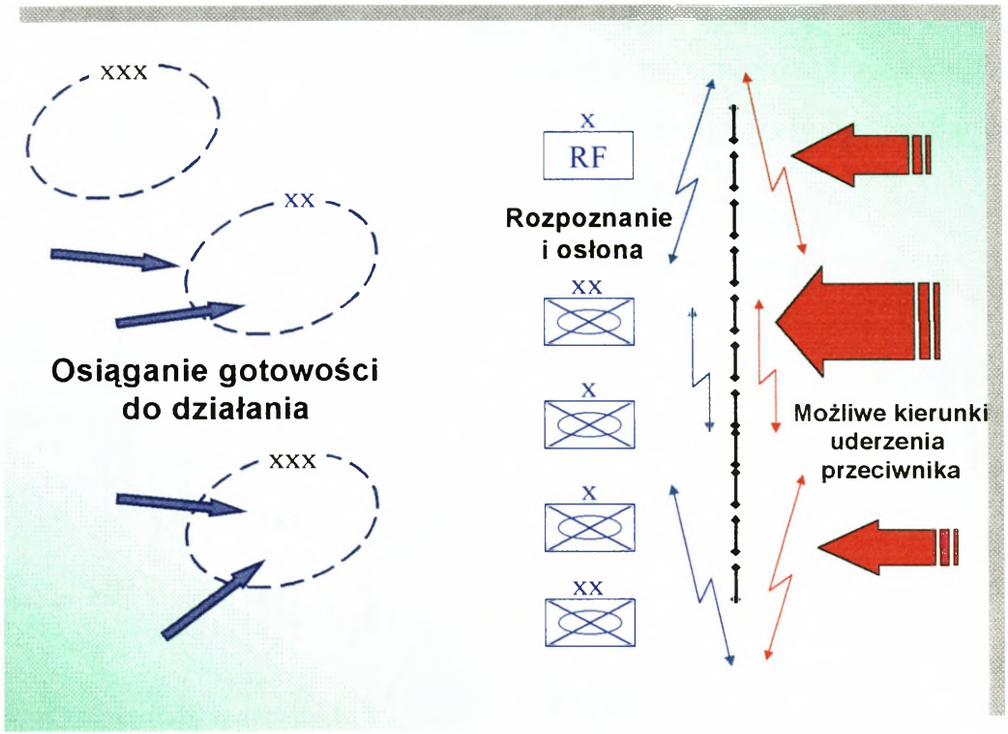

Rys. 2. 7. Wstępny etap operacji obronnej.

Etap ten będzie charakteryzował się tym, iż wojska mogą pozostawać w pogotowiu operacyjnym, rozpoznawać i analizować poczynania przeciwnika, co pozwoli na aktualizację opracowanych jeszcze w czasie pokoju planów operacji lub przyjąć nową koncepcję działań stosowną do rozwoju sytuacji. W okresie tym gotowość do działań osiągać będą najpierw narodowe jednostki pierwszej kolejności użycia, a następnie w miarę przemieszczania (transportu) wzmacniane będą siłami szybkiego reagowania Sojuszu Północnoatlantyckiego. Po osiągnięciu gotowości wojska te mogą być rozmieszczane na zagrożonych kierunkach wzdłuż granicy w celu demonstracji siły i gotowości obronnej. Jednocześnie, jeszcze w tym etapie może nastąpić przemieszczanie (transport) kolejnych sił NATO w rejon przyszłych działań. Napływ sił sojuszniczych powinien być realizowany stosownie do koncepcji prowadzenia operacji obronnej, ponieważ wiąże się z tym szereg przedsięwzięć realizowanych przez „państwo gospodarza" celem zabezpieczenia przerzutu tych wojsk.

W pierwszej fazie operacji obronnej - siły osłony poprzez swoje działania dążą do ustalenia kierunku głównego uderzenia przeciwnika i zdefiniowanie jego celu operacji, osłabienie jego uderzenia w działaniach opóźniających i poprzez sterowanie nim skanalizowanie jego ruchu (rys. 2. 8).

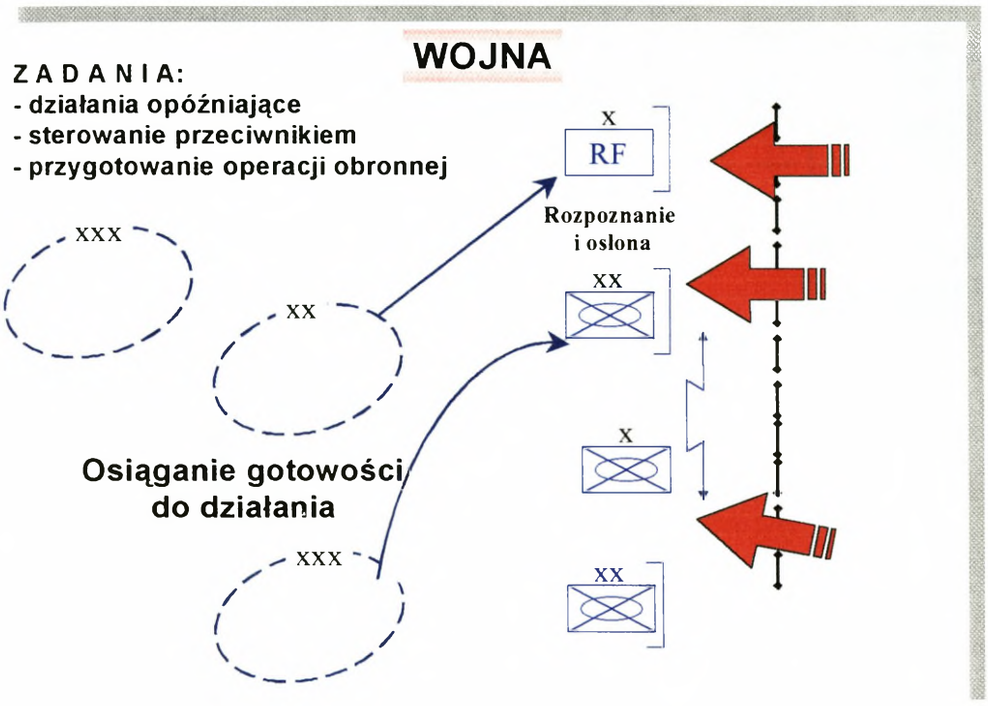

Rys. 2. 8. Pierwsza faza operacji – ustalenie kierunku głównego uderzenia.

Działania w tej fazie operacji umożliwić mogą siłom głównym przygotowanie obrony na dogodnej rubieży w głębi. Ich przemieszczanie służyć ma nie tylko dostosowaniu ugrupowania do zmieniającej się sytuacji, lecz wprowadzeniu przeciwnika w błąd i zyskania przewagi w sferze informacyjnej.[36] W ramach tej fazy może następować w dalszym ciągu napływ sił Sojuszu, czyli sił głównych i sił wzmocnienia, które pozwolą w ostatecznym rozrachunku zatrzymać uderzenie przeciwnika.

Druga faza operacji – na bazie osiągniętych efektów pierwszej fazy, czyli rozpoznanie kierunku głównego uderzenia przeciwnika, a jednocześnie poprzez

[36] Por. S. Koziej, Teoria..., wyd. cyt. s. 141.

ukierunkowanie jego działań służyć ma pozbawieniu agresora inicjatywy działań i zatrzymaniu na zamierzonej wcześniej rubieży (rys.2.9).

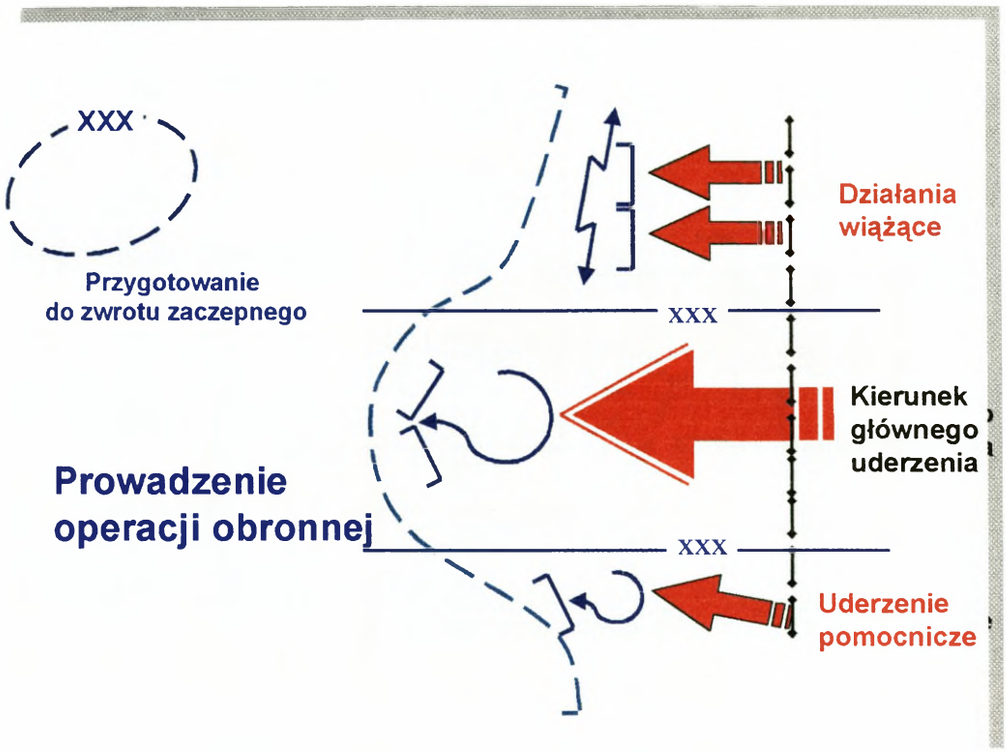

Rys. 2. 9. Druga faza operacji – odebranie inicjatywy i zatrzymanie przeciwnika.

W ramach tej bitwy obronnej działania prowadzone mogą być siłami narodowymi lub wspólnie z siłami sojuszniczymi. Stosowane powinny być wszystkie rodzaje działań bojowych, czyli opóźnianie, obrona i taktyczne zwroty zaczepne(kontrataki), a na kierunkach mniej zagrożonych realizować można ich osłonę. Końcowym rezultatem tej fazy powinno być ostateczna likwidacja przewagi przeciwnika i stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego. W ramach tworzenia warunków do przeciwuderzenia realizowane będzie przemieszczanie (transport), jak też, następować będzie w dalszym ciągu napływ sił Sojuszu, które po osiągnięciu gotowości do działania użyte będą do zwrotu zaczepnego.

Trzecia faza operacji – jako decydująca stanowi okres, w którym ma być wykonane przeciwuderzenie w celu rozbicia przeciwnika (rys. 2. 10).

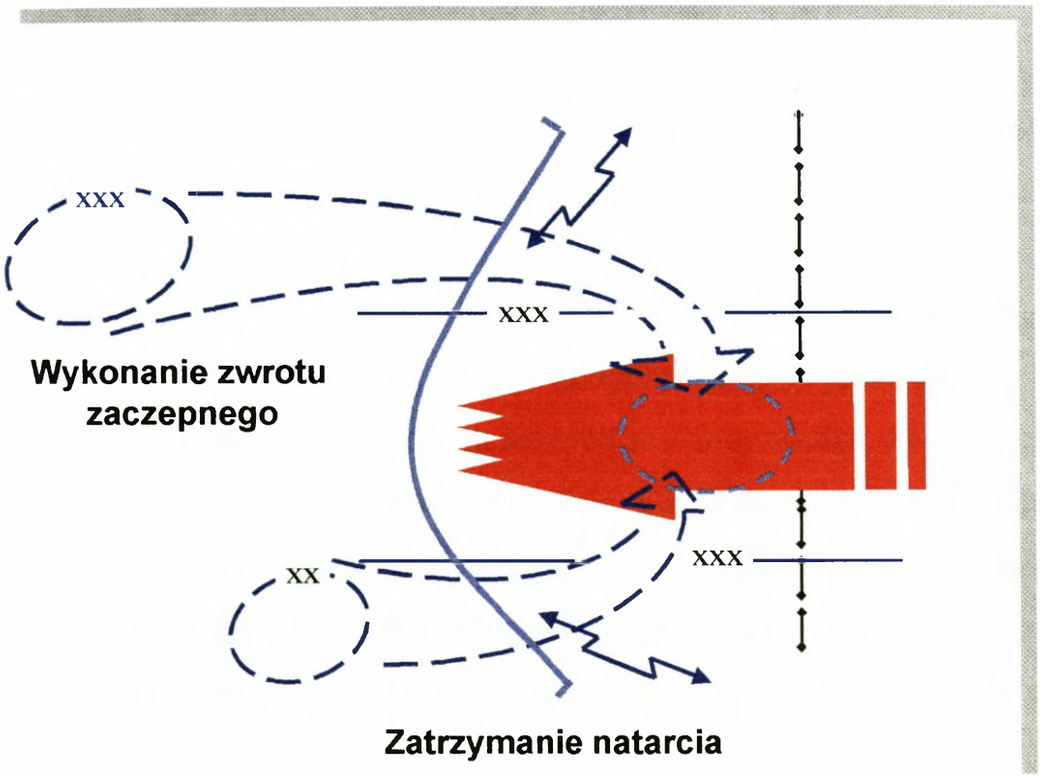

Rys. 2. 10. Trzecia faza operacji – przeciwuderzenie.

Każda operacja obronna powinna być prowadzona z zastosowaniem klasycznej reguły „tarczy i miecza". Rolę tarczy spełniają tu typowe działania defensywne, które mają za zadanie przyjąć cios przeciwnika i jednocześnie poprzez swoje działanie stworzyć warunki do wykonania zwrotu zaczepnego, czyli użycie miecza jako elementu rozstrzygającego w operacji obronnej. Clauzewitz w swoich rozważaniach określał to jako *błyskawiczny miecz odwetowy jako najświetniejszy punkt obrony*. Dodawał też, iż *kto się go nie domyśli w porę, a raczej, kto go nie włączy zaraz do pojęcia obrony, ten nigdy nie pojmie jej przewagi.*[37]

Zwrot zaczepny poprzedzony działaniami opóźniającymi i obronnymi, doprowadzić ma do zniszczenia przeciwnika i odzyskania utraconego terytorium, czyli w ogólnym rozrachunku doprowadzić do zakończenia wojny.

[37] Por. C. V. Clauzewitz, O wojnie, wyd. cyt., s. 101.

Dlatego też ta faza operacji obronnej staje się najważniejszym okresem działań, decydującym o sukcesie operacji obronnej, a często etap ten przerodzi się w przeciwnatarcie, co umożliwi przejęcie inicjatywy strategicznej i pozwoli na zmianę dotychczasowej sytuacji na korzyść obrońcy.

Wnioski z ostatnich konfliktów pozwalają przyjąć, iż zwrot zaczepny powinien charakteryzować się zdecydowaniem, szybkim tempem działań, jednoczesnym uderzeniem czołowym, w skrzydła i na tyły przeciwnika. Duży dynamizm prowadzonych działań zaczepnych ma doprowadzić do osiągnięcia przewagi w odpowiednim miejscu i czasie jako elementu operacji decydującego o rozstrzygnięciu prowadzonego starcia na swoja korzyść. W tej fazie operacji będą brały udział siły główne NATO wraz częścią sił narodowych. Oznacza to, że sprawne przemieszczanie (marsze) będą bardzo często decydowały o sukcesie w tej fazie operacji.

WNIOSKI

Dokonując pewnych konstatacji wyżej przedstawionych treści można stwierdzić, iż powszechna wojna w Europie jest mało prawdopodobna, jednak nie można jej całkowicie wykluczyć. Źródeł ewentualnych zagrożeń powinniśmy dostrzegać w problemach gospodarczych i socjalnych, takich jak przeludnienie, głód, zadłużenie niektóre ruchy społeczne, kierunki ideologiczne, konflikty narodowościowe i etniczne oraz sprzeczność interesów wynikająca z rywalizacji o kontrole nad surowcami.[38] Ze względu na położenie geopolityczne naszego kraju o największym stopniu prawdopodobieństwa zaistnienia sytuacji kryzysowej potencjalnie mogą wystąpić ze strony Rosji, Ukrainy i Białorusi lub koalicji związanym z wymienionych państw.[39] Może to być skutek zachodzących zmian, aspiracji wielkomocarstwowych, dążenia do poszerzenia

[38] Por. M. Wiatr, Dowodzenie..., wyd. cyt., s. 131.
[39] S. Dworecki, J Stępak, Analiza ..., wyd. cyt., s. 73.

strefy wpływów lub konsekwencji braku stabilności wewnętrznej w wymienionych państwach.

Strategia NATO uwzględniając zmianę rodzaju aktualnych zagrożeń, powiększenie obszaru NATO, a jednocześnie zmniejszenie sił przeznaczonych do jego obrony rezygnuje z koncepcji „wysuniętej obrony" na korzyść „wysuniętej obecności". Nowa koncepcja w głównej mierze opiera się na użyciu mobilnych sił NATO w obszarach zagrożenia. W rozważaniach dotyczących obrony Polski, założenia te są bardzo ważne, bo na obszarach państw nowych sojuszników nie będą stacjonować na stałe wojska państw członkowskich. Dlatego w przypadku niespodziewanej agresji przeciwnika w początkowym okresie wojny siły narodowe powinny być zdolne do samodzielnego jej prowadzenia. Dopiero w kolejnych jej fazach nastąpi wzmocnienie siłami NATO, które mają być zdolne do szybkiego przemieszczania w rejony zagrożenia. Natomiast, na nas ciąży obowiązek stworzenia jak najbardziej korzystnych warunków ich przemieszczenia, które będzie w dobie współczesnych działań integralną częścią operacji obronnych.

ROZDZIAŁ III

POLITYKA NATO W DZIEDZINIE PAŃSTWA GOSPODARZA (HNS)

Elastyczne użycie i rozmieszczenie sił w odpowiednim czasie, jak jest to zawarte w nowej koncepcji „wysuniętej obecności", zależy od efektywnego ich zabezpieczenia opartego na najlepszym wykorzystaniu dostępnych zasobów transportowych.

Planowanie wykorzystania infrastruktury wszystkich państw członkowskich do zabezpieczenia sił wzmocnienia jest jednym z ważniejszych wymagań i powinno być dostosowane do zrealizowania potrzeb związanych z przyszłym elastycznym użyciem wojsk. Planowanie to powinno zapewnić optymalne wykorzystanie stacjonarnych obiektów i zapasów gwarantując pełne pokrycie potrzeb oraz zapewnić przegrupowanie i przyjęcie sił wzmocnienia.

W celu zagwarantowania mobilności sił NATO wypracowane zostały zasady mające zastosowanie w zabezpieczeniu przegrupowania i transportu Władze wojskowe i cywilne NATO oraz państw członkowskich są odpowiedzialne za rozwijanie polityki, procedur i organizacji dotyczących przegrupowania i transportu wojsk NATO.

3. 1. Ogólne zasady i wymagania

Sojusz Północnoatlantycki od zarania swego istnienia dopracował się wielu rozwiązań regulujących jego posunięcia w wielu aspektach, w tym również dotyczących wsparcia przez państwo gospodarza sił NATO w czasie pokoju kryzysu i wojny.

Badania wykazały, że do czasu przyjęcia wspólnej doktryny logistycznej za organizację HNS odpowiadało w całej rozciągłości państwo członkowskie, obecnie natomiast przypisuje się bardzo istotną rolę dowódcom NATO tak w zakresie planowania jak i negocjowania oraz ustalania priorytetów HNS dla sił wielonarodowych.

W nowym ujęciu strategicznych zamierzeń i planów NATO jako antidotum na nowe w tym i nieprzewidywalne zagrożenia główny wysiłek planowania HNS przenosi się z Państw Członkowskich na dowódców NATO, którzy muszą negocjować zawczasu z potencjalnymi Państwami Gospodarzami w oparciu o ogólne potrzeby wojsk wykonujących określone zadania w danym obszarze.

O wiele bardzie skomplikowana sytuacja wystąpi w przypadku gwałtownie rozwijającej się nieprzewidzianej sytuacji kryzysowej gdzie koniecznym będzie szybkie negocjowanie porozumienia dla dowodzonych przez siebie wojsk. Aktualnie dowódcy NATO negocjują porozumienia HNS z wybranymi państwami Sojuszu w celu ogólnie zdefiniowanych sił wielonarodowych. Takie postępowanie znacznie zwiększa szansę skrócenia czasu niezbędnego na aktywizacje i ustanowienie wielonarodowej organizacji logistycznej, zabezpieczającej planowana operację.

Tam gdzie operacje natowskie realizować będą siły wielonarodowe HNS jest podstawą całości wsparcia. Szeroki wachlarz zdolności HNS państw NATO znacznie mogą zmniejszyć potężne obciążenia logistyczne dowódcy NATO w rozwijaniu koncepcji wsparcia logistycznego planowanych operacji.

W myśl aktualnie obowiązujących dokumentów:[40]

- Dowódcy NATO są odpowiedzialni za koordynację planowania HNS w celu zabezpieczenia wielonarodowych sił oraz za uzgodnienie wymagań w zakresie HNS;
- Dowódcy NATO mają uprawnienia do negocjowania i ustalania wymagań HNS w imieniu państw wysyłających, za ich zgodą. Państwa członkowskie są zachęcane do opierania się na wielonarodowych porozumieniach HNS, wynegocjowanych przez NATO, zamiast na dotychczasowych porozumieniach dwustronnych;

[40] Ustalenia wymienione poniżej zawarte są w MC-334/1 i w AJP-4 (Sojusznicza połączona Doktryna Logistyczna)

- W ramach realizacji planów operacyjnych Sojuszu, dowódcy NATO w porozumieniu z Państwami Członkowskimi, zaangażowanymi (w te plany) dokonują priorytetyzacji zapewnionego HNS;
- W sytuacji kryzysowej odpowiedzialność za terminową osiągalność HNS dla wojsk NATO spoczywa na państwach Przyjmujących (Państwach Gospodarzach);
- Rozliczenia i refundacja HNS będą uzgadniane przez państwa członkowskie.

Analiza dokumentów normatywnych pozwala na wyodrębnienie najważniejszych zadań dla państw uczestniczących w planowaniu HNS czyli „Państw Wysyłających" i „Państw Gospodarzy".

Państwa Wysyłające:

- Określenie potrzeb w zakresie przegrupowania i dokonanie niezbędnych aranżacji transportowych wewnątrz teatru oraz dokonanie identyfikacji braków i nadwyżek w zakresie narodowych zasobów transportowych;
- Identyfikacja i złożenie meldunków odpowiednim władzom wojskowym i cywilnym NATO, odnośnie statusu narodowych zasobów transportowych i infrastruktury w zakresie wojskowego i cywilnego przegrupowania w rejon teatru;
- Zaplanowanie przegrupowania w rejon teatru działań swoich narodowych sił i narodowych komponentów, biorąc pod uwagę wymogi dowództwa NATO i potrzebę skoordynowanego przegrupowania w rejon operacji;
- Kontrola działania cywilnych i wojskowych zasobów transportowych narodowych komponentów sił;
- Zidentyfikowanie i złożenie meldunków dla wojskowych i cywilnych wladz transportowych NATO odnośnie swych potrzeb wobec HNS w zakresie przegrupowania w rejon teatru.

Państwo Gospodarz:

- Kontrola i koordynacja przegrupowania sił Sojuszu w obrębie teatru na terenie ich własnych terytoriów, biorąc pod uwagę potrzeby dowództwa NATO;
- Dokonanie niezbędnych aranżacji i koordynacji z sąsiadującymi państwami dotyczących kwestii przekraczania granic;
- Kontrola działania swoich narodowych cywilnych i wojskowych zasobów transportowych wspierających przegrupowania narodowe i sojusznicze;
- Zapewnienie stosownej organizacji dla potrzeb koordynacji przemieszczeń z dowództwami NATO;
- Dokonanie przeglądu swoich potrzeb w aspekcie planowania i legislacji w celu usprawnienia wykorzystania narodowych zasobów cywilno/wojskowych podczas wielonarodowej połączonej operacji Sojuszu, w obrębie swych własnych terytoriów, w odniesieniu do transportu, infrastruktury i innych związanych z nimi zasobów;
- Identyfikacja i składanie meldunków do cywilnych i wojskowych władz transportowych NATO odnośnie statusu narodowych cywilno/wojskowych zasobów i infrastruktury w obrębie teatru, przydzielonych do wspierania wielonarodowych połączonych operacji sojuszu.

Zgodnie z opinią ekspertów planowanie HNS odpowiadać musi dwóm podstawowym sytuacjom pełnego zabezpieczenia planowania operacyjnego. Pierwsza to zabezpieczenie ustalonych wymagań operacyjnych. Druga, to ocena dostępności i potencjalnego HNS w celu określenia możliwości zabezpieczenia planowania ogólnego.

Praktycznym narzędziem do planowania HNS jest Katalog Możliwości HNS. Katalog ten ułatwia dowódcom stwierdzenie potencjalnej dostępności HNS, gdy planują rozwinięcia operacyjne. Szkicuje on pewną liczbę prawdopodobnych dziedzin, potrzebnych dowódcom dla wojsk rozwijanych

na/lub przegrupowujących się przez terytorium państwa gospodarza. Zawiera on informacje na następujące tematy:

- Punkty styczności narodowego HNS;
- Pełną listę dostępnych możliwości HNS;
- Urządzenia przyjmujące, porty morskie lotniska, logistyka nadbrzeżna;
- Rejony okresowe i wojskowe HNS;
- Urządzenia wsparcia marynarki wojennej, bazy morskie, wysunięte stanowiska zabezpieczenia logistycznego, przednie stanowiska zabezpieczenia logistycznego;
- Urządzenia baz lotniczych, bazy lotnicze;
- Przegrupowanie i transport lądowy, morski i lotniczy.

Powyższy wykaz w szerokim zakresie określa rodzaje różnorodnych usług i zasobów, które państwa wysyłające i państwa gospodarze oraz dowódcy NATO mogą brać pod uwagę, gdy planują wsparcie przez Państwo Gospodarza, a także gdy tworzą podstawę do doskonalenia form HNS. Nie zakłada się, że wykaz ten obejmuje wszystko, ale powinien być brany pod uwagę jedynie jako przewodnik do określenia potrzebnego zabezpieczenia dwu- lub wielonarodowych sił zbrojnych NATO i głównych wariantów dostępnych do zastosowania przerzutu. Realizowany jest także, gdy nie wszystkie jednostki wojskowe potrzebować będą całości usług.[41]

3. 2. Przegrupowanie i transport w NATO

Wielokrotnie podkreślano już, że zmiany i przeobrażenia jakie w ostatnich latach w przewidywanej strategii użycia sił zbrojnych NATO powodują, że najważniejszym wyznacznikiem ich skuteczności staje się zdolność do reakcji w dowolnym punkcie zapalnym świata w jak najkrótszym czasie a więc ich mobilność.

---

[41] Por. Zbiór materiałów... , op. cit., s. 27

Mobilność zaś według kompetentnych przedstawicieli NATO oznacza coś więcej niż przegrupowanie lub transport, bowiem dotyczy ona problematyki szeroko pojętej infrastruktury, obiektów oraz przerzutu wojsk drogą morską i powietrzną, dowodzenia i kierowania, jak również sprzętu niezbędnego do marszu, rozmieszczenia i rozwinięcia sił wzmocnienia. Koncepcja mobilności, która jest kamieniem węgielnym koncepcji operacyjnej Sojuszu, wymaga inwestycji w dziedzinie zasobów, obiektów i sprzętu[42].

W sytuacji kiedy środki przegrupowania nie są w najwyższym stopniu gotowości do użycia oraz działania uwalniające porty morskie i lotnicze nie są prowadzone w sposób maksymalnie efektywny, może pojawić się blokada, która wpłynie na cały system transportowy i przeszkodzi zapewnieniu terminowego wsparcia, dla dowódcy szczebla operacyjnego i taktycznego.

Wnioski wyciągnięte na podstawie dokonanej analizy wskazują, że potrzeba koordynacji planowania przegrupowań i transportu w ramach NATO dla zapewnienia ogólnej mobilności wojsk jest konsekwencją nowej strategii Sojuszu. Strategia ta w ogólnych założeniach uwzględnia:

- Wielonarodowy charakter wojsk sprzymierzonych wymaga koordynacji i kooperacji, a nie rywalizacji o środki przegrupowania i transportu;
- Elastyczność przy doborze sił NATO, jak również trudne do precyzyjnego określenia charakter lokalnych, potencjalnych zagrożeń ograniczają możliwość dokładnego zaplanowania tras przegrupowania i transportu. Większy nacisk położony z tego powodu na zdolność szybkiego rozwinięcia sił Sojuszu wymaga ścisłej koordynacji w ramach całego NATO;
- Ograniczona dostępności transportu wojskowego wskazuje na konieczność podejmowania wspólnych wysiłków na rzecz zabezpieczenia operacji wojskowych NATO pomiędzy wojskowymi i cywilnymi agencjami.

---

[42] Zob.NATO, Poradnik Logistyki, Konferencja Wyższej Kadry logistycznej NATO, Bruksela 1994, s. 135

Niezmiernie istotnym jest aby planowanie zabezpieczenia logistycznego przebiegało równolegle i w powiązaniu z planowaniem operacyjnym, tak aby zapewnić wzajemną kompatybilność. W tym względzie szczególny nacisk musi być położony na identyfikację potrzeb operacyjnego przegrupowania przez planistów zabezpieczenia wojskowego i cywilnego. Wymaga to ścisłej współpracy pomiędzy władzami wojskowymi NATO, w tym Sztabu Planowania Sił Reagowania, Dyrekcję Planowania Cywilnego dla Potrzeb Sytuacji Nadzwyczajnych Kwatery Głównej NATO oraz państwa członkowskie. Ponadto, istotne jest zapewnienie pełnej koordynacji planowania wzmocnienia w Kwaterze Głównej NATO, biorąc pod uwagę nowe wymagania w zakresie zarządzania w sytuacjach kryzysowych, będących rezultatem Koncepcji Strategicznej oraz jakichkolwiek dalszych zmian sytuacji polityczno-militarnej.[43]

Przegrupowanie i transport obejmuje całe spektrum infrastruktury, urządzeń pomocniczych, przewóz powietrzny i morski oraz wyposażenie, które jest niezbędne do rozwinięcia, przyjęcia i dalszego przemieszczenia sił zbrojnych. Jeśli środki do przegrupowania i działania uwalniające porty lotnicze i morskie są nieodpowiednie, to mogą one wstrzymywać system transportu strategicznego i terminowe wsparcie dowódcy taktycznego. Na teatrze działań bojowych szybkość i mobilność walki będą wymagać skutecznego przegrupowania i transportu. Istotnym jest aby planowanie zabezpieczenia logistycznego było prowadzone równolegle z, i w połączeniu z planowaniem operacyjnym, w celu zagwarantowania wspólnej kompatybilności.

W celu wdrożenia Koncepcji Strategicznej Sojuszu wymagany jest elastyczny i czuły system przegrupowania i transportu. Rosnące znaczenie uzupełnienia, jako głównego elementu Obrony NATO i Planowanych Sił Zbrojnych wymaga wiarygodnego przegrupowania i możliwości transportowych.

---

[43] NATO,Poradnik Logistyki....op. cit., s.136

Wielonarodowy charakter Sił Zbrojnych Sojuszu i ograniczone możliwości zasobów transportu wojskowego wymagają koordynacji i kooperacji między wojskowymi i cywilnymi agencjami w celu zapobieżenia konkurencji w przegrupowywaniu i dostępnie do zasobów transportowych.

Niewłaściwa elastyczność w wybranych siłach zbrojnych NATO oraz nieokreślony charakter i lokalizacja potencjalnych rejonów działań bojowych ograniczają możliwość szczegółowego zaplanowania przegrupowania i transportu. Takie umiejscowienie poważnie wpływa na możliwości Sił Zbrojnych Sojuszu, co do szybkiego ich rozwijania i wymaga ścisłej koordynacji pomiędzy państwami członkowskimi. Wymóg elastyczności nie usuwa potrzeby planowania z wyprzedzeniem, jako minimum, skalkulowane muszą być i zebrane potrzeby strategicznego i operacyjnego przegrupowania wszelkich rozwijanych jednostek wojskowych.

A/ Zasady przegrupowania i transportu

Koordynacja i Kooperacja. Sprawą zasadniczą jest koordynacja i kooperacja przegrupowania i transportu prowadzonego przez lub pomiędzy NATO i krajowymi agencjami wojskowymi i cywilnymi.

Wydajność. Obowiązywać musi optymalne wykorzystywanie wojskowych i cywilnych zasobów. Do rozważań musi być brany uzupełniający charakter zasobów transportu powietrznego, morskiego i śródlądowodnego.

Elastyczność. Planowanie przegrupowania i transportu oraz ich wykonanie musi być zdolne do reagowania w terminowy sposób na dynamiczne zmiany sytuacji operacyjnej.

Kompatybilność transportu. Jeśli to możliwe, gdy potencjalne jednostki i zgrupowania w ramach zadań wojskowych powinny posiadać wyposażenie zapewniające im kompatybilność z dostępnymi zasobami transportowymi.

Przejrzystość. Wymiana informacji o przegrupowaniu i danych o transporcie pomiędzy wojskowymi władzami i cywilnymi władzami państwa

członkowskiego oraz władzami NATO jest istotna dla skutecznego zabezpieczenia przegrupowania i zadań transportowych.

Prymat operacyjny. Planowanie przegrupowania i transportu oraz ich wykonanie muszą być powiązane w celu spełnienia wszelkich potrzeb zadania bojowego.

Prostota. Plany i procedury powinny być wykonywane tak prosto jak to tylko możliwe.

Standaryzacja. Standaryzacja jest wstępnym warunkiem pomyślności przegrupowania i transportu. Stosowana jest tak samo do systemów, danych i oprogramowania, co do procedur, wyposażenia i sprzętu.

B/ Zadania i odpowiedzialność

Jak już wcześniej nadmieniono władze państwowe i NATO ponoszą wspólną odpowiedzialność za przegrupowanie i realizację transportu w interesie wsparcia operacji NATO. Szczególnymi rodzajami odpowiedzialności są:

Odpowiedzialność państwa. Odpowiedzialność za pozyskanie zasobów transportowych, za planowanie i kierowanie przegrupowaniem narodowych sił zbrojnych spoczywa przede wszystkim na danym państwie. Zasada ta musi być łagodzona przez potrzebę kooperacji, koordynacji i ekonomii oraz może obejmować porozumienia kooperacyjne zapoczątkowane przez dowódców NATO.

Odpowiedzialność NATO. Dowódcy NATO odpowiedzialni są za zapoczątkowanie, ustalenie priorytetów, koordynowanie i usuwanie konfliktów, rozwijanie, podtrzymywanie zdolności bojowej (uzupełnianie) i rozśrodkowywanie podległych sobie sił zbrojnych. Musi to być robione w kooperacji z państwami członkowskimi, włączając w to planowanie przegrupowania wielonarodowych sztabów, gdy wykonują one zadania postawione przez odpowiednie władze.

Kwatera Główna NATO. Kwatera Główna (HQ) NATO jest odpowiedzialna za koordynację przegrupowań strategicznych. W ramach tego zadania współpracować ona będzie z państwami członkowskimi, Głównymi Dowódcami NATO oraz cywilnymi organizacjami NATO. Najważniejszą cywilna organizacją NATO, odpowiedzialną za przegrupowania, będzie Wysoki Komitet Planowania Cywilnego i jego komórka ds. nadzwyczajnych oraz trzy cywilne komisje i komitety, które działają wg. wytycznych Wysokiego Komitetu Planowania Cywilnego.[44]

Główni Dowódcy NATO (MNCs).

- W razie potrzeby, zapewniają centralną organizację na szczeblu MNC w celu koordynacji i określenia priorytetów przedsięwzięć dotyczących przegrupowania, a także w celu ustanowienia odpowiednich organizacji na szczeblu strategicznym i operacyjnym.
- We współpracy z podległymi dowódcami i osobami funkcyjnymi rozwijają i koordynują z państwami członkowskimi, Kwaterą Główną NATO (w tym z Urzędami i Komitetami Planowania Cywilnego dla potrzeb Sytuacji Nadzwyczajnych) oraz z innymi głównymi dowódcami NATO zasady przegrupowania i transportu, procedury, zadania NATO i odpowiedzialność.
- Określają priorytet i koordynują przegrupowania oraz zasoby transportu udostępniane przez narodowe Władze Wojskowe do wspólnego użycia.
- Opracowują operacyjne plany zabezpieczenia w celu zapewnienia elastycznego wykorzystania zarówno cywilnych, jak i wojskowych zasobów transportu.

[44] NATO, Poradnik Logistyki ..., op. cit., s. 137

- Określają priorytety, koordynują wykorzystanie zasobów transportu w okresie przygotowania i realizacji planów przegrupowania wojsk.
- Informują na bieżąco Kwaterę Główną NATO o priorytetowych, militarnych wymaganiach wobec cywilnych środków transportu w celu zabezpieczenia potrzeb sił narodowych.
- Oceniają i meldują Komitetowi Wojskowemu, o adekwatności planów i porozumień, w poszczególnych obszarach działań bojowych, do realizacji strategicznych i operacyjnych przegrupowań służących zabezpieczeniu działań Sojuszu.
- Planują w interesie przegrupowania wydzielonych przez NATO wielonarodowych sztabów, w ty rozmieszczenie zasobów transportu i przegrupowania.

Państwa członkowskie

A/ Państwa ekspediujące (wysyłające kontyngent Sił Zbrojnych):

- Planują i kierują przegrupowaniem wojsk własnych oraz narodowych składników międzynarodowych sił zbrojnych, biorąc w rachubę wymogi stawiane przez Dowódców NATO.
- Określają warunki przegrupowania, jak również zawierają niezbędne porozumienia transportowe. Meldują Głównym Dowódcom NATO o niedoborach i nadwyżkach krajowych środków transportu i przegrupowania, aby sprostać niespodziewanym alternatywom przegrupowań sił sojuszniczych w czasie pokoju, kryzysu i wojny.
- Kierują oraz obsługują cywilne i wojskowe zasoby transportu wykorzystywane do zabezpieczenia wojsk narodowych i sojuszniczych.
- Reagują na żądania Głównych Dowódców NATO w sprawie przydziału środków transportu do dyspozycji innych państw zgodnie z priorytetami określonymi przez nich rozpoznają i meldują do wojskowych i

cywilnych władz transportowych, do każdej oddzielnie, o stanie krajowych wojskowych i cywilnych zasobów przegrupowania, transportu i infrastruktury.

- Są odpowiedzialne za strategiczne przegrupowanie ich własnych jednostek wojskowych do uzgodnionych wjazdowych punktów granicznych na teatrze działań. Plany i procedury przegrupowania koordynowane są z odnośnym Głównym Dowódcą NATO. Dowódcy NATO są odpowiedzialni za koordynację przegrupowania dofrontowego, które nie jest zaplanowane przez państwo wysyłające. Mimo to, wszelkie przegrupowania na teatrze działań wykonywane są pod kontrolą państwa - gospodarza.
- Wobec tego, jeśli potrzeba, negocjuje na dwustronnej podstawie pomoc z innych państw, posiadających większe możliwości transportowe (specjalny sprzęt lotniczy). Tam gdzie tego rodzaju porozumienia okażą się niewystarczające, niezbędne może być skoordynowane porozumienie o wsparciu pomiędzy MSCs i PSCs.

B/ Państwa - Gospodarze

- Koordynują i kierują przegrupowaniem wojsk sojuszniczych na ich własnych terytoriach, biorąc pod uwagę wymagania Dowódców NATO. Przygotują oni niezbędne porozumienia i będą koordynować przegrupowania z państwami sąsiednimi w celu ułatwienia przekraczania granic.
- Dokonują przeglądu planów i aktów legislacyjnych (gdzie potrzeba) w celu ułatwienia wykorzystania wojskowych i cywilnych zasobów transportu sił narodowych w czasie przeprowadzenia operacji NATO w ramach własnego terytorium w odniesieniu do transportu, infrastruktury i innych związanych z nimi zasobów.
- Kierują i obsługują narodowe cywilne i wojskowe zasoby transportu w celu zabezpieczenia sił narodowych i sojuszniczych.

- Ustalają i meldują cywilnym i wojskowym organom transportowym NATO, każdemu z osobna, o stanie krajowych wojskowych i cywilnych zasobów transportu i infrastruktury

C/ Przegrupowanie drogą morską

W warunkach pokoju, kryzysu lub wojny większość uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz zapasów dla rozwijanych lub luzowanych wojsk państw członkowskich może być przewożona drogą morską, uwzględniając zagrożenie z powietrza i od morza, dostępność portowych urządzeń pomocniczych na teatrze działań. Państwa członkowskie mogą wykorzystywać flotę handlową do rozwijania i podtrzymywania zdolności swoich sił zbrojnych. Wody przybrzeżne, przylegające do teatru działań mogą zapewnić alternatywne drogi przemieszczenia wojsk (LOC) na teatrze. Komisja ds. Planowania Przewozów Oceanicznych (PBOS) planuje wykorzystanie transportu do przewozu ludzi i towarów drogą morską w czasie kryzysu i wojny, zarówno wewnątrz, jak i poza Rejonem Północnego Atlantyku.

D/ przegrupowanie drogą powietrzną

Działania cywilnych zasobów lotniczych pozostają pod nadzorem i kierownictwem władz państwowych. Dlatego, organ NATO odpowiedzialny za planowanie transportu powietrznego kładzie duży nacisk na koordynację i współpracę. W okresie pokoju odpowiada za to Komitet Planowania Lotnictwa Cywilnego (CAPC), wspomagany przez Grupę Roboczą Lotnictwa Cywilnego (CAWG), która nadzoruje realizację planowanych zadań od strony technicznej i praktycznej.

W okresie kryzysu nominowani eksperci ds. lotnictwa cywilnego powiększają Komórkę Cywilną dla Potrzeb Sytuacji Kryzysowej CECC, a wypadku wojny powszechnej powinna być utworzona Agencja NATO ds. Lotnictwa Cywilnego (NCAA).

W ramach działań na teatrze, transport powietrzny, w tym transport ludzi i sprzętu śmigłowcami, stanowi szybszy system niż transport kolejowy, czy drogowy. Równowaga pomiędzy przegrupowaniem powietrznym a lądowym zależeć będzie od względnej skuteczności obu metod, dostępności sprzętu lotniczego i względnego ryzyka.

E/ Przegrupowanie drogą śródlądową

Transport śródlądowy (drogi, koleje, porty, śródlądowe drogi wodne) utrzymywany jest pod narodową kontrolą we wszystkich praktycznie zakresach. Dlatego, organy NATO odpowiedzialne za planowanie transportu śródlądowego kładą nacisk na współpracę i koordynację. W okresie pokoju odpowiada za to PBEIST (Komisja Planowania ds. Transportu Śródlądowego w Europie), organ CEP (Planowania Cywilnego dla potrzeb Sytuacji Nadzwyczajnych) z regionalnymi podkomitetami Europy Północnej, Środkowej i Południowej, jednak problemy techniczne zagadnienia, w szerszym aspekcie NATO, skoncentrowane są w Podkomitecie Europy Środkowej.

F/ Dowodzenie i kierowanie przegrupowaniem i transportem

W celu osiągnięcia pełnej przewagi narodowych i natowskich systemów dowodzenia, kierowania i łączności, obowiązujących procedur i porozumień zabezpieczenia stosowana będzie następująca polityka w zakresie dowodzenia i kierowania wojskowymi zasobami przegrupowania i transportu:

- Dowodzenie i kierowanie wojskowymi zasobami przegrupowania i transportu pozostaje w gestii odpowiednich sił narodowych, chyba że państwa te zawarły wcześniej inne porozumienia z władzami NATO.
- Poszczególne państwa powinny zapewnić, dla zadań koordynowanych przez Głównego Dowódcę NATO (MNC), takie wojskowe zasoby przegrupowania i transportu, które są im niepotrzebne do wykonania zadań krajowych.

Odpowiedni dowódca NATO będzie wyznaczał priorytety dla zadań przegrupowania i transportu (w tym co do ogólnej koordynacji i rozwiązywania konfliktów w czasie przegrupowania oraz w zakresie potrzeb transportowych uczestniczących w działaniach elementów sił wielonarodowych lub oddzielnych państw), mając na względzie wspólne użycie zasobów transportowych jako warunku niezbędnego do wyjścia na przeciw wymaganiom Dowódców NATO.

Ze względu na decydującą rolę, przegrupowanie będzie koordynowane na najwyższym praktycznym szczeblu. Przegrupowanie będzie zwykle koordynowane przez centrum koordynacji ruchu.

G/ Łączność i zautomatyzowany system przetwarzania danych

Ochrona i interoperacyjność łączności i ułatwienia Zautomatyzowanego Systemu Przetwarzania Danych (ADP) muszą być zapewnione w celu wsparcia obliczeń dotyczących przegrupowania i zasobów transportowych. Będzie to umożliwiało podjęcie odpowiedniego planowania, kierowania i koordynacji. Stosownie do tego, łączność i Systemy Automatycznego Przetwarzania Danych (ADP) muszą zapewnić dowódcom terminową informację dotyczącą rozwijanych sił i stanu linii łączności.[45]

WNIOSKI

Elastyczne użycie i rozmieszczenie sił w odpowiednim czasie, jak jest to zawarte w nowej koncepcji NATO, zależy od efektywnego ich zabezpieczenia opartego na najlepszym wykorzystaniu dostępnych zasobów transportowych.

Planowanie wykorzystania infrastruktury wszystkich państw członkowskich do zabezpieczenia sił wzmocnienia jest jednym z ważniejszych wymagań i powinno być dostosowane do zrealizowania potrzeb związanych z przyszłym elastycznym użyciem wojsk. Planowanie to powinno zapewnić

[45] Zob Doktryna Logistyczna Sił Lądowych, Sojusznicze Wydawnictwo Logistyczne, 9(B) STANAG 2406 1995 r.,s.66

optymalne wykorzystanie stacjonarnych obiektów i zapasów gwarantując pełne pokrycie potrzeb oraz zapewnić przegrupowanie i przyjęcie sił wzmocnienia.

Wojska podczas przemieszczania na duże odległości zwłaszcza w ramach współdziałania sojuszniczego, mogą być przewożone transportem kolejowym, wodnym (morskim lub śródlądowym), powietrznym oraz innymi środkami transportu np. ciągnikami samochodowymi z przyczepami niskopodwoziowymi. Oznacza to, że przewóz wojsk jest zorganizowanym przemieszczaniem sił i środków za pomocą innych rodzajów transportu niż własne.

ROZDZIAŁ IV

PRZEMIESZCZANIE WOJSK SOJUSZNICZYCH NA TERENIE RP JAKO PAŃSTWA GOSPODARZA

W literaturze występuje szereg pojęć dotyczących bezpośrednio lub pośrednio ruchu wojsk. Do najczęściej spotykanych należą: przegrupowanie, przemieszczanie, marsz, przewóz i przerzut.

Pojęciom bezpośrednio wiążącym się z ruchem jest *manewr*. Rozumiany on jest jako celowy, zorganizowany ruch sił i środków oraz ognia zmierzający do stworzenia najlepszej sytuacji w stosunku do przeciwnika.

Celem manewru jest stworzenie warunków do optymalnego wykorzystania stałego czynnika taktycznego jakim *jest przewaga*. Manewr może być realizowany w formie przegrupowań i przemieszczeń.

Pojęciem ogólnym jest ***przegrupowanie***. Oznacza ono zmianę istniejącego rozmieszczenia sił i środków. Może ono nastąpić drogą przemieszczeń wojsk z jednego rejonu (rubieży) do drugiego w celu stworzenia nowego ugrupowania, adekwatnego do zaistniałej sytuacji lub potrzeb pola walki. Rozpatrywane pojęcie nie zawsze jest tak ściśle związane z marszem. Niekiedy może mieć niewiele z nim wspólnego, bowiem zmiana ugrupowania możliwa jest także w innych okolicznościach. Na przykład podczas przejścia z ugrupowania marszowego w obronne następuje nie drogą ruchu, a przez jego względne zatrzymanie.

W przewidywanych w NATO koncepcjach organizacji i prowadzenia operacji w różnych punktach zapalnych przemieszczanie wojsk jako funkcja manewru obok rozmieszczania odgrywa niebagatelną rolę. Przemieszczenie jest częścią składową wszystkich rodzajów walki. Jego czynnikiem ma być z reguły zbliżanie do przeciwnika i przyjęcie odpowiedniego korzystnego położenia.

---

[46] Zob Doktryna Logistyczna Sił Lądowych, Sojusznicze Wydawnictwo Logistyczne, 9(B) STANAG 2406 1995 r.,s.66

Jest to więc wstępny etap walki od którego rozpoczyna się większość rodzajów walki.

"Przemieścić się" (przemieszczać się) to nic innego jak zmienić miejsce, zająć inne położenie lub wykonać ruch na inne miejsce. ***Przemieszczanie*** jest pojęciem typowo taktycznym. To wszelkie zmiany położenia wojsk w formie marszów, przewozów lub przerzutów. Zmiany te dokonuje się z jednego rejonu do drugiego w celu utworzenia zamierzonego ugrupowania bojowego lub dokonania koncentracji sił i środków. Może być przeprowadzane przed walką lub podczas jej prowadzenia. W tym rozumieniu przemieszczanie jest pojęciem nadrzędnym w stosunku do innych, związanych z ruchem wojsk. Przemieszczanie obejmuje bowiem marsze wojsk, ich przewozy transportem kolejowym i powietrznym

Ze względu na ograniczenia przyjęte w pracy w sposób wyczerpujący zostaną omówione dwa podstawowe sposoby przemieszczeń, a mianowicie marsze oraz przewozy transportem kolejowym.

4.1. Rola Państwa Gospodarza w zapewnieniu sprawności przemieszczania wojsk sojuszniczych

Jednym z istotnych zadań zabezpieczenia logistycznego przemieszczających się wojsk w ramach obowiązków Państwa Gospodarza jest zabezpieczenie komunikacyjne.[47] Organizuje się je w celu zapewnienia warunków do wykonania zadań przewozowych, a także swobody ruchu i manewru na drogach samochodowych.

Obejmuje ono następujące przedsięwzięcia:

- przewozy wojskowe;
- kierowanie ruchem na drogach samochodowych;
- przygotowanie, osłonę techniczną oraz utrzymanie sieci drogowej w stanie przejezdności.

---

[47] Por.,J.Zieliński, Teoretyczne podstawy walki zbrojnej, Warszawa 1995.

Te rozliczne zadania realizowane są przez kompetentne komponenty resortów cywilnych jak i Sił zbrojnych. Prowadzone badania wskazują, że w ramach dokonanej reorganizacji systemu dowodzenia istnieje potrzeba wdrożenia do praktyki nowego systemu kierowania ruchem wojsk. Ze szczególnym uwzględnieniem możliwości przemieszczenia przez nasze terytorium wojsk sojuszniczych

Do zasadniczych zadań systemu kierowania ruchem wojsk należy:

1. Planowanie i koordynowanie ruchu sił narodowych i sojuszniczych w sieci komunikacyjnej znaczenia obronnego.
2. Proponowanie zmian układu sieci komunikacyjnej stosownie do zamiaru prowadzenia sojuszniczych operacji połączonych na terytorium RP i przekazywanie informacji w tym zakresie ogniwom dowodzenia operacyjnego oraz elementom systemu kierowania ruchem wojsk.
3. Ciągłe informowanie ogniw planowania i dowodzenia o przebiegu przegrupowań (marszów) i stanie technicznym sieci komunikacyjnych.
4. Kontrolowanie przestrzegania przez wojska ustalonej organizacji, dyscypliny ruchu oraz zasad skrytości i maskowania.
5. Udział w przekazywaniu informacji oraz treści dokumentów bojowych i sprawozdawczych.

Przegrupowanie wojsk sojuszniczych i narodowych wojsk operacyjnych rozpatrywane jest w warunkach zagrożenia lub w trakcie trwania konfliktu (wojny). Przegrupowanie operacyjne wojsk sojuszniczych jak i narodowych w okresie zagrożenia ma na celu przyjęcie ugrupowania do pierwszej operacji obronnej w ramach tego przegrupowania, przemieszczać się mogą ZT, oddziały i pododdziały wojsk sprzymierzonych jak i narodowych. Zakładając możliwość wybuchu konfliktu z jednego z zagrożonych kierunków wojska korpusów sojuszniczych przemieszczać się będą, zgodnie z koncepcją strategiczną NATO narastania Sił Wzmocnienia, w obszar sojuszniczej operacji obronnej.

Wymagać to będzie doskonałej organizacji ze strony Państwa Gospodarza , tym bardziej, że sieć drogowa wykorzystywana będzie nie tylko przez przemieszczające się wojska sojusznicze i narodowe, ale także przez środki transportowe, zaopatrzenia, specjalne czy osobowe. Sądzić więc należy, że sprawnie funkcjonujący system kierowania ruchem wojsk będzie niezbędnym dla zapewnienia efektywności przemieszczania wojsk sojuszniczych. Zmieni się natomiast zakres wykonywanych zadań w tym obszarze. Jeśli w koncepcjach UW zadania rejonów i stref sprowadzały się do zabezpieczenia przegrupowania wojsk układu na front zewnętrzny po wcześniej wyznaczonych konkretnych drogach, to do manewru operacyjnego rozwinięcia wykorzystywane będą drogi w zależności od kierunku zagrożenia.[48] Nie będzie więc jednych dróg wyznaczonych w poszczególnych strefach, ale w zależności od kierunku zagrożenia będą to różne drogi, dlatego sądzić należy, że zadania utrzymania tych dróg zarówno w okresie pokoju, zagrożenia jak i trwania konfliktu przekroczą możliwości przewidzianych do tego celu etatowych sił i środków ministerstwa transportu. Wynika z tego, ze zadania zabezpieczenia przegrupowania wojsk szczególnie wojsk sojuszniczych w okresie zagrożenia w ramach HNS, przejąć muszą wyspecjalizowane siły kierowania ruchem wojsk. Powinny one wchodzić w aktualną strukturę terytorialnych organów dowodzenia, OW, RSzW, RKOT i komend garnizonów.

Odbudowa systemu kierowania ruchem wojsk opierać się powinna na ch założeniu, iż koordynację przedsiewzięć związanych z organizacją i zabezpieczeniem przemieszczeń wojsk sojuszniczych na obszarze kraju przyjąć na siebie powinien Sztabu Generalny, a w okresie wojny Centrum Planowania Strategiczno-Operacyjnego SD NW, zaś za organizację przemieszczeń wojsk sojuszniczych przez obszar okręgu wojskowego ponosić powinny ich dowództwa.

---

[48] Por., W. Lidwa, Przemieszczanie i rozmieszczanie wojsk,Warszawa 1997, s.56

Potrzeba umiejscowienia kierownictwa ruchem wojsk przy Sztabie Generalnym, a nie przy Dowództwie Wojsk Lądowych wynika z zakresu zadań tych instytucji. Sztab Generalny będąc odpowiedzialnym za przygotowanie planów użycia narodowych sił zbrojnych na wypadek konfliktu, przewiduje także ich operacyjne rozwijanie do różnych wariantów zagrożenia. Współuczestniczy również w planowaniu wykorzystania sił sojuszniczych w operacjach prowadzonych na obszarze RP. Wykonuje więc funkcje koordynacyjne dlatego powinien także organizować przegrupowanie własnych wojsk operacyjnych jak i sojuszniczych w obszarze Państwa Gospodarza w wypadku zagrożenia. Instytucja ta określa zadanie, siły i środki oraz strukturę organizacyjną systemu KRW a poprzez Ministerstwo Obrony Narodowej określa zakres współdziałania z resortami cywilnymi, odpowiedzialnymi za utrzymanie dróg publicznych, system łączności i inne przedsięwzięcia zawarte w katalogu świadczeń na rzecz wojsk sojuszniczych w ramach HNS.

Ogniwem terenowym bezpośrednio podległym i odpowiadającym za organizacje przegrupowania pozostaną stosowne komórki organizacyjne okręgu wojskowego. Kompetencje OW w zakresie kierowania ruchem wojsk obejmować powinny całokształt przedsięwzięć zapewniających sprawne kierowanie przemieszczaniem wojsk sojuszniczych przez obszar całego okręgu. Zadanie takie realizować może oddział obrony terytorialnej dysponujący odpowiednio przygotowaną kadrą.

Obszar okręgu wojskowego dzieli się na: rejony kierowania ruchem wojsk, które swym zasięgiem terytorialnym obejmować powinny obszar Regionalnego Sztabu Wojskowego (RSzW). RSzW (WSzW) obejmując województwa (WKU), cywilną administrację województw, odpowiadać powinien za całokształt problematyki kierowanie przegrupowaniem wojsk przez obszar rejonu.

Centralne organy kierowania ruchem wojsk to Grupa Planowania i koordynacji ruchu wchodząca w skład wojennego systemu dowodzenia. Do

zadań tej grupy należy: koordynowanie przegrupowania narodowych wojsk operacyjnych z ruchem jednostek sojuszniczych i przewozami jednostek logistycznych, opracowywanie i przekazywanie instytucji Planowania Zabezpieczenia Logistycznego wytycznych dotyczących planowania ruchu i przewozów wojsk, utrzymywanie ścisłej współpracy z organami wojskowymi i cywilnymi NATO na rzecz sprawnego i bezpiecznego ruchu wojsk. Zadaniem Zarządu Planowania Zabezpieczenia Logistycznego jest korygowanie przebiegu centralnych wojskowych dróg samochodowych, planowanie i kierowanie ruchem wojsk sojuszniczych i narodowych między obszarami okręgów wojskowych oraz ruchem jednostek centralnej dyspozycji, a także organizowanie osłony technicznej dróg samochodowych i szlaków kolejowych. Na szczeblu okręgu wojskowego organami kierowania ruchem wojsk sojuszniczych będą zespoły planowania i koordynacji ruchu wojsk, oddziały komunikacji okręgu oraz powietrzny element KRW. Zespoły planowania i koordynacji ruchu wojsk wykonują zadania związane z wypracowaniem i przekazaniem Oddziałowi Komunikacji danych dotyczących szczegółowego planowania ruchu, a głównie: zmian w układzie sieci komunikacyjnej, zajętości dróg przez wojska operacyjne.

Oddziały komunikacji korygują układ okręgowej sieci komunikacyjnej, planują ruch na centralnych i okręgowych wojskowych drogach samochodowych, a także kierują ruchem i przewozami wojskowymi w tym sojuszniczymi na obszarze OW. Rejonowym organem kierowania powinna być Komenda Rejonu Kierowania Ruchem Wojsk (komórka komunikacji wojskowej RSzW).[49]

Jej zadaniem powinno być organizowanie planowego ruchu wojsk na administrowanym obszarze oraz jego korygowanie. Każdej komendzie podporządkowane powinny być siły kompanii regulacji ruchu (krr). Pododdział ten wykorzystywany będzie do regulacji ruchu na wojskowych drogach

samochodowych, a w razie konieczności na drogach przegrupowania wojsk operacyjnych (drugiego rzutu lub odwodu) nie pokrywających się z przebiegiem WDS. Kompania ta może wydzielać posterunki regulacji ruchu lub pilotować kolumny w obszarze poza miejscowościami. Tak zorganizowany system kierowania ruchem wojsk powinien osiągnąć gotowość do działania przed rozpoczęciem przegrupowania wojsk w okresie poprzedzającym ich operacyjne rozwinięcie.[50]

W skład systemu kierowania ruchem wojsk na wydzielonych wojskowych drogach samochodowych wchodzić także powinny siły układu pozamilitarnego. Mam tu głównie na uwadze siły policji, które zapewniać powinny przemarsz kolumn wojskowych przez miasta i osiedla, a także na objazdach zniszczonych odcinków dróg oraz utrzymanie porządku publicznego na drogach.

Osłonę przeciwpożarową na drogach przemarszu przez zwarte kompleksy leśne realizować powinny siły straży pożarnej we współdziałaniu z wojskami obrony terytorialnej, których rejony odpowiedzialności obejmować będą wspomniane obszary.

Z uwagi na potrzebę osłony istotnych dla przemieszczania wojsk obiektów drogowych i komunikacyjnych część zadań z tym związanych przejąć powinny jednostki obrony terytorialnej podporządkowane RSzW i RKOT, mam na uwadze głównie bataliony obrony obiektów. Jednostki te rozwijane w oparciu o miejscowe zasoby żołnierzy rezerwy mogą (i powinny) ochraniać obiekty drogowe o istotnym dla ruchu znaczeniu (węzły drogowe i kolejowe, mosty na przeszkodach wodnych, wiadukty, tunele, itp.).

Jednostkami spełniającymi istotną rolę w zabezpieczeniu ruchu wojsk sojuszniczych powinny być jednostki żandarmerii terytorialna we spółdziałaniu z żandarmerią wojsk operacyjnych. Do głównych ich zadań zaliczyć można:[51]

---

[49] Por., W. Lidwa Przemieszczanie...,op. cit,s61
[50] Tamże, s. 63
[51] Regulamin działań taktycznych żandarmerii terytorialnej, cz. I, Warszawa 1995, s. 42.

- zabezpieczenie rejonów rozmieszczenia, dróg przemieszczania przed niespodziewanym atakiem grup dywersyjnych, sabotażowych i innych grup zakłócających prawidłowy przebieg marszu;
- organizowanie patroli i włączanie ich w skład ubezpieczeń marszowych i ubezpieczeń postoju;
- organizowanie posterunków ochronnych w newralgicznych miejscach na drogach marszu wojsk operacyjnych (mosty, przeprawy, itp.);
- organizowanie przedsięwzięć przeciwdywersyjnych i posterunków kontroli ruchu drogowego;
- prowadzenie rozpoznania rejonów ześrodkowania wojsk;
- zwalczanie grup dywersyjno-rozpoznawczych atakujących obiekty komunikacyjne, kolumny maszerujących wojsk i wojska w rejonach ześrodkowania.

Zapewnienie płynności ruchu po wojskowych drogach samochodowych, jak i drogach manewru przekracza możliwości przemieszczających się wojsk sojuszniczych, dlatego niezbędnym jawi się połączenie wysiłków organów kierowania ruchem wojsk, z zadaniami jednostek obrony terytorialnej, jak i etatowych sił regulacji ruchu i związków taktycznych w jeden spójny system umożliwiający sprawne kierowanie ruchem przemieszczających się wojsk sojuszniczych i ich bezpieczny pobyt w rejonach. Przedsięwzięcia te mieszczą się w obowiązkach Państwa Gospodarza, które to mają prawo i będą egzekwować przedstawiciele władz wojskowych i cywilnych NATO. Nie bez znaczenia pozostanie także podział kompetencji naszych organów i przedstawicieli sojuszu w tym zakresie co powinno wyeliminować nakładanie się struktur, a co za tym idzie zminimalizowanie ilości sił przewidzianych do realizacji tych zadań bez obniżenia jakości ich wykonania.

4. 2. Obszar RP jako środowisko przemieszczania wojsk sojuszniczych

Pod pojęciem środowiska, autor rozumie otoczenie wykonujących ruch wojsk, na które składają się elementy: naturalne, sztuczne, klimat i pora doby. W wyszczególnionym środowisku istotne są relacje powstałe pomiędzy:

- elementami środowiska;
- środowiskiem rozumianym globalnie i jego elementami a maszerującymi wojskami.

Aby wyróżnić środowisko należy posługiwać się jednolitym kryterium, którym jest dobór odpowiednich cech wspólnych danemu obszarowi. Dlatego też, klasyfikacja środowiska została wyszczególniona wg cech, jakimi opisany jest określony obszar. Za główne kryterium przyjęto opis środowiska wg cech naturalnych i tych które powstały na skutek ingerencji człowieka. Według tych cech wyodrębniono:

- **środowisko naturalne**, które powstało w wyniku oddziaływania sił natury;
- **środowisko sztuczne**, które powstało w wyniku zorganizowanego działania człowieka;
- **warunki klimatyczne**, które wynikają z położenia geograficznego danego obszaru.[52]

4. 2. 1. Charakterystyka geograficzna kraju w aspekcie przemieszczania

Powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej wynosi 312 677 km^2. Kształt państwa zbliżony jest do figury kwadratu. Terytorium Polski tylko od północy i południa osłonięte jest przez Bałtyk, Karpaty i Sudety tworzące jakby naturalne bariery ochronne, których naturalna wartość obronna jest jednak zróżnicowana. Wybrzeże Bałtyku wytycza granice Polski na przestrzeni ponad 500 km, natomiast granica górska jest przeszło dwukrotnie dłuższa. Od zachodu granice

[52] A. Czuprynski Marsz wojsk na obszarze kraju w okresie zagrożenia militarnego, Rozprawa doktorska, AON. Warszawa 1999,s.64

państwową w przeważającej części wytyczają rzeki, które dla wojsk sojuszniczych przemieszczających się w obszar naszego kraju przy destrukcyjnym oddziaływaniu przeciwnika na przeprawy stale mogą być znacznym utrudnieniem.

Polska jest krajem nizinnym ze średnią wysokością obliczoną na 173 m n.p.m., przy średniej wysokości Europy wynoszącej 290 m n.p.m.. Konfiguracja terenu naszego państwa przedstawia się następująco: obszary górskie (ponad 500 m n.p.m.) zajmują 2,9% całej powierzchni kraju, w czym położone na wysokości 1000 m n.p.m. - tylko 0,1%. Na tereny wyżynne od 200 do 500 m n.p.m. przypada 26%. Pozostała część jak widać w zdecydowanej większości to tereny nizinne[53].

Z powyższych faktów wynika, że wysokość terenu nad poziomem morza nie odgrywa w Polsce zasadniczej roli, jeśli chodzi o jej wpływ na prowadzenie działań bojowych. Istotne znaczenie mają natomiast wysokości form rzeźby i spadki ich stoków, będące kryteriami dającymi możliwość wyodrębnienia trzech grup ukształtowania terenu, co przedstawia poniższa tabela[54].

Tabela nr4. 1.

Lp.	Rodzaj terenu	Dominujące wysokości względne	Ocena przejezdności na przełaj
I	Równinny, łagodnie falisty, łagodnie pagórkowaty	poniżej 30 m.	łatwo lub dość łatwo przejezdny
II	Falisty, pagórkowaty, wydmowy, nisko górzysty	30-200 m.	dość trudno lub trudno przejezdny
III	Górzysty, wysokogórski	powyżej 200m.	bardzo trudno przejezdny lub nieprzejezdny

[53] Por. Warunki terenowe i klimatyczne Polski, Część .I, Ukształtowanie terenu, Warszawa 1981, s. 8.
[54] Tamże, s. 8.

Ze względu na równoleżnikowy charakter wyodrębnionych obszarów oraz położenie na obrzeżu kraju, na proces marszu wojsk większego wpływu nie będą wywierały obszary położone w ramach pasa pobrzeży, przedgórza i gór: (stanowi to: na północy 6.9%, na południu 11.5% powierzchni kraju).Natomiast istotny wpływ będą wywierały pozostałe obszary, ale nie ze względu na różnice w konfiguracji powierzchni, a ze względu na pokrycie terenu[55]

Lasy stanowią ok.28% powierzchni kraju, są bardzo zróżnicowane pod względem ich obszaru i rozmieszczenia w stosunku do powierzchni RSzW. Główne kompleksy leśne występują wzdłuż granicy południowej, zachodniej i północnej. Natomiast najmniejsze zalesienie występuje w części centralnej kraju. W połączeniu z cechami charakterystycznymi pasa: pojezierzy, nizin i wyżyn, zalesienie w centralnym położeniu nie będzie głównym czynnikiem kanalizującym ruch. Wpływ zalesienia na ruch wojsk jest dwojaki: w jednym przypadku ze względu na słabą sieć dróg oraz zagrożenie pożarowe stanowi czynnik ograniczający, a w innym ze względu na możliwość ukrycia odpoczywających wojsk jest czynnikiem ułatwiającym.

Bagna i torfowiska stanowią ok. 4% powierzchni kraju. Wielkość i ich rozmieszczenie zajmuje nieznaczny obszar, ale w stosunku do przegrupowujących się wojsk stanowi poważne ograniczenie, zwłaszcza w powiązaniu z innym pokryciem terenu. Bagna i torfowiska, w głównej mierze, znajdują się w pradolinach, gdzie w połączeniu z rzekami stanowią poważne utrudnienie w sprawnym wykonaniu ruchu. Ich występowanie w znacznym stopniu pokrywa się z obszarami o dużym nawodnieniu, są to obszary: Pojezierza Południowo i Wschodniobałtyckiego oraz Polesia Zachodniego. Nieznaczne obszary zabagnienia występują na Nizinie Środkowopolskiej głównie w pradolinach. Bagna i torfowiska w połączeniu z jeziorami i rzekami stanowią przeszkody kanalizujące ruch zwłaszcza w okresie wiosny i jesieni.

---

[55] A. Czupryński, Marsz wojsk...,op. cit. S. 67

Wody powierzchniowe zajmują 2.6% powierzchni kraju. Są to; jeziora, rzeki, sztuczne zbiorniki i kanały. Rzeki i kanały stanowią przeszkody o charakterze liniowym, natomiast pozostałe są przeszkodami powierzchniowymi. Największa ilość jezior występuje na; Pojezierzu Południowo i Wschodniobałtyckim,[56] co w połączeniu z torfowiskami, bagnami oraz zalesieniem czyni te obszary niekorzystnymi do ruchu wojsk. Największym utrudnieniem w zakresie przegrupowania są rzeki: Wisła, Odra, Warta, Noteć, Bug, Narew i San (mapa 4. 1).

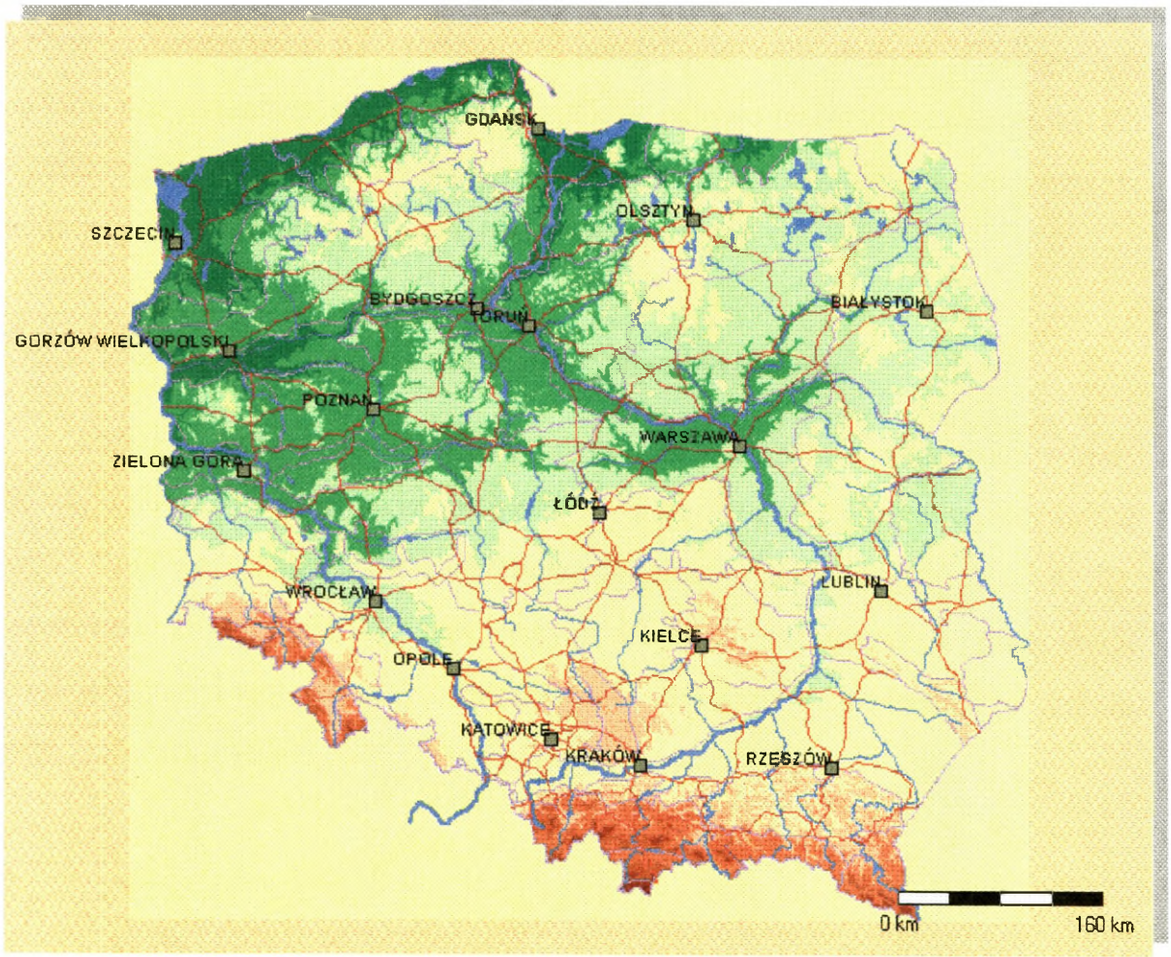

Mapa 4. 1. Wody powierzchniowe w powiązaniu z charakterystyką geograficzną obszaru Polski

[56] Por., P. Kondracki, Geografia fizyczna Polski, PWN, Warszawa 1978, s. 133

Wynika to z możliwości łatwego powstrzymywania ruchu wojsk, ze względu na małą ilość przepraw stałych. Dodatkowo Przeciwnik ma możliwość opóźniania ruchu wojsk na wyszczególnionych rzekach, niszcząc przeprawy stałe oraz utrudniając budowanie nowych. Innego rodzaju niebezpieczeństwo stanowią sztuczne zbiorniki wodne, które po zniszczeniu mogą zatopić znaczne obszary, a tym samym uczynić je nieprzejezdnymi.

W konkluzji można stwierdzić że, przeciwnik znając rejon ruchu wojsk sojuszniczych oraz jego charakterystykę, potrafi oddziaływać na wybrane elementy infrastruktury, które w wyniku ich destrukcyjnego naruszenia wpływają negatywnie na terminowe osiągnięcie celu marszu. Dlatego też, podczas planowania postojów i odpoczynków celowo jest wyznaczać rejony ich organizowania po przekroczeniu rzek. Takie organizowanie marszu pozwala pokonać przeszkody wodne po stałych przeprawach

4. 2. 2. Komunikacyjne uwarunkowania przemieszczania

Drogi są tym elementem, który ogranicza i ułatwia wszelki ruch wojsk. Ze względu na funkcje jakie spełniają w sieci drogowej kraju wyróżnia się drogi: krajowe, wojewódzkie, gminne, lokalne i zakładowe (mapa 4. 2). Największe znaczenie dla maszerujących wojsk sojuszniczych w głębi mają drogi krajowe i wojewódzkie, natomiast w obszarze bezpośredniego starcia drogi gminne i lokalne.

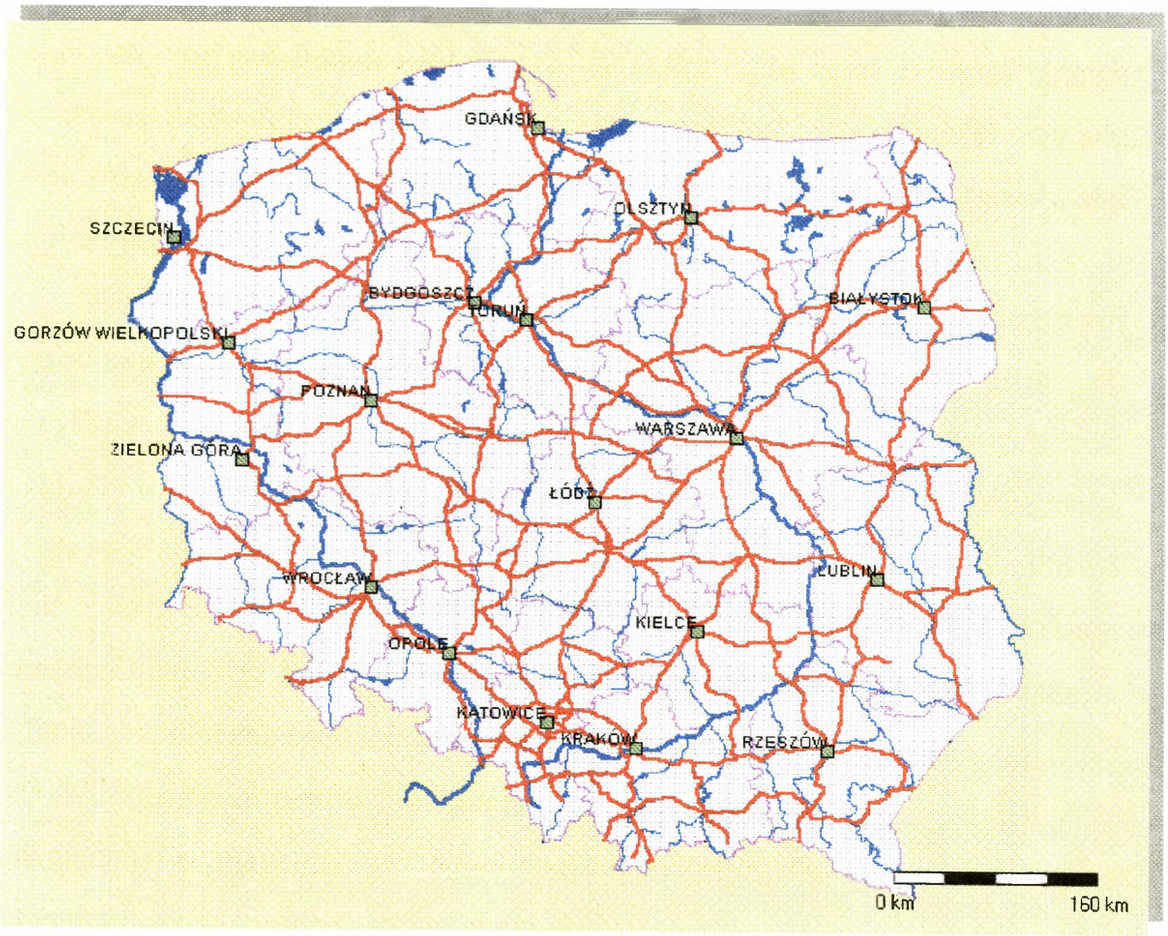

Mapa 4. 2. Drogi na obszarze kraju.

Ograniczenia dla ruchu wojsk w głównej mierze wynikają z gęstości i parametrów technicznych:[57]

- średnia gęstość dróg o nawierzchni twardej wynosi 58.2 km na 100 km^2;
- na 38 tys. km dróg krajowych tylko 50% spełnia parametry do ruchu pojazdów ciężkich;
- zbyt mała szerokość dróg głównie ulepszonych, co powoduje organizację ruchu tylko w jednym kierunku;
- mała liczba mostów o dużej nośności położonych nad głównymi rzekami, średnio jeden most na 35 km rzeki;
- zbyt mała liczba obwodnic, umożliwiających ruch przez aglomeracje.

[57] Por., Geografia wojenna polski. Warszawa 1995 AON, Rozdział 1.

W przyjętych założeniach określono, iż pojazdy poruszają się po drogach: **krajowych**, **wojewódzkich** i **lokalnych**. A zatem są to drogi o odpowiednich parametrach zezwalających rozwinąć określoną prędkość w zależności od stanu technicznego nawierzchni jezdni, jej szerokości, położenia oraz możliwości technicznych pojazdów

Warunki techniczne dróg są jednym z czynników, które w znacznym stopniu wpływają na sprawność ruch kolumn wojskowych. Do głównych parametrów dróg wywierających wpływ na sprawność ruch należy zaliczyć: rodzaj nawierzchni, szerokość, ilość pasów ruchu, kąt wznoszenia i opadania, kąt nachylenia, promień skrętu, ilość i jakość wiaduktów i mostów, ilość i jakość skrzyżowań bezkolizyjnych. Dlatego też, głównym kryterium wyszczególniającym kategorie dróg powinny być ich parametry techniczne, a nie funkcje społeczne spełniane w systemie ruchu kraju.[58]

Według parametrów technicznych wyodrębniono drogi: o twardej nawierzchni, o nawierzchni ulepszonej typu ciężkiego lub lekkiego, o nawierzchni nie ulepszonej, drogi gruntowe.[59]

Dla potrzeb ruchu kolumn wojskowych istotne jest określenie: szerokości, rodzaju nawierzchni oraz parametrów obiektów drogowych (mosty, wiadukty itp.). Wyszczególnione parametry decydują o sprawności ruchu. Ze względu na szerokość[60] typowych pojazdów kołowych i gąsienicowych zostały określone wymagania w zakresie szerokości dróg (tabela 4. 2). Optymalnym rozwiązaniem jest szerokość jezdni ponad 7,5 m. Przy takich parametrach organizacja ruch na drogach może odbywać się w dwóch kierunkach.

---

[58] A. Czupryński, Marsz wojsk...,op. ,cit. S. 71.

[59] Por. Popularna Encyklopedia Powszechna. Tom 4. Kraków 1994, Wyd. FOGRA, s.158.
Droga kołowa, wydzielony pas terenu przeznaczony do kołowej komunikacji bezszynowej oraz ruchu pieszego; droga kołowa składa się z jezdni i rozciągających się po jej obu stronach poboczy, (...); ze względu na przydatność do ruchu kołowego rozróżnia się: drogi kołowe o twardej nawierzchni, użytkowane w ciągu całego roku – o nawierzchni ulepszonej typu ciężkiego, np. beton, asfaltobeton, średniego, np. dywaniki bitumiczne, klinkier, trylinka, lub lekkiego, np. powierzchniowo bitumowane, smołowane oraz o nawierzchni nie ulepszonej, np. żwirowej, tłuczniowej, brukowej, drogi kołowe gruntowe, używane jedynie w niektórych porach roku – ulepszone, profilowane i naturalne.

[60] Szerokość pojazdów w stosunku do szerokości jezdni pozwala określić możliwość jazdy jednokierunkowej lub dwukierunkowej. Szerokość typowych pojazdów: czołg – ok. 3, 5 m, BWP – 3 m, sam. cięż. 2, 5 m.

Tabela 4. 2

Rodzaj pojazdów	Organizacja ruchu		
	Szerokość jezdni (m)		
	do 5	5,5 – 7	**ponad 7,5**
kołowe	**jednokierunkowy**	dwukierunkowy	**dwukierunkowy**
gąsienicowe	**jednokierunkowy**	jednokierunkowy	**dwukierunkowy**

Ze względu na rodzaj nawierzchni można określić dopuszczalną prędkość jazdy na danej drodze (tabela 4. 3). Głównymi czynnikami decydującymi o prędkość pojazdów wg kryterium jakości jezdni jest rodzaj i jakość nawierzchni.

Tabela 4. 3

Jakość nawierzchni	**Dopuszczalna maksymalna prędkość** (km/h)			
	Charakterystyka stanu nawierzchni			
	nowa	utrzymana dobrze	lekko uszkodzona	poważnie uszkodzona
betonowa	50	**40-45**	30-35	10-20
mała kostka	50	**40-45**	30-35	10-20
asfaltowa	50	**40-45**	30-35	10-20
bitumiczna	50	**40-45**	30-35	10-20
duży bruk	45	**30-40**	20-25	10-20
żwirowa	45	**30-40**	20-25	10-20
ulepszona droga polna	30	**20-25**	10-15	5-12
nieulepszona droga polna	25	**15-25**	8- 10	5-10

Tabelę opracowano na podstawie: Obliczanie przepustowości dróg i ich znaczenie dla celów wojskowych. Warszawa 1986 ASGWP

Na sprawność ruchu i utrzymanie dużego tempa marszu wywiera wpływ stopień nachylenia oraz wznoszenia i spadku jezdni (tabela 4. 4). Najlepsze osiągi uzyskuje się na jezdniach o wielkości spadku do 5%.

Tabela 4. 4

Jakość nawierzchni	Dopuszczalna prędkość jazdy (km/h)		
	Wielkość spadku		
	do 5 %	do 10 %	do 15 %
betonowa	**35**	18	12
mała kostka	**38**	21	12
asfaltowa	**30**	18	12
bitumiczna	**30**	18	12
duży bruk	**30**	16	11
żwirowa	**27**	16	11
ulepszona droga polna	**26**	16	11
nieulepszona droga polna	**22**	16	8

Tabelę opracowano na podstawie: Obliczanie przepustowości dróg i ich znaczenie dla celów wojskowych. Warszawa 1986 ASG WP

Nie bez znaczenia jest wielkość promienia zakrętu (tabela 4. 5), która decyduje o spowolnieniu lub utrzymaniu tempa marszu.

Tabela 4. 5

Dopuszczalna prędkość jazdy w zależności od promienia zakrętu i stanu nawierzchni jezdni.

Stan nawierzchni	**Dopuszczalna prędkość jazdy (km/h)**				
	Wielkość promienia zakrętu w m				
	10 - 25	**25 - 60**	**60 - 100**	100 - 200	200 - 300
przy płaskim zakręcie					
sucha	12 – 20	**20 – 30**	**30 – 40**	40 – 50	p. 50
mokra	8 – 12	**12 – 20**	**20 – 25**	25 – 35	35 – 40
przy pochyłym zakręcie do 2%					
sucha	15 – 25	**25 – 35**	**35 – 45**	45 – 50	p. 50
mokra	10 – 17	**17 – 25**	**25 - 35**	35 - 40	45 - 50

Tabelę opracowano na podstawie: Obliczanie przepustowości dróg i ich znaczenie dla celów wojskowych. Warszawa 1986 ASGWP

Optymalne warunki ruchu pojazdów powstają na jezdniach o promieniu zakrętu większym niż 25m. Duży promień zakrętu pozwala na swobodny ruch wszystkich pojazdów, bez względu na ich gabaryty.

Wielkość odcinków jazdy o dużej widoczności jezdni przed pojazdem (tabela 4.6) wywiera duży wpływ na tempo i bezpieczeństwo poruszających się pojazdów. Ze względu na prędkość ruchu pojazdów widoczność na jezdni nie powinna być mniejsza niż 30m.

Tabela 4. 6

Dopuszczalna prędkość jazdy w zależności od widoczności i stanu nawierzchni.

Stan nawierzchni	**Dopuszczalna prędkość jazdy w km/h**									
	Widoczność w m									
	10	20	**30**	**40**	**50**	**60**	**70**	**80**	**90**	**100**
sucha	8	15	**20**	**30**	**35**	**40**	**45**	**50**	**50**	**50**
mokra	5	10	**15**	**20**	**25**	**30**	**35**	**37**	**40**	**45**

Tabelę opracowano na podstawie: Obliczanie przepustowości dróg i ich znaczenie dla celów wojskowych. Warszawa 1986 ASG WP

Według jakości i rodzaju nawierzchni jezdni oraz podstawowych parametrów technicznych należało by budować drogi o parametrach wyszczególnionych w tabeli 4.7. W przypadku organizacji ruchu jednokierunkowego wystarczająca jest szerokość jezdni nie mniejsza niż 5m. W przypadku ruch sojuszniczych kolumn wojskowych celowym jest wyznaczać drogi niższej kategorii ale tylko z wyłącznością dla nich. Takie rozwiązanie pozwala oddzielić ruch pojazdów cywilnych od wojskowych, co w okresie zagrożenia militarnego, kiedy występuje zagrożenie wybuch wojny, zwiększa przesłanki do uniknięcia chaosu spowodowanego niezorganizowanym przemieszczaniem się ludności cywilnej. Stwarza to również przesłankę do przestrzegania prawa wojennego na skutek oddzielenia ruchu ludności cywilnej od wojska.

Tabela 4. 7

Wymagania dla dróg przeznaczonych do ruch kolumn wojskowych

Wymagania dla dróg przeznaczonych do ruch kolumn wojskowych						
Jakość nawierzchni	Szerokość jezdni (m)		Dopuszczalna prędkość (km/h) na nawierzchni **utrzymanej dobrze**	Dopuszczalna prędkość (km/h) przy spadku do **5%**	Dopuszczalna prędkość przy promieniu zakrętu **25-100** m	Dopuszczalna prędkość przy widoczności **30-100**m
	do **5**	p. **7.5**				
betonowa	**Ruch jednokierunkowy**	**Ruch dwukierunkowy**	40-45	35	Nawierzchnia: sucha **20-40**km/h, mokra **12-25**km/h. Na pochyłym zakręcie do 2% prędkość wzrasta: nawierzchnia sucha do **25-45**km/h, na mokra **17-35**km/h	Nawierzchnia sucha **20-50**km/h, nawierzchnia mokra **15-45**km/h
mała kostka			40-45	38		
asfaltowa			**40-45**	**30**		
bitumiczna			**40-45**	**30**		
duży bruk			30-40	30		
żwirowa			30-40	27		
ulepszona droga polna			20-25	26		
nieulepszona droga polna			15-25	22		
Opracowano na podstawie danych zawartych w tabeli 4. 1-5						

Rejon zurbanizowany[61] ze względu na sprawność wykonania ruchu jest czynnikiem ograniczającym, natomiast ze względu na zabezpieczenie logistyczne w ramach HNS jest elementem ułatwiającym. Sieć osadnicza jest bardzo zróżnicowana, obejmuje 835 miast różnej wielkości oraz 57 tys. innych miejscowości (mapa 4. 3). Wszystkie miasta powyżej 5 tys. mieszkańców (jest ich 582) stanowią ograniczenia w ruchu wojsk, a to głównie ze względu na wąskie ulice i brak obwodnic. Pomimo to, że (byłe i obecne) miasta wojewódzkie oraz inne położone w aglomeracjach miejskich posiadają arterie przelotowe, to jednak zabudowa wzdłuż tych ciągów komunikacyjnych w przypadku jej zburzenia powoduje znaczne ograniczenia w ruchu wojsk. Następnym utrudnieniem komunikacyjnym jest to, iż większość mostów nad głównymi rzekami jest w miastach powyżej 5 tyś. mieszkańców, co w

[61] Por., op., cit., Rozdział 2.

znacznym stopniu ułatwia przeciwnikowi kanalizowanie ruchu wojsk. Pozytywnym aspektem rejonów zurbanizowanych jest ich zaplecze produkcyjno usługowe, które może być wykorzystane w zakresie świadczeń Państwa Gospodarza. Niebezpieczeństwem dla wykonujących ruch wojsk sojuszniczych jest uprzemysłowienie rejonu przegrupowania, co związane jest z większą aktywnością oddziaływania przeciwnika i możliwością powstania skażeń przemysłowych. Obszary o dużym zagęszczeniu powinny być omijane podczas marszu tak w okresie zagrożenia militarnego jak i wojny.

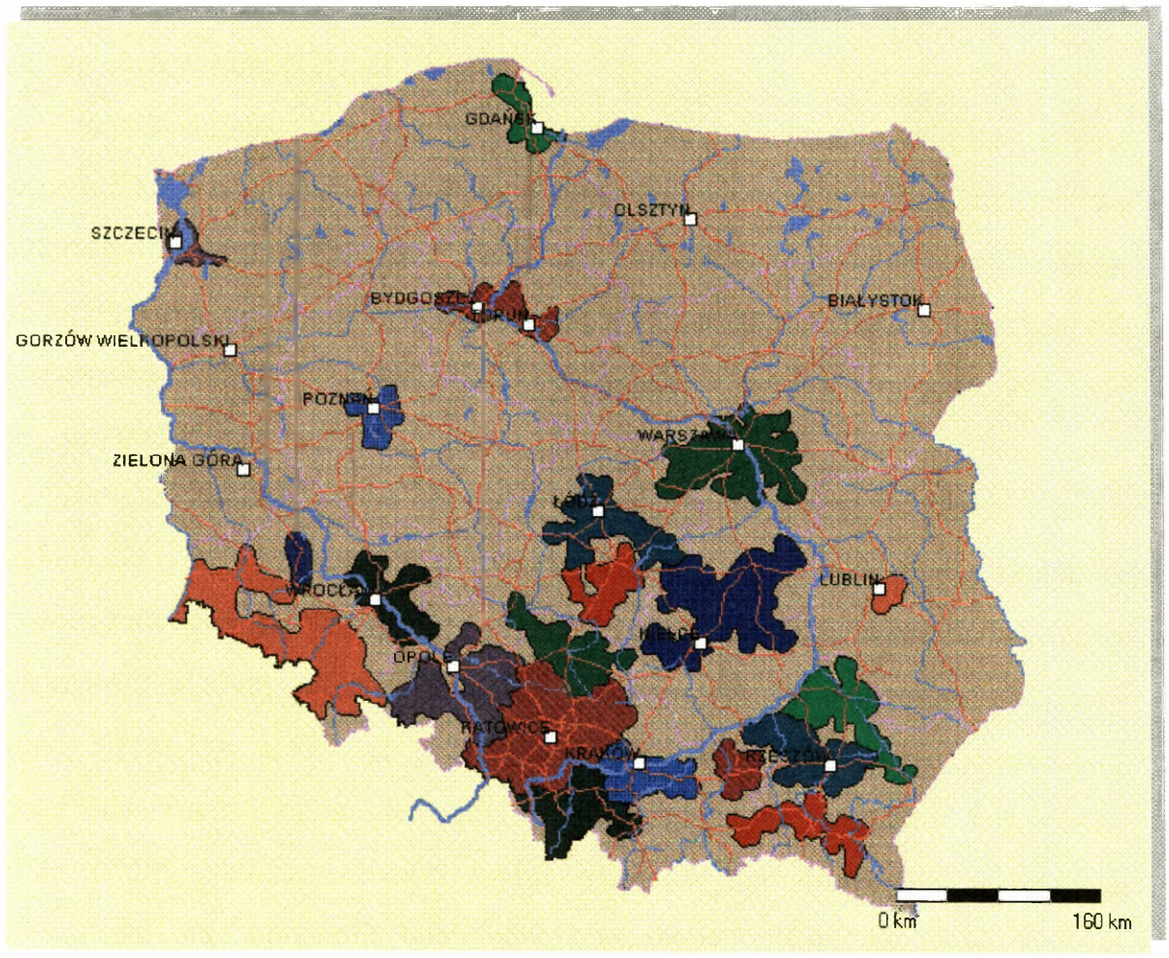

Mapa 3. Sieć dróg w powiązaniu z okręgami przemysłowymi.

Innym aspektem rozwiązywanego problemu jest migracja ludności, która w okresie zagrożenia militarnego może ulec poważnemu nasileniu, zwłaszcza w rejonach przygranicznych i w rejonach dużych miast.

Biorąc to pod uwagę , w przypadku wkraczania wojsk sojuszniczych celowym jawi się wyznaczenie dróg tylko dla ruchu kolumn wojskowych, co znacznie ułatwi organizacje ruchu, a w przypadku wojny spowoduje oddzielenie ruchu pojazdów cywilnych objętych ochroną prawa międzynarodowego od kolumn wojskowych.

Na trasach przewidywanych ruchów wojsk sojuszniczych nie powinny znajdować się duże miasta, które zwykle swą zabudowa przestrzenną spowodować mogą znaczne utrudnienia. Miasta powinny być omijane przez maszerujące wojska, ale maszerujące wojska sojusznicze powinny korzystać z ich zaplecza w ramach HNS

Każde miasto bez względu na wielkość i znaczenie administracyjno gospodarcze jest węzłem komunikacyjnym. Wartość węzłów określana jest wg kryterium linii komunikacyjnych, które dany węzeł tworzą. Ze względu na wagę węzła, jego znaczenie komunikacyjne oraz wartość jako obiektu (celu) ataku dla przeciwnika, można wyszczególnić takie węzły, które bezwzględnie powinny być omijane.

Polska znajduje się w obszarze klimatu umiarkowanego. Zimy bywają łagodne, a tylko co kilka lat surowsze. Lata są najczęściej ciepłe i upalne. Temperatura ujemna występuje z przerwami od października do kwietnia (włącznie). W tym okresie występują największe zachmurzenia, podstawy chmur są niskie a dni są pochmurne i mgliste. W aspekcie sprawności wykonania ruchu okres ten jest niekorzystny, ze względu na: śliską nawierzchnię, obniżone tempo ruchu wojsk w ograniczonych warunkach widoczności oraz obniżenie wydolności żołnierzy. Mimo to, okres ten jest najkorzystniejszy ponieważ zapewnia lepsze warunki maskowania, a zarazem zwiększa bezpieczeństwo wykonujących ruch wojsk. Ze względu na: niskie podstawy chmur oraz zachmurzenia i zamglenia występują ograniczone

możliwości użycia lotnictwa[62]. Pokrywa śnieżna na drogach krajowych i wojewódzkich (w tej strefie klimatycznej, przy określonej odpowiedzialności sił układu niemilitarnego za przejezdność w ramach HNS) nie stanowi większej przeszkody w sprawnym wykonaniu ruchu wojsk sojuszniczych..

W okresie od maja do końca września dni na ogół są pogodne z dobrą widocznościa. Jest to niekorzystny okres do wykonania ruchu wojsk, ze względu na: utrudnione maskowanie, dobre możliwości do działania lotnictwa przeciwnika, przegrzewanie się silników, obniżenie wytrzymałości dróg i żołnierzy ze względu na wysokie temperatury. Natomiast ze względu na: lepsze możliwości organizowania odpoczynków i postojów, zwiększenie prędkości ruchu wojsk w warunkach dobrej widoczności, jest to okres korzystny.[63]

Następnym czynnikiem warunkującym płynność ruchu obok położenia geograficznego i warunków klimatycznych jest pora doby. Ze względu na bezpieczeństwo oraz skrytość przegrupowania optymalną porą doby jest noc oraz okres zmroku i świtu, ponieważ w tych warunkach występują ograniczenia możliwości działania lotnictwa przeciwnika. W strefie klimatu umiarkowanego oraz ze względu na położenie geograficzne długość dnia waha się w przedziale ok. 8-16 godzin (przedział czasowym określono wschodem i zachodem słońca); natomiast do warunków ograniczonej widoczności zlicza się pozostałość doby. Najdłuższe warunki ograniczonej widoczności występują w przedziale od września do marca 11-16 godzin, zatem ze względu na bezpieczeństwo i skrytość marszu jest to najlepszy okres. W okresie od kwietnia do sierpnia warunki ograniczonej widoczności występują w przedziale od 8-10 godzin na dobę. W zakresie ruchu wojsk jest to przedział czasowy na pograniczu możliwości marszowych na dobę (czas efektywnego marszu przyjmuje się 10 godzin na dobę). Okres dobowego marszu na autonomicznych środkach transportu jest zakończony odpoczynkiem dziennym lub nocnym,

[62] Takie warunki atmosferyczne, bez względu na porę roku powodują znaczne ograniczenia dla działania lotnictwa, co potwierdzają komunikaty z działań bojowych w Kosowie.

który może trwać ok. 6-8 godzin, dlatego też wskazane jest, aby wszelkie przemieszczenia wojsk realizować w warunkach ograniczonej widoczności, a odpoczynki planować na okres dnia. W takiej sytuacji zakończyć należy marsz przed nastaniem świtu, tak aby z chwilą powstania dobrych warunków do obserwacji maszerujące wojska nie wykonywały żadnych ruchów.[64]

W całościowym postrzeganiu obszaru kraju ze względu na pokrycie naturalne i sztuczne można wyodrębnić ogólnie obszary, które ograniczają marsz wojsk sojuszniczych (mapa 4. 4). [65]

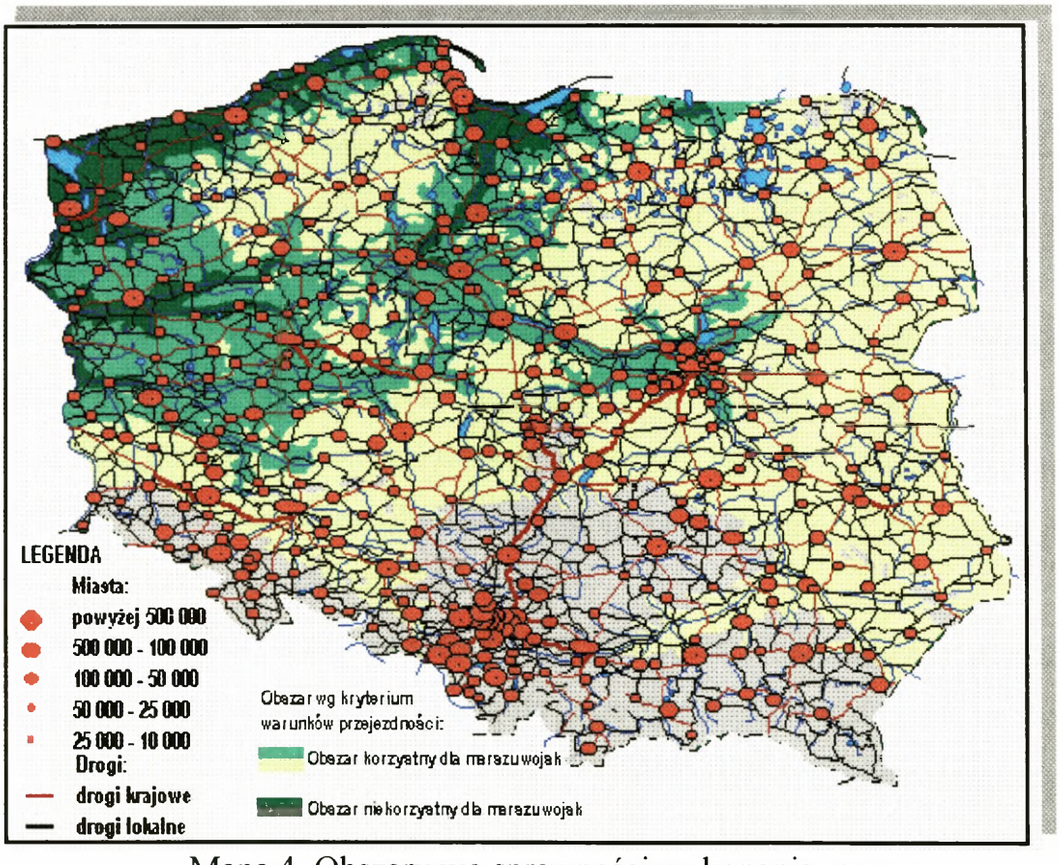

Mapa 4. Obszary wg sprawności wykonania marszu.

---

[63] A.Czupryński, Marsz Wojsk...,op. cit., s 76.

[64] Taką taktykę działania przyjmują siły serbskie w byłej Jugosławi. Podczas nocy kolumny sił serbskich przemieszczają się z takim wyliczeniem, aby przed świtem ukryć sprzęt w miejscowościach. Dlatego też, takie działanie znacznie utrudnia rozpoznanie i niszczenie wojsk przeciwnika przez lotnictwo NATO.

[65] Tamże, s. 78.

Środowisko przegrupowania jest tym czynnikiem, który ogranicza sprawność wykonania ruchu. Oddziaływanie ograniczające można niwelować poprzez: przygotowanie infrastruktury komunikacyjnej w okresie pokoju, poznanie cech geograficznych i klimatycznych obszaru przemieszczania i wykorzystywanie tych cech do potrzeb sprawnego i skrytego wykonania marszu. Ogólna charakterystyka obszaru kraju w aspekcie rzeźby i pokrycia naturalnego wskazuje obszary
dogodne do przemieszczania wojsk naszych sojuszników. Jednocześnie wskazuje obszary kanalizujące ruch, których organizator przemieszczania powinien unikać lub zgromadzić dodatkowe środki do ich pokonania.

Obraz środowiska naturalnego Polski nie oddaje w pełni warunków przemieszczania się wojsk sojuszniczych na naszym terytorium. Jest to obraz w miarę stały ulegający cyklicznie pewnym zmianom ze względu na klimat. Dlatego też, dla organizatora marszu nie jest tajemnicą geografia obszaru przegrupowania. Problemem jest wykorzystanie rzeźby, pokrycia oraz warunków pory roku i doby do własnych potrzeb tak, aby służyły swymi walorami wykonawcy marszu. Związane jest to bezpośrednio z dostępnością oraz maskowaniem w obszarach ruchu wojsk.

Obowiązkiem zaś Państwa Gospodarza jest takie zabezpieczenie marszu wojskom sojuszniczym aby do minimum ograniczyć zachwianie płynności ruchu stwarzając tym samym możliwość skutecznego wsparcia własnych wysiłków obronnych.. Stan ten możliwy jest do osiągnięcia tylko wtedy jeśli do systemu wsparcia HNS wprzęgnięte zostaną wszystkie niezbędne komponenty militarne i niemilitarne a ich działanie będzie zsynchronizowane.

4. 3. Koncepcja przemieszczania

Regulamin ATP 35(B) w XII podrozdziale traktuje o zasadach planowania i wykonywania przegrupowań (marszów) po drogach w strefie działań bojowych. uważając je za najważniejszy rodzaj przegrupowania, wykonywanego w celu rozwinięcia i dyslokacji wojsk w terenie, w celu wykonania przez nie zadań.

Zasadnicze treści dotyczące tego przedsięwzięcia są w zasadzie zbieżne z poglądami naszych teoretyków, zaś różnice dotyczą jedynie szczegółowości w podejściu do rozwiązywanych problemów. Przemieszczanie może być realizowane w formie marszów i przewozów.

A/ Marsz

Analiza dokumentów natowskich jak i naszych w uogólnieniu pozwala na konkluzje, iż gdziekolwiek jest to możliwe, tam do przegrupowywania wojsk sojuszniczych powinno być planowanych do wykorzystywanych kilka dróg. Niedostępność dróg dla innych sprzyjać będzie elastyczności wykonywania przemieszczenia, skutecznie ograniczy długość kolumn w marszu, wrażliwość na lotnicze uderzenia przeciwnika i czas przemarszu.

Dyscyplina marszu, rozpatrywana podobnie we wszystkich regulaminach występuje jako istotny czynnik podczas przegrupowania. Wszelkie odstępstwa od określonych dróg i czasu marszu mogą kolidować z innymi przemieszczanymi jednostkami sił narodowych i mogą mieć poważne następstwa w postaci zakłóceń marszu jednostek sojuszniczych. W wypadku nieoczekiwanego zakłócenia na drodze przemieszczenia, dowódca komponentu zabezpieczającego Państwa Gospodarza musi się z nimi bezzwłocznie uporać i stosownie do sytuacji złożyć meldunek dowódcy kolumny wojsk sojuszniczych. wojsk, którzy są zapoznani z lokalnymi warunkami na drodze marszu.

Przed rozpoczęciem marszu powinno umożliwić się sojusznikom przeprowadzenia rekonesansu dróg (pasa) marszu dla ustalenia stanu drożni,

mostów, dogodnych miejsc dla przepraw oraz wytyczenia kierunków budowy obejść czy dróg na przełaj. W ramach rekonesansu należałoby ich również zapoznać z miejscami czy obszarami zapór, rejonów niszczeń, pożarów, zatopień oraz stref prawdopodobnych skażeń środkami przemysłowymi. Należy jednak pamiętać, że prowadzenie rekonesansu nie zawsze będzie możliwe. Dlatego też w okresie pokoju powinny być gromadzone dane o stanie dróg i obiektach wraz z całą siecią wodną w bankach informacji, które przy wykorzystaniu techniki komputerowej ułatwią zarówno wybór dróg marszu, jak i przyjęcie właściwego ugrupowania marszowego.

Przegrupowanie wymaga starannego planowania, szczególnie w odniesieniu do czasu. Wykorzystywana powinna być wszelka dostępna informacja, w tym mapy, dane drogowskazów, szczegóły od odpowiednich organów zabezpieczających, głównie ze stanowisk dowodzenia organizacji kierującej przegrupowaniem wojsk sojuszniczych, a także wiedza tych przedstawicieli maszerujących Najważniejszymi czynnikami planowania przemieszczenia są:

- zadanie bojowe i koncepcja działań kompetentnego dowódcy NATO kierującego operacją sił sojuszniczych na terenie naszego kraju.
- dostępny czas i odległość przegrupowania.
- organizacja ruchu, obejmująca zaangażowane wojska, regulację ruchu i przegrupowania oraz przedsięwzięcia kontrolne w ramach HNS.
- zadania następne.
- sytuację przeciwnika, naziemną i powietrzną, w tym zagrożenie bronią masowego i precyzyjnego rażenia.
- względne stopnie mobilności.
- liczbę dróg lub dostępnych sektorów, lub liczbę i możliwości dostępnych dróg.
- warunki terenowe i pogodę.
- inne przegrupowania, w tym siły narodowe i ruch cywilny.

- możliwość obsługi i remontu dróg i innych linii komunikacyjnych.[66]

Informacja jako podstawa planowania jest czynnikiem zespalającym wszelkie działanie. W każdej sytuacji dowódca musi dbać o zagwarantowanie sobie dopływu informacji, bez której poruszałby się po omacku, nie mając pełnego wyobrażenia o czekających go zdarzeniach. Dowódca pozyskiwać będzie informacje poprzez:

- Terminowe rozpoznanie drogi i miejsca przeznaczenia.
- Powiązania / kontakt z wojskami zajmującymi dany rejon oraz z władzami narodowymi Państwa Gospodarza, takimi jak organizacje kierowania przegrupowaniem.
- Pododdziały zwiadowcze, do których wydzielani mogą być saperzy, zespoły obrony przed BMR, zespoły łączności lub żandarmerii wojskowej.

Zadania elementów pozyskujących wiadomości polegać będą na sprawdzeniu dróg mogących zmylić wyznaczoną marszrutę oraz skrzyżowań na punktach kontrolnych.[67]

Plan przegrupowania, zawiera następujące etapy:

Przegrupowanie do punktu wyjściowego - w którym dowódcy jednostek odpowiedzialni są za przegrupowanie swoich jednostek do punktu wyjściowego.
Przegrupowanie od punktu wyjściowego do punktu końcowego - w którym jednostki rozpoczynają przegrupowanie w przydzielonej im kolejności i z nakazaną prędkością.

Priorytety przegrupowania w strefie działań bojowych ustalone są przez odpowiedniego, wyższego przełożonego z NATO odpowiedzialnego za operację prowadzoną na danym obszarze Państwa Gospodarza. Przegrupowania i marszruty oddziału /związku taktycznego będą synchronizowane, koordynowane z narodowymi elementami zabezpieczającymi marsz sił

[66] Por.,Regulamin działań taktycznych sił lądowych Atp-35(b) s. 89
[67] Tamże, s. 89

sojuszniczych w celu uniknięcia niepotrzebnych opóźnień, które wojska mogłyby napotkać rywalizując o te same drogi marszu.

Na drogach wojskowych, przegrupowania wojskowe jednostek sojuszniczych posiadają pierwszeństwo przed ruchem jednostek narodowych i ruchem cywilnym. Na drogach niewojskowych, przeszkody wynikające z ruchu cywilnego powinny być rozwiązywane przez organizację Państwa Gospodarza kierującą przegrupowaniem.

Punkt końcowy. Jest to punkt, w którym uprawnienia kierownicze przekazane zostaną wyższemu szczeblowi.[68]

Odpowiedzialność za przemieszczenie jednostek podzielona jest na dwie zasadnicze strefy, gdzie w poszczególnych strefach kształtuje się następująco:

W wysuniętej strefie działań bojowych przegrupowanie zdeterminowane jest jedynie zadaniem bojowym. Odpowiedzialność spoczywa na właściwych dowódcach w koordynacji z lokalnymi władzami, tam gdzie to ma zastosowanie. Mimo to, przegrupowujące się wojska sojusznicze zapewniają sobie własną kontrolę przegrupowania i regulację ruchu.

W tyłowej strefie działań bojowych plany przegrupowania muszą być skoordynowane pomiędzy dowództwami NATO i narodowymi organami działającymi w ramach HNS. Odpowiedzialność spada w dół zgodnie z istniejącymi porozumieniami.[69] Przegrupowanie kierowane jest w zasadzie przez organizację ds. przegrupowania i kontroli ruchu.

Rozkazy do przegrupowania są rozkazami operacyjnymi. Powinny one zawierać:

1. Punkt wyjściowy / punkt końcowy i inne punkty kontrolne / kierownicze.
2. Ugrupowanie (w tym kolejność przemieszczania się pojazdów).
3. Rozśrodkowanie

---

[68] Regulamin działań taktycznych sił lądowych Atp-35(b), s. 90
[69] Ramże, s. 90

4. Drogi marszu i ich odcinki.
5. Czas odblokowania drogi i ograniczenia.
6. Rejony postojów i odpoczynku (w tym rejony tankowania i obsługiwania).
7. Rejony ześrodkowania i zbiórek.
8. Ograniczenia co do stosowania urządzeń elektronicznych.
9. Wszelką dodatkową informację, dotyczącą organizacji przegrupowania.
10. Obronę przeciwlotniczą w toku przegrupowania.[70]

Podczas przegrupowania oddziału ruch telekomunikacyjny powinien być surowo zabroniony, aby obniżyć niebezpieczeństwo wykrycia wojsk przez przeciwnika. Dlatego relacje łączności i kierowanie przegrupowaniem będą musiały być prowadzone głównie poprzez stosowanie telefonu, pojazdów i śmigłowców.

a/ możliwości marszowe

Bezpośrednim determinantem wszystkich przedsięwzięć związanych z planowaniem marszu przemieszczanych oddziałów czy też związków taktycznych są ich możliwości marszowe.

Pod pojęciem możliwości marszowych należy rozumieć: *zdolność do pokonania określonej odległości na etatowych (własnych) środkach transportu, w określonym czasie i przy zachowaniu gotowości do wykonywania kolejnych , planowych i nieplanowych zadań.* [71]

Głównymi czynnikami wypływającymi na możliwości marszowe są:

- stopień (intensywność) i środki oddziaływania przeciwnika;
- właściwości manewrowe, eksploatacyjne sprzętu bojowego i środków transportowych oraz ich stan techniczny;

---

[70] Tamże s. 90
[71] M. Huzarski, W. Kaczmarek Działania taktyczne batalionu. AON Warszawa 1997 s. 57

- stan dróg, warunki terenowe i meteorologiczne;
- przygotowanie wojsk do marszu, fizyczna kondycja, wyszkolenie kierowców i mechaników;
- zabezpieczenie marszu.

Możliwości marszowe rzutują na wiele kwestii związanych z wykonywanym marszem. Najistotniejsze są jednak:

- średnia prędkość marszu;
- odległość (zasięg) marszu dziennego (dobowego);
- ogólny czas marszu.

Wielkość wskaźnika prędkości marszu godzinnego umożliwia przeprowadzenie kalkulacji w większym przedziale czasowym. Do planowania przyjmuje się, że kolumna mieszana w ciągu doby pokona odległość rzędu 200-300 km. U podstaw takiej kalkulacji legł fakt, iż oddział maszeruje efektywnie ok. 10-12 godzin, a normy prędkości przedstawiają się w sposób następujący:

Średnią prędkość marszu, dla całej doby jej trwania (w nocy i w dzień) oblicza się dzieląc długość drogi przez czas trwania marszu (bez uwzględniania czasu postoju). Przyjmuje się następujące średnie prędkości marszu:

dla kolumn gąsienicowych - do 30 km/h

dla kolumn kołowych - do 40 km/h

dla kolumn mieszanych - do 30 km/h[72]

Powyższe przedziały czasowe i prędkości marszowe należy dostrzegać w kategoriach wielkości - norm średnich. Jeśli sytuacja będzie napięta, to nie należy wykluczyć ewentualności jej zwiększenia. W ekstremalnych warunkach, np. spowodowanych złożoną sytuacją operacyjno-taktyczna, średnie prędkości

[72] Według Regulaminu Walki Wojsk Lądowych Bundeswehry wojska maszerujące po dobrych drogach mogą utrzymywać następujące prędkości marszu:, w dzien-40km/h, w warunkach zlej widoczności-30km/h, Op.cit., s.116.

kolumn oraz czas marszu dobowego mogą być przekroczone, po to by wojska znalazły się w określonym miejscu i we właściwym czasie.

Planując marsz uwzględnia się wszystkie czynniki rzutujące na jego możliwości wykonania. Na podstawie doświadczeń bojowych, praktyki szkoleniowej i wniosków z przeprowadzonych analiz przyjmuje się, że prędkości kolumn w nocy są z reguły do 20-30% mniejsze niż w dzień. W podobnym stopniu na prędkość marszu wpływa zima, zwłaszcza śnieg lub oblodzenie dróg. Mniejsza jest też prędkość na odcinkach dróg w obszarach zurbanizowanych, pagórkowatych. W tym drugim przypadku niejednokrotnie pojawi się problem utrzymania dyscypliny marszu.

b/ ugrupowanie marszowe

Analiza dostępnych dokumentów natowskich oraz informacje uzyskane na podstawie spotkań konsultacyjnych z oficerami państw członków NATO pozwalają stwierdzić, że nasza treść definicji jest spójna z ich filozofią postrzegania tego zjawiska

W konkluzji można więc przyjąć, iż *rozmieszczenie kolumn na drogach, zapewniające najlepsze wykonanie zadania, przy szybkim i sprawnym ich przemieszczaniu do nowych rejonów (rubieży) z zachowaniem gotowości bojowej nazywamy ugrupowaniem marszowym.*

Powinno ono zapewnić wykonanie marszu w wyznaczonym czasie, rozwinięcie wojsk w ugrupowanie przedbojowe i bojowe, równoczesne wprowadzenie do walki planowanej liczby środków ogniowych, zachowanie zdolności bojowej w razie wykonania przez przeciwnika uderzeń, dokonanie manewru na inne drogi marszu i utrzymanie ciągłości dowodzenia. Jego ostateczna postać jest uzależniona od następujących determinantów:

- w jakim okresie wykonywany jest marsz (przed wybuchem, w jej początkowej fazie, czy w toku trwania wojny);

- rozmieszczenia oddziałów, pododdziałów w rejonie, z którego rozpoczyna się marsz;
- rodzaju (charakteru) zadania czekającego wojska po wykonaniu marszu;
- odległości do linii styczności walczących stron i charakteru działania przeciwnika;
- działania sąsiadów i oddalenia od jego pododdziałów;
- liczby dróg marszu, pory roku i czasu trwania oraz warunków atmosferycznych.

Konfrontacja treści wybranych dokumentów obowiązujących w NATO z treścią naszych dokumentów pozwala przyjąć, że **ugrupowanie marszowe tworzą**: ubezpieczenie marszowe, elementy rozpoznawcze, kolumny sił głównych oraz kolumny pododdziałów logistycznych.[73]

Ugrupowanie marszowe powinno zapewnić przede wszystkim utrzymanie maksymalnej prędkości, swobodę ruchu oraz bezpośrednie ubezpieczenie kolumn. Na ogół w siłach głównych wszystkie oddziały (pododdziały) maszerują całością organizacyjną. Duże kolumny marszowe powinny być dzielone na zgrupowania taktyczne (grupy marszowe), które nie powinny przekraczać siły wzmocnionego batalionu.[74] W celu zapewnienia wyższego tempa marszu można też sprzęt o mniejszych prędkościach trakcyjnych przewozić na przyczepach niskopodwoziowych i z nich tworzyć oddzielną kolumnę.

Podczas marszu, po wybuchu wojny, w miarę zbliżania się do linii frontu, ugrupowanie marszowe powinno zapewnić warunki do nawiązania walki, która często może mieć charakter boju spotkaniowego. Dlatego oddziały (pododdziały) powinny maszerować z przewidzianymi dla nich środkami wzmocnienia. W pierwszorzutowych pododdziałach część artylerii należy wydzielać do elementów ubezpieczenia, a pozostałą rozmieścić na czole sił

---

[73] Por. Zał. nr 7
[74] Zob. Regulamin Walki Wojsk Lądowych Bundeswehry, Op. Cit. s. 114.

głównych. Środki przeciwpancerne celowo jest przemieszczać między awangardą a siłami głównymi. Poszczególne kolumny powinny mieć zapewnioną obronę przeciwlotniczą etatowymi środkami.

c/ ubezpieczenia marszowe

Powinny zapewnić ciągły ruch kolumny sił głównych, uniemożliwić przenikanie elementów rozpoznawczych przeciwnika i stwarzać dogodne warunki wejścia do walki. Dzieli się je na ubezpieczenia czołowe (awangardy, szpice czołowe), ubezpieczenia boczne (szpice boczne) i ubezpieczenia tylne (ariergardy, szpice tylne).[75] Ubezpieczenia marszowe powinny również zapewnić czas na uaktualnienie (powzięcie) decyzji do dalszych działań, stworzenie siłom głównym warunków do bezkolizyjnego przyjęcia ugrupowania bojowego i realizacji zadania przy pełnym wsparciu ogniowym.

Stosownie do stopnia zagrożenia ze strony przeciwnika naziemnego i powietrznego oraz prawdopodobieństwa spotkania się z nim, maszerujące wojska ubezpieczają się ***awangardą*** w marszu dofrontowym, ***ariergardą*** w marszu odfrontowym, szpicą boczną w marszu rokadowym (wzdłuż linii frontu).

Awangarda (ariergarda) - na ogół w sile wzmocnionego batalionu - działa na odległości około połowę mniejszej niż oddział wydzielony, średnio 20-30 km od ubezpieczanych wojsk. Najczęściej rdzeniem zasadniczym awangardy będzie batalion czołgów z kompanią zmechanizowaną lub batalion zmechanizowany z kompanią czołgów. Wzmocniona pododdziałów saperów, artylerii do ognia pośredniego, artylerii przeciwlotniczej i obrony przeciwchemicznej będzie w pełni samodzielna w zakresie prowadzenia walki. Jeśli oddział maszeruje na czele sił głównych związku taktycznego po dwóch drogach, na jednej ubezpiecza się awangardą, a na drugiej szpicą czołową. Po

[75] Patrz. zał. nr 8.

drodze ubezpieczonej przez awangardę, która także wysyła szpicę czołową, maszerują siły główne.

W wypadku gdy jest wysłany oddział wydzielony, siły główne ubezpieczają się od czoła szpicą czołową, w sile pododdziału, najczęściej wzmocnionej kompanii, działa ona w odległości rzędu 5-10 kilometrów od czoła sił głównych.

Pododdziały maszerujące w siłach głównych batalionu, lecz nie na jego czele, ubezpieczają się w razie zagrożenia napadem przeciwnika naziemnego *szpicą czołową*. Organizowana jest w sile od wzmocnionego plutonu. Tego typu szpice czołowe działają w odległości 2-3 km, lecz nie dalej niż na odległość wzrokową od czoła ubezpieczanych sił.[76]

W wypadku zagrożenia kolumn marszowych ze skrzydła organizuje się ***szpice boczne***. Mogą być wysyłane przez awangardę, jak i z kolumn sił głównych. Wykonują one okresowo marsz po drodze równoległej do drogi głównej, średnio w oddaleniu do 5 km. Ubezpieczają zagrożone kierunki, zajmują i utrzymują dogodne rubieże przez czas przemarszu sił głównych.

W wypadku zagrożenia od tyłu lub podczas wykonywania marszu odfrontowego maszerujące wojska ubezpieczają się *ariergardą* lub szpicą tylną. Skład, zadania i odległość działania tych elementów jest podobna do organizowanych w celu ubezpieczenia się od czoła.

Maszerujące pododdziały w tym i elementy ubezpieczenia marszowego, doraźnie wysyłają patrole czołowe (boczne, tylne) w sile do wzmocnionego plutonu. Czynią to z reguły na odległość do 3 km. Te z kolei ubezpieczają się ubezpieczeniem bezpośrednim - drużyną patrolową (czołgiem), działającą w odległości wzrokowej, około 1-1,5 km.

W czasie postojów i odpoczynków elementy ubezpieczenia marszowego przejmują zwykle zadania ubezpieczeń postoju, ale mogą być także zamienione lub wzmocnione.

Dla zapewnienia przejezdności dróg marszu, a w wypadkach koniecznych wykonania objazdów, czy przygotowania dróg na przełaj, tworzy się *oddziały zabezpieczenia ruchu.*

Oddział zabezpieczenia ruchu, którego cel działania jest jednoznacznie określony w nazwie, nie należy jednak traktować jako jedyny element ugrupowania marszowego zajmujący się zapewnieniem swobody ruchu. Marsz jednostek sojuszniczych wykonywany na obszarze Państwa Gospodarza będzie również zabezpieczony przez siły układu militarnego i niemilitarnego. Właśnie one w głębi kraju będą odgrywały priorytetową rolę. Natomiast w sytuacjach wykluczających ich działanie i zaistnienie komplikacji drogowych w bliskim kontakcie z przeciwnikiem zadania zabezpieczenia ruchu powinny przejąć maszerujące wojska.

Niezależnie od sił inżynieryjnych obowiązek utrzymania przejezdności dróg mają pozostałe pododdziały, zwłaszcza ogólnowojskowe Wykorzystują do tego czołgi z urządzeniami spycharkowymi, samobieżne mosty towarzyszące oraz inny sprzęt będący na ich wyposażeniu.

Należy się liczyć z tym, że w razie dużych uszkodzeń dróg, siły główne będą coraz bardziej zbliżać się do oddziałów zabezpieczenia ruchu. Dlatego, aby nie spowodować zatrzymania lub dezorganizacji marszu, powinny one działać nawet w czasie postoju lub odpoczynku sił głównych związku taktycznego (oddziału).

Kolumny marszowe sił głównych rozczłonkowuje się w głąb, tworząc kolumny pododdziałów (grup marszowych). Odległości między kolumnami mają zapewnić swobodę manewru i rozśrodkowanie wzdłuż drogi marszu. Na czele kolumn sił głównych rozmieszcza się oddziały zabezpieczenia ruchu z zadaniem zapewnienia technicznej przekraczalności dróg marszu. Odległości między oddziałami mogą wynosić do 5 km, między pododdziałami (batalion, dywizjon) do 3 km, a między pojazdami do 50 m.

---

[76] Por. zał. nr 9.

W przewidywaniu wejścia do walki, na czele sił głównych maszerują stworzone zgrupowania gwarantujące dużą siłę uderzeniową i pełną autonomię działania.

Oddziały (pododdziały) logistyczne maszerują samodzielnymi plutonami za siłami głównymi w gotowości do udzielenia pomocy medycznej, remontu i ewakuacji sprzętu oraz zaopatrywania wojsk. W pododdziałach wszystkie kolumny logistyki znajdują się w jego ugrupowaniu. Jeśli istnieje zagrożenie ze strony przeciwnika naziemnego i może dojść do walki (boju) właściwym rozwiązaniem jest włączenie do czołowych oddziałów elementów wzmocnienia logistycznego. Charakter zadań oraz stan sił i środków do walki zawsze będzie czynił pododdziały logistyczne opłacalnymi obiektami dla przeciwnika, dlatego obowiązkiem każdego dowódcy jest tworzenie im elementów ubezpieczeń najczęściej z pododdziałów piechoty czy zmechanizowanych.

W zależności od sytuacji ugrupowanie marszowe batalionu może ulegać zmianom. Ze względów taktycznych, zwłaszcza w przewidywaniu boju spotkaniowego. Ugrupowanie marszowe zawsze powinno być dostosowane do rozwoju sytuacji i odpowiadać tworzonej koncepcji walki lub zajmowania i pobytu w nakazanym rejonie.

d/ kierowanie marszem

Do celów kierowania marszem wyznacza się linię wyjściową (punkt wyjściowy) i linie wyrównania oraz ustala się czas przejścia przez nie czoła kolumn.[77] Linie wyjściowe określa się wówczas gdy związki taktyczne (oddziały) wykonują marsz po więcej niż jednej drodze. Punkt wyjściowy wyznacza się dla pododdziałów, oddziałów, a wyjątkowo dla związku taktycznego gdy marsz wykonywany będzie po jednej drodze. Przy organizowaniu marszu spotykamy się ze zjawiskiem, iż dla mniejszych pododdziałów będzie wyznaczany punkt wyjściowy, który w ramach związku taktycznego będzie tworzył ich zbiór - linię wyjściową.

Linie wyrównania wyznacza się w celu sprawnego regulowania tempa marszu wojsk przemieszczających się po kilku równoległych drogach. Ich liczba i położenie powinny być ściśle związane z planowanymi postojami, a także charakterystycznymi rubieżami (obiektami) terenowymi, przebiegającymi prostopadle do osi marszu. Linie wyrównania wyznacza się w odstępach kilku godzin marszu, średnio nie częściej niż co 2-4 godziny. W miarę możliwości określa się je w taki sposób, aby odległości między nimi na poszczególnych drogach były jednakowe. Należy unikać wyznaczania ich na rzekach, przełęczach i w miejscowościach. Oddalenie ich od tych newralgicznych rejonów ma swoje wieloaspektowe uzasadnienie. Po pierwsze - będą to obiekty, w których najmniejszymi siłami przeciwnik może osiągnąć jak największe efekty niszczenia i obezwładniania maszerujących kolumn. Po drugie - zawsze będzie w nich kanalizowanie ruchu, co wpłynie na zwolnienie tempa marszu i narastanie ilości środków za nimi, a rozciąganie i gwałtowne przyspieszanie tempa marszu przez środki, które już pokonały ten newralgiczny punkt (rejon). Kolumny w tych momentach będą poruszały się różnymi prędkościami, co przy braku koordynacji zakłóci rytm marszu. Tym samym nie powinny stawać się punktami obliczeniowymi tempa marszu albowiem najczęściej będą to wyniki fałszywe . Natomiast zjawisko to powinno być uwzględniane przy kalkulacji marszu. Po trzecie - należy unikać dzielenia organicznych elementów ugrupowania marszowego punktami (rejonami), których pokonanie powoduje naturalny podział sił i środków i w razie ataku pozbawia możliwości użycia całego potencjału bojowego

Za początek marszu uważa się moment przekroczenia czołem kolumny sił głównych linii (punktu) wyjściowej. Wojska powinny przekraczać ją bez zatrzymywania się aby uniknąć zatorów i nadmiernej koncentracji.[78] Jej

---

[77] Por. Zał. nr 10.
[78] Regulamin Walki Wojsk Lądowych Bundeswehry, op. cit. s. 121.

terminowe pokonanie zapewnia płynność ruchu oraz gwarantuje sprawne formowanie ugrupowania marszowego na poszczególnych drogach.

Kolumny pododdziałowe formuje się w rejonach rozmieszczenia. Stopniowo wyprowadza się je na drogi marszu z takim wyliczeniem czasowym, aby każda z kolumn po przekroczeniu punktu wyjściowego, mogła się oddalić na odległość równą ustalonym odstępom między poszczególnymi kolumnami marszowymi.

Drogi marszu dzieli się na odcinki porządkowo-ochronne. Na każdy odcinek wyznacza się komendanta i pododdziały do pełnienia służby porządkowo-ochronnej. Na odcinki trudne, kieruje się pododdziały techniczne oraz inżynieryjne z niezbędnym sprzętem. Na drogach podejścia do linii (punktu) wyjściowej, w rejonach ześrodkowania i odpoczynku oraz na drogach podejścia i liniach rozwinięcia w ugrupowanie bojowe rozwija się posterunki porządkowo- ochronne. Na linii wyjściowej, punktach wyrównania oraz przeprawach, przełęczach górskich, w wąskich przejściach i na węzłach drogowych wystawia się wzmocnione posterunki porządkowo-ochronne. Wykorzystuje się do tego wojska obrony terytorialnej oraz siły układu niemilitarnego.

W czasie marszu wojska zobowiązane są ściśle przestrzegać ustalonego porządku i dyscypliny, nakazanej prędkości i odległości, zasad bezpieczeństwa i maskowania.

Kolumny maszerują prawą stroną drogi pozostawiając lewą do ruchu z przeciwnego kierunku i ewentualnego wyprzedzania oraz dla ruchu łączników. Wyprzedzanie jednej kolumny przez drugą dopuszczalne jest tylko za zgodą przełożonego. Przy przeprowadzaniu takiego manewru, wyprzedzana kolumna zatrzymuje się na poboczu, w niczym nie utrudniając ruchu maszerujących wojsk.

Zawczasu należy organizować rozpoznanie przepraw i dróg domarszu do obiektów newralgicznych i kanalizujących ruch. Do wyznaczonych przepraw

wysuwa się pododdziały wojsk inżynieryjnych ze środkami przeprawowymi, naprawczo-ewakuacyjnymi i środkami obrony przeciwlotniczej. Wyznacza się także miejsca punktów dowodzenia oraz ustala organizację służby porządkowo-ochronnej. Rejony zatopień, skażeń i pożarów oraz uszkodzone odcinki dróg, a także różnego rodzaju przeszkody terenowe rozpoznaje się przed wkroczeniem wojsk. Jeśli są możliwości to rejony te obchodzi się. Gdy jest to niemożliwe należy szybko podjąć czynności w celu przywrócenia po drodze płynnego ruchu.

Ciaśniny i mosty przekracza się ze zwiększoną prędkością, bez zatrzymywania się. Podobnie należy postępować podczas pokonywania miejscowości. W razie zatrzymania kolumny w wąskim miejscu, następne kolumny zatrzymuje się w rejonie zapewniającym maskowanie.

W celu zapewnienia osłony wojsk przed uderzeniami środków napadu powietrznego wysyła się wcześniej do rejonów ciaśnin i mostów wyznaczone pododdziały (środki) przeciwlotnicze, które rozwijają się wzdłuż dróg. W razie napadu powietrznego kolumny nie przerywają marszu i w ruchu lub z krótkich przystanków niszczą przeciwnika środkami przeciwlotniczymi rozmieszczonymi w kolumnach.

W wypadku napotkania przez kolumnę maszerujących wojsk zapór narzutowych, zawał lub wykonania przez przeciwnika uderzenia minowego dowódca oddziału organizuje rozpoznanie w celu ustalenia wielkości i charakteru zapory oraz wyszukania możliwych obejść lub przejść. Na podstawie wyników rozpoznania podejmuje decyzję o sposobie pokonania zapory. Pododdziały, które znalazły się w zaminowanym rejonie niezwłocznie opuszczają najkrótszą drogą zagrożony teren metodą samo przekraczania Rejony zapór oznakowuje się widocznymi znakami, a jeśli jej obejście jest niemożliwe, grupy torujące przystępują do wykonania przejścia. Z reguły wykonuje się je wzdłuż osi drogi marszu, sposobem mechanicznym lub wybuchowym.

Przy nagłej zmianie kierunku marszu dowódca związku taktycznego (oddziału) określa sposób dalszego działania. Na nowy kierunek (drogę marszu) wysyła się natychmiast elementy rozpoznania, ubezpieczenie, oddziały zabezpieczenia ruchu i służby porządkowo-ochronne. Na nowy kierunek marszu kolumny sił głównych wprowadza się najkrótszymi i najdogodniejszymi drogami w dotychczasowym ugrupowaniu lub po dokonaniu tylko niezbędnych zmian. Każde zboczenie z ustalonych dróg marszu i nieprzestrzeganie czasów może utrudniać ruch innych wojsk i mieć nieobliczalne skutki. Jeżeli wymusza to sytuacja, należy zameldować o tym przełożonemu. Po otrzymaniu przydziału trasy należy o tym natychmiast zameldować przez sieć kierowania ruchem odpowiedniej komendanturze drogowej.[79]

W razie powstania stref skażeń, oddziały (pododdziały), które znalazły się w tym rejonie zwiększają prędkość i niezwłocznie opuszczają ten obszar w środkach ochronnych. Natomiast pozostałe kolumny są kierowane na drogi obejścia i doprowadzane do punktów łączenia kolumny marszowej związku taktycznego (oddziału).

W czasie marszu walkę z grupami dywersyjno-rozpoznawczymi przeciwnika prowadzą wydzielone siły obrony terytorialnej, a także maszerujące wojska. Siły i środki związku taktycznego (oddziału) mogą być również użyte do walki z przeciwnikiem według planu sztabu nadrzędnego. Samodzielnie związek taktyczny (oddział) będzie walczył z grupami dywersyjno-rozpoznawczymi tylko wtedy, gdy one zaatakują kolumny lub opanują odcinki dróg marszu. Do tej walki należy jednak angażować tylko niezbędne siły, pozostałe oddziały (pododdziały) powinny kontynuować marsz.

Zapasy ruchome w marszu uzupełnia się z reguły w rejonach odpoczynków, natomiast paliwo w pojazdach dotankowuje się również na postojach. Zasadnym jest przydzielanie do poszczególnych elementów

---

[79] Regulamin Walki Wojsk Lądowych Bundeswehry, Op. Cit. s. 122.

ugrupowania marszowego cystern z paliwem, które po uzupełnieniu braków paliwa można łączyć w kolumny i w wyznaczonych rejonach odtworzyć zapasy ruchome. Marsz jako zorganizowane przemieszczanie wojsk kończy się z chwilą wejścia związku taktycznego (oddziału) do nakazanego rejonu lub osiągnięcia określonej rubieży.

B/ Przewozy

Wojska sojusznicze podczas przemieszczania na duże odległości, mogą być przewożone transportem kolejowym, wodnym (morskim lub śródlądowym), powietrznym oraz innymi środkami transportu np. ciągnikami samochodowymi z przyczepami niskopodwoziowymi. Oznacza to, że przewóz wojsk jest zorganizowanym przemieszczaniem sił i środków za pomocą innych rodzajów transportu niż własne. *Przewóz wojsk wraz z uzbrojeniem, posiadanym sprzętem i środkami materiałowymi nazywamy przewozem operacyjnym.*[80]

Przewozy operacyjne mogą być realizowane transportem: kolejowym, samolotowym (śmigłowcowym), wodnym (śródlądowym, morskim). Analiza możliwości i warunków występujących w naszym kraju wskazuje, że najczęściej stosowany będzie transport kolejowy, w ograniczonym zakresie transport samolotowy lub śmigłowcowy a w bardzo ograniczonym transport wodny.

Przewozy transportem samolotowym lub śmigłowcowym wojsk operacyjnych w większej skali mogą być realizowane przy udziale środków transportowych NATO i to głównie w przypadku wykonywania zadań operacyjnych w naszym kraju specjalnych niezbyt licznych jednostek specjalnych. Samodzielnie i z wykorzystaniem tylko własnych środków transportu powietrznego wojska mogą być transportowane wg zasad dotyczących desantów powietrznych. Ze względu na ograniczone możliwości przewozowe transportem samolotowym lub śmigłowcowym mogą być

[80] Regulamin Działań Wojsk Ladowych, DWLad., Warszawa 199, s.138

przewożone pododdziały z wyposażeniem indywidualnym żołnierzy lub lekkim uzbrojeniem zbiorowym.

Przewozy transportem wodnym wewnątrz RP są mało racjonalne. Natomiast infrastruktura komunikacji morskiej może być przydatna głównie do wyładowania lub załadowania wojsk koalicyjnych a przedsięwzięcie to musi być traktowane jako jeden z etapów przemieszczenia tych wojsk w obrębie naszego kraju jako Państwa Gospodarza

Transport kolejowy racjonalnym jest podczas przewozów wojsk na duże odległości (powyżej 500km), a wiec może byc skutecznym sposobem przemieszczania wojsk sojuszniczych w okresie pokoju oraz podczas łagodnego rozwoju sytuacji kryzysowej.[81] Zaletą transportu kolejowego jest: oszczędność zużycia paliwa oraz przebiegu kilometrów przed kolejnym remontem, duża prędkość przewozu transportu operacyjnego (ok. 600km/dobę), zapewnienie dobrych warunków odpoczynku przewożonych żołnierzy.

Analiza minionych wojen i konfliktów lokalnych jak budowane przez strategów wszelkie scenariusze przyszłych konfliktów i kryzysów podpowiadają, że podczas dynamicznego lub agresywnego rozwoju sytuacji kryzysowej oraz w okresie wojny transport powinien być stosowany jak najrzadziej. Przemawia za tym łatwość jego wykrycia i możliwość opóźnienia przewozu przez lotnictwo, trudność zachowania struktur bojowych, zbyt mała gęstość linii kolejowej oraz brak przystosowanych ramp załadunkowych i rozładunkowych co w konsekwencji wydłuża proces przewozu wojsk.

Kolejowy transport operacyjny charakteryzuje się: dużym nasileniem w stosunkowo krótkim czasie, dużym zapotrzebowaniem na tabor kolejowy oraz urządzenia do zorganizowania załadowania i rozładowania, koniecznością współdziałania służb komunikacji wojskowej i cywilnej z dowództwem przewożonych oddziałów, potrzebą zachowania skrytości.

---

[81] Regulamin Działań....,op.cit., s.139

Wojskowy transport operacyjny składa się z nie więcej niż 30 wagonów o łącznej długości do 120 osi obliczeniowych (oś obliczeniowa równa jest 5 mb) oraz masie brutto do 1200 ton (bez lokomotywy). Wyszczególnia się transporty operacyjne: całopociągowe (60-120 osi obliczeniowych, ciężar brutto 800-1200 ton, a w przypadku przewozu sprzętu tylko gąsienicowego dopuszczalne jest 78 osi obliczeniowych); niecałopociągowe (poniżej 60 osi obliczeniowych i ciężaru do 800 ton brutto).

Najmniejsze odległości planowane do przewozów operacyjnych transportem kolejowym w okresie pokoju wynoszą 200-250 km (dla pojazdów gąsienicowych oraz zaopatrzenia przyjmuje się 100 km). Doba przewozowa trwa 24 godziny i rozpoczyna się od określonego terminu tj. dnia i godziny określonej w zadaniu do przewozu wojsk. Przewozy operacyjne planuje się w dobach przewozowych. Transport całopociągowy obowiązują specjalnie opracowane rozkłady jazdy, natomiast transport niecałopociągowy wykonuje ruch wg rozkładu jazdy pociągów kursowych. Do przewozów operacyjnych przyjmuje się średnie prędkości:

- 500 km/dobę – transporty całopociągowe;
- 300 km/dobę – transport niecałopociągowy;
- 580 km/dobę – transport ludzi przewożonych pociągami pasażerskimi.

Podczas planowania przewozów operacyjnych należy przyjmować najwyższe tempo, w którym można przewieź związek taktyczny lub oddział.

Dla dywizji przyjmuje się 12-24 a dla brygady 8-12 transportów na dobę z rejonu załadowania. Przyjmuje się, że zdolności załadowcze z punktu całopociągowego wynoszą 4 a z półpociągowego 2-3 transporty na dobę.

Analiza dokumentów natowskich jak i konsultacje udzielane przez oficerów (głównie Bundeswehry) wskazują, że w NATO podobnie jak i u nas planowanie przewozów operacyjnych transportem kolejowym obejmuje: określenie liczby przewożonych żołnierzy, sprzętu i środków materiałowych; określenie ilości transportów operacyjnych i ich składu; wybór rejonów

głównych i zapasowych ładowania i rozładowania; określenie możliwości stacji w zakresie ładowania i rozładowania; określenie czasu trwania przewozu.

Przed przystąpieniem do planowania przewozów operacyjnych transportem kolejowym, należy dokonać kalkulacji wstępnych polegających na określeniu: potrzebnej liczby i rodzaju taboru kolejowego, podziału wojsk na transporty operacyjne, rejonów załadowania i wyładowania, tempa przewozu, terminu wykonania przewozu.

Związek taktyczny i oddział przed przystąpieniem do przygotowania przewozu otrzymują główne i zapasowe rejony załadowania i rozładowania. Ponadto, dowódca przewożonego oddziału może otrzymać rejony wyjściowe i wyczekiwania do załadowania i po wyładowani lub określa je samodzielnie. Odległość rejonu wyjściowego przed i po wyładowaniu określa się w odległości nie mniejszej niż 10 km od rejonu załadowania i rozładowania. W przypadku, kiedy przewożone wojska są rozmieszczone (lub będą) w odległości nie większej niż 20-30 km to rejonu załadowania (wyładowania), to rejonu wyjściowego nie wyznacza się. Wyznacza się rejonu wyczekiwania położony w odległości 3-5 km od stacji załadowania (wyładowania). Jeżeli rejon wyjściowy znajduję się w odległości nie większej niż 10 km od rejonu ładowania (rozładowania) to nie wyznacza się rejonu wyczekiwania przed lub po załadowaniu, a wojska w składzie transportu maszerują bezpośrednio do stacji załadowania lub rejonu wyjściowego.

Transport operacyjny składa się z zasady z 30 i więcej wagonów dwuosiowych, a jego masa wynosi 800 i więcej ton. Z doświadczeń szkoleniowych wynika, że jeden transport „zabiera" z reguły bcz lub bz w pełnym składzie podstawowego sprzętu bojowego. Skład pociągu podstawia się na stacji załadowczej nie później niż 30 minut przed planowanym rozpoczęciem załadunku.

Bezpośrednio przed załadowaniem skład mający wyruszyć transportem, przemieszcza się do rejonu wyczekiwania, a po wyładunku do rejonu zbiórki.

Rejony takie oddalone są nie więcej niż 3-4 km od stacji załadowania lub wyładowania.

Do przemieszczenia oddziału transportem kolejowym potrzeba około 14-16 składów pociągów. W pierwszym transporcie powinna znaleźć się grupa rekonesansowa, oraz elementy dzięki którym przybywające w dalszej kolejności pododdziały odtworzą zdolność bojową, a także siły i środki zapewniające ciągłość dowodzenia. Dowódca z grupą operacyjną przewożony jest w jednym z pierwszych transportów, a stanowisko dowodzenia powinno być przewiezione gdy w nowym rejonie znajdować się będzie 2/3 sił i środków oddziału. Organizacją załadowania i wysłania kolejnych transportów zajmuje się zastępca dowódcy oddziału z grupą oficerów. Przewożeni są oni ostatnim transportem wraz ze środkami łączności, którymi dysponowali. Kierowanie transportami rozmieszczonymi na znacznej przestrzeni jest skomplikowane, dlatego dowódca i sztab wszystkie podstawowe dane otrzymuje od organów komunikacji wojskowej.

Ujemną stroną korzystania z transportu kolejowego co zostało już wcześniej podkreślone jest duża wrażliwość na oddziaływanie przeciwnika. Likwidacja zaś skutków uderzeń jest trudna i wymaga dużych nakładów sił i środków. Ocenia się, że po wykonaniu uderzeń przez przeciwnika środkami konwencjonalnymi lub przy doprowadzeniu do wykolejenia transportu przez grupy dywersyjno-rozpoznawcze wznowienie ruchu na linii kolejowej może nastąpić po 1-2 dobach.

Oddział nie zawsze będzie przewożony transportem kolejowym, albowiem stopień zaangażowania stanu osobowego i elementów zabezpieczenia (liczba stacji i zestawów pociągów) uczyni powyższe przedsięwzięcie nieopłacalnym. Dlatego w warunkach bojowych transport kolejowy będzie w zasadzie uzupełniał etatowe środki transportu oddziału, często część sił i środków będzie przewożona, a pozostałość wykonywać marsz.

Z rozważań prowadzonych w tym rozdziale jednoznacznie wynika jak złożonym procesem są przemieszczania związków taktycznych i oddziałów wojsk sojuszniczych na obszarze kraju. Należy mieć tu na uwadze nie tylko środowisko jakie nas otacza, zagrożenia i możliwości jakimi na dzień dzisiejszy oraz w dającej się przewidzieć perspektywie dysponuj nasze państwo jako Państwo Gospodarz. Nasza armia w zakresie swoich powinności i zgodnie z przewidywanymi dla niej zadaniami powinna być zdolna do wykonywania przemieszczeń wspólnie z sojusznikami z NATO, natomiast odpowiednie elementy struktury państwa musza być przygotowane do umożliwienia płynnych przemieszczań wojskom własnym jak i sojuszniczym po terytorium naszego kraju.

Ważnym sposobem przemieszczania, szczególnie w warunkach pokoju, będą przewozy koleją, gdzie niezaprzeczalnymi jego zaletami są oszczędność, szybkość, wygoda, uniezależnienie od warunków pogodowych. Wynika z tego, że na obszarze kraju szybkie i sprawne przemieszczanie możemy realizować na etatowych środkach, jak też metodą kombinowaną. Musimy także odejść od stereotypu iż dotarcie wojska do miejsc przeznaczenia i umożliwienie tego samego sojusznikom jest tylko i wyłącznie sprawą wojsk operacyjnych. Tak jak obrona kraju jest obowiązkiem każdego obywatela, tak zapewnienie ciągłości marszu wojskom sojuszniczym i narodowym, pomoc w jego realizacji, musi być sprawą wszystkich sił układu militarnego jak i niemilitarnego wprzęgniętych w HNS.

WNIOSKI

Z rozważań prowadzonych w tym rozdziale jednoznacznie wynika jak złożonym procesem są przemieszczania związków taktycznych i oddziałów wojsk sojuszniczych na obszarze kraju. Należy mieć tu na uwadze nie tylko środowisko jakie nas otacza, zagrożenia i możliwości jakimi na dzień dzisiejszy oraz w dającej się przewidzieć perspektywie dysponuje nasze państwo jako

Państwo Gospodarz. Nasza armia w zakresie swoich powinności i zgodnie z przewidywanymi dla niej zadaniami powinna być zdolna do wykonywania przemieszczeń wspólnie z sojusznikami z NATO, natomiast odpowiednie elementy struktury państwa musza być przygotowane do umożliwienia płynnych przemieszczań wojskom własnym jak i sojuszniczym po terytorium naszego kraju.

Wyniki badań wskazują, iż problem przemieszczania wojsk sojuszniczych na obszarze kraju jest problemem całego państwa jako członka NATO, dlatego też problemy zabezpieczenia ruchu wojsk sojuszniczych powinny zostać rozstrzygnięte w skali globalnej.

System zabezpieczenia w ramach HNS spełni swoją rolę tylko wówczas jeśli poprzez rozwiązania organizacyjno funkcjonalne zapewni sprawne przemieszczenie wojsk sojuszniczych do nakazanego celu w zaplanowanym czasie, w sposób skryty i z zachowaniem zdolności bojowej.

Na podstawie dokonanej analizy można wysnuć wniosek, że pokrycie kraju zarówno naturalne jak i sztuczne pozwala wyodrębnić obszary, które ograniczają płynność ruchu. Zjawisko to można wyeliminować poprzez odpowiednie przygotowanie infrastruktury komunikacyjnej, zgromadzenie dodatkowych środków do neutralizowania przeszkód , oraz dokładne zapoznanie się z warunkami fizyczno-geograficznymi obszaru przemieszczania.

ZAKOŃCZENIE

Problematyka cywilnej i wojskowej pomocy świadczonej w czasie pokoju, kryzysu i konfliktu przez nasze państwo jako państwo gospodarza siłom sprzymierzonym i organizacjom NATO jest przedmiotem badań wielu naukowców nie tylko wojskowych oraz obszarem działalności wielu kompetentnych osób funkcyjnych z różnych resortów.

Wszyscy zainteresowani na czele z najwyższymi przedstawicielami władz państwowych są zgodni, iż tematyka dotycząca zadań naszych sił zbrojnych jak i mobilizacji sektora cywilnego w zabezpieczeniu wojsk NATO jest nową, dlatego też dla ustrzeżenia się błędów wymaga dokładnych wielopłaszczyznowych badań.

Jednocześnie w naszym państwie trwają prace nad dostosowaniem prawa w tym zakresie. Dotychczas zrealizowano fazę uzgodnień międzyresortowych nad „Ustawą o obowiązku wojskowym i innych powinnościach obronnych", a ponadto prowadzone są działania zmierzające do nowelizacji ustawy o powszechnym obowiązku obrony, celem których jest umożliwienie zastąpienia aktów prawnych wydanych przez Komitet Obrony Kraju rozporządzeniami Rady Ministrów. Z opinii ekspertów zainteresowanych tą problematyką wynika, że jest to najszybszy sposób uregulowania podstawowych zagadnień związanych z zadaniami realizowanymi w ramach obowiązków Państwa Gospodarza (HNS).[82]

Zaprezentowane w niniejszej pracy rezultaty realizacji procedury badawczej ujmują w sposób selektywny zmiany w teorii sztuki wojennej wynikające z konieczności integracji ze strukturami NATO.

W czasie badań rozwiązano kwestie dotyczące zapatrywań i oczekiwań NATO w zadań wykonywanych przez Państwa Gospodarze na rzecz wojsk sojuszniczych wykonujących zadania w obrębie ich terytoriów.

---

[82] Zbiór materiałów Z Kursu „Wsparcie Państwa Gospodarza (HNS)" prowadzonego z udziałem ekspertów Ministerstwa Obrony Królestwa Holandii, Biedrusko czerwiec 1999 r., s 6.

Wysublimowano najistotniejsze warunki realizacji przemieszczeń na terytorium naszego kraju. Dokonano klasyfikacji elementów zabezpieczających ten proces oraz określono ich zadania i sposoby realizacji. Uzasadniono celowość tworzenia systemu zabezpieczającego przemieszczania jednostek sojuszniczych, mającego w swoim składzie elementy układu militarnego i niemilitarnego.

Rezultaty badań zaprezentowane w niniejszej pracy potwierdzają założenia hipotetyczne autorów, że skuteczność przemieszczania jednostek sojuszniczych warunkuje istnienie sprawnego systemu zabezpieczenia jak i uwzględnianie warunków istniejących na naszym terytorium.

Autorzy maja świadomość, że zaprezentowana tu interpretacja niektórych zjawisk może być poddawana w wątpliwość. Sądzimy jednak , iż krytyczne uwagi wraz z docieraniem do nowych źródeł wiedzy na ten temat pozwolą na wypracowanie najlepszych rozwiązań podjętego problemu.

BIBLIOGRAFIA

1. AAP-6 (U), Słownik terminów i definicji NATO (angielsko-polski), Warszawa 1998.
2. AJP-4 (Sojusznicza połączona Doktryna Logistyczna), Bruksela 1994.
3. Balcerowicz B., Obronność państwa średniego, Warszawa 1997.
4. Balcerowicz B., Sojusz a obrona narodowa, Warszawa 1999.
5. Balcerowicz B., Wybrane problemy obronności państwa (materiał studyjny), Warszawa 1996.
6. Ciborowski L., Walka informacyjna, Toruń 1999.
7. Czuprynski A., Marsz wojsk na obszarze kraju w okresie zagrożenia militarnego, rozprawa doktorska, Warszawa 1999.
8. Doktryna Logistyczna Sił Lądowych, Sojusznicze Wydawnictwo Logistyczne, 9(B) STANAG 2406 1995 .
9. Doktryna Operacyjna Wielonarodowych Połączonych Sił Sojuszu (AJP-1A), Warszawa1997.
10. Doktryna wojsk lądowych ATP-35(B), Warszawa 1995.
11. Dworecki S., Od konfliktu do wojny, Warszawa 1996.
12. Field Manual FM 100-5, Washington 1993.
13. Geografia wojenna polski. Warszawa 1995.
14. HDv 100/100 Truppenführung, Bonn 1996.
15. Heisbourg F., Prognozy XXI wieku, Wojny, Warszawa 1998.
16. Hofeditz K-H., Zasady prowadzenia operacji, (w:) Działania operacyjne w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych, materiały z sympozjum naukowego, Warszawa 1998.
17. Huzarski M., Brzozowski J., Przedwojewski W., Chrobak R., Zmiany w teorii walki, cz. II, pk. „DZIAŁANIA", Warszawa 1998.

18. Huzarski M., Kaczmarek W., Działania taktyczne batalionu. Warszawa 1997.

19. Huzarski M., Kaczmarek W., Obrona i natarcie dywizji, Warszawa 1997.

20. Huzarski M., Zagadnienia taktyki wojsk lądowych, Toruń 1999.

21. International Defence Review, Quarterly Report 1/96.

22. Jabłoński B., Kamiński S., NATO Acquis, Warszawa 1998.

23. Kaczmarek W., Ścibiorek Z., Przyszła wojna jaka?, Warszawa 1995.

24. Knetki J., Operacje połączone, AON Warszawa 1996.

25. Kondracki P., Geografia fizyczna Polski, Warszawa 1978.

26. Koziej S., Polska polityka obronna u progu XXI wieku, Studia i Materiały 1994 nr1.

27. Koziej S., Teoria sztuki wojennej, Warszawa 1993.

28. Łebkowski W., i inni, Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 1996.

29. Lidwa W., Przemieszczanie i rozmieszczanie wojsk, Warszawa 1997.

30. Lidwa W., Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju, Warszawa 1999.

31. Michniak J., Dowodzenie zgrupowaniami antykryzysowymi, Warszawa 1998

32. NATO, Poradnik Logistyki, Konferencja Wyższej Kadry logistycznej NATO, Bruksela 1994.

33. Pieter J., Zarys metodologii pracy naukowej, Warszawa 1975.

34. Popularna Encyklopedia Powszechna., t. 4, Kraków 1994.

35. Praca zbiorowa, Polska – NATO. Traktaty, gwarancje, zobowiązania, Warszawa 1999.

36. Przebieg oraz doświadczenia i wnioski z wojny w rejonie Zatoki Perskiej, Warszawa 1992.

37. Raport Ośrodka Studiów Wschodnich o krajach WNP, Rok 1998 – koniec iluzji, Warszawa 1999.

38. Regulamin działań taktycznych sił lądowych Atp-35(B).

39. Regulamin działań taktycznych żandarmerii terytorialnej, cz. I, Warszawa 1995.

40. Regulamin Działań Wojsk Lądowych, Warszawa 1999.

41. Sabak Z., Zagrożenia bezpieczeństwa RP, Warszawa 1999.

42. Ścibiorek Z., Działania opóźniające, Warszawa 1995.

43. Ścibiorek Z., Rozważania o obronie, Warszawa 1993.

44. Skrzyp J., Geostrategiczne aspekty bezpieczeństwa Polski, Warszawa 1999.

45. Sołoma L., Metody i techniki badań socjologicznych, Olsztyn 1997.

46. Świetlicki B., Ewolucja stanowiska NATO w kwestii przyjęcia nowych członków, (w:) Bezpieczeństwo Polski w zmieniającej się Europie, T.6 Rozszerzenie NATO, Warszawa-Toruń 1995.

47. Szeremietiew R., Obronić Polskę, Warszawa 1997.

48. Szulc B., Walka zbrojna w ogólnej teorii walki i teorii konfliktów, Warszawa 1996.

49. Targowski A., Obrona Polski dziś i jutro, Warszawa 1993.

50. Teoretyczne podstawy operacji połączonych, Warszawa 1999.

51. Toffler A., H., Trzecia fala, Warszawa 1997.

52. Toffler A.H., Wojna i antywojna, Warszawa 1997.

53. Tomaszewski A., i inni, Wojska lądowe w systemie obronnym kraju „ARMIA", cz. IV, Warszawa 1999.

54. Tomaszewski A., Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej, Toruń 1996.

55. Tomaszewski A., Zieliński J., Wojska lądowe w systemie obronnym kraju, Warszawa 1996.

56. Vademecum NATO. Wydanie jubileuszowe, Warszawa 1999.

57. Warunki terenowe i klimatyczne Polski, część .I, Ukształtowanie terenu, Warszawa 1981.

58. Wiatr M., Dowodzenie operacyjne w sztuce wojennej, rozprawa habilitacyjna, Warszawa 1998.

59. Wiatr M., Między strategią a taktyką, Toruń 1999.

60. Wiatr M., Trwałość obrony manewrowej, AON, Warszawa 1994.

61. Wiatr M., Kwećka R., Knetki J., Teoria sztuki operacyjnej, Warszawa 1997.

62. Wiśniewski E., Metodyka wojskowych badań naukowych, Warszawa 1983 Pilch T., Zasady badań pedagogicznych, Warszawa 1995.

63. Wołejszo J., Działania sił pierwszej kolejności użycia w przygranicznym pasie przesłaniania, Warszawa 1998.

64. Zajdziński W., i inni, Rola sił zbrojnych wybranych państw w polityce bezpieczeństwa, Warszawa 1998.

65. Zbiór materiałów Z Kursu „Wsparcie Państwa Gospodarza (HNS}'' prowadzonego z udziałem ekspertów Ministerstwa Obrony Królestwa Holandii, Biedrusko czerwiec 1999.

66. Zieliński J., O sztuce operacyjnej, AON Warszawa 1994.

67. Zieliński J., Teoretyczne podstawy walki zbrojnej, Warszawa 1995.

68. Zieliński J., Zarys teorii sztuki operacyjnej, Warszawa 1998.

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

1. Wywiad ekspercki
2. Formy zagrożeń militarnych według wybranych autorów
3. Idea sojuszniczej operacji połączonej
4. Zasady wielonarodowych (sojuszniczych) operacji sił połączonych
5. Użycie sił w przeciwkoncentracji
6. Model działania sił sojuszniczych
7. Ugrupowanie marszowe
8. Ubezpieczenia marszowe
9. Elementy ubezpieczenia marszowego
10. Zasady wykonywania marszu

Załącznik 1

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

WYWIAD EKSPERCKI

W A R S Z A W A 1 9 9 9

Przyjęcie przez Polskę zobowiązania do realizacji żądań ogólnie określonych w celu sił zbrojnych RP TG 4123 (HNS), a wynikających z Państwa Gospodarza, jest elementem przygotowania państwa do wspólnej obrony (w ramach operacji sojuszniczych) i wymaga spełnienia szeregu warunków , w których uczestniczą różne komponenty układu militarnego i niemilitarnego

Zespołom naukowo-badawczym stawiane są zadania rozwiązania podstawowych problemów z tym związanych i dotyczących możliwości obrony militarnej Rzeczypospolitej Polskiej w jakościowo nowych warunkach międzynarodowych i wewnątrzpaństwowych. U podłoża tych badań leżą zasadnicze aktualne i prognozowane - uwarunkowania działań obronnych, w tym użycia i działania różnorakich komponentów narodowych sił zbrojnych jak i wojsk sojuszniczych w ramach operacji obronnych prowadzonych na terytorium RP. Operacja obronna w swej strukturze zawiera nie tylko bezpośrednie starcia zbrojne z agresorem ale również przegrupowania na różnych szczeblach dowodzenia.

Z przegrupowaniami ściśle wiążą się przemieszczania jednostek różnymi sposobami na rożne odległości. Dotyczy to w szczególności wojsk sojuszniczych, które w ramach sił wzmocnienia będą napływać w obszar bitwy.

Oczywistym jawi się fakt, iż dla zapewnienia terminowego napływu sil zgodnie z planem operacji kompetentnych sztabów NATO, przemieszczenia na obszarze Teatru Działań musza przybrać formę swoistego systemu System ten nie ma stałego charakteru, bowiem każdy z jego podsystemów (plany operacyjne, system rażenia przeciwnika, system wsparcia i zabezpieczenia logistycznego, infrastruktura operacyjna obszaru działań) wynika z ogromnej ilości uwarunkowań.

Dwa z wyżej wymienionych tj: system wsparcia i zabezpieczenia logistycznego infrastruktura operacyjna obszaru działań głównie pod kątem przemieszczeń zawiera się w obszarze naszego zainteresowania.

Badaniami zostały objęte zagadnienia dotyczące przemieszczania wojsk sojuszniczych na obszarze RP. U ich podłoża leżą zasadnicze aspekty uzgodnionych działań Kompetentnych przedstawicielstw NATO i ich odpowiedników narodowych, w zakresie użycie poszczególnych komponentów militarnych i niemilitarnych w ramach HNS, oraz koncepcja przemieszczenia przy uwzględnieniu warunków istniejących w Polsce.

W związku z powyższym Uprzejmie Proszę Panów o wyrażenie swoich opinii dotyczących następujących kwestii – problemów wyrażonych w postaci pytań:

1. Jak Pan postrzega istotę sojuszniczych operacji połączonych i jakie miejsce zajmują w nich przemieszczania?
2. Jak, zdaniem Pana jako eksperta, pojmowana jest w NATO istota Państwa Gospodarza?
3. Jaka struktura kierowania ruchem wojsk sojuszniczych zapewnia warunki sprawnego ich przemieszczania na terytorium Polski - Państwa Gospodarza?
4. Które z warunków fizyczno - geograficznych wywierają największy wpływ na przemieszczanie wojsk?

DZIĘKJĘ

Załącznik nr 1. 1

SPRAWOZDANIE Z BADANIA OPINI EKSPERTÓW DOTYCZĄCEGO PROBLEMATYKI PRZEMIESZCZANIA WOJSK SOJUSZNICZYCH NA OBSZARZE RP

I. Temat badań: Przemieszczanie wojsk sojuszniczych na terytorium Polski w aspekcie obowiązków Państwa Gospodarza.

II. Metody badawcze: Metoda ocen ekspertów.

III. Cel badań: Uzyskanie opinii doświadczonych oficerów o najważniejszych problemach związanych z zabezpieczeniem przemieszczania wojsk sojuszniczych na terytorium Państwa Gospodarza.

IV. Czas badań: Marzec 99 - październik 99.

V. Opis przebiegu badań:

Badanie przeprowadzono metodą ocen ekspertów i objęto nim 8 (ośmiu) oficerów reprezentujących :

Zarząd Planowania Logistyki SG WP

- Starszy specjalista oddziału planowania

Akademia dowodzenia Bundeswehry:

- Wykładowca dowodzenia wojskami lądowymi
- Wykładowca wojsk inżynieryjnych

Dwa wydziały Akademii Obrony Narodowej.

- Z wydziału wojsk lądowych:
  - Profesor AON;
  - Profesor AON;
  - Adiunkt KSZO;
  - Adiunkt KSZO;
  - Adiunkt KdiŁącz;
  - Adiunkt KTO;

- Z Wydziału Strategiczno Obronnego:

- Adiunkt KOTiOC;

Badania prowadzone były w oparciu o kwestionariusz zawierający cztery pytania wymagające wyrażenia osobistych poglądów ekspertów.

W oparciu o uzyskane opinie można sformułować następujące generalne wnioski:

Ad. 1. Strategia NATO uwzględniając zmianę rodzaju aktualnych zagrożeń, powiększenie obszaru NATO, a jednocześnie zmniejszenie sił przeznaczonych do jego obrony rezygnuje z koncepcji „wysuniętej obrony" na korzyść „wysuniętej obecności". Nowa koncepcja w głównej mierze opiera się na użyciu mobilnych sił NATO w obszarach zagrożenia. W rozważaniach dotyczących obrony Polski, założenia te są bardzo ważne, bo na obszarach państw nowych sojuszników nie będą stacjonować na stałe wojska państw członkowskich. W przypadku niespodziewanej agresji przeciwnika w początkowym okresie wojny siły narodowe powinny być zdolne do samodzielnego jej prowadzenia. Dopiero w kolejnych jej fazach nastąpi wzmocnienie siłami NATO, które mają być zdolne do szybkiego przemieszczania w rejony zagrożenia. Dlatego przemieszczanie wojsk sojuszniczych na obszarze RP w wypadku zagrożenia należy traktować jako integralną część przyszłych sojuszniczych operacji połączonych. Natomiast, na nas ciąży obowiązek stworzenia jak najbardziej korzystnych warunków w ramach przedsięwzięć realizowanych przez Państwo Gospodarza.

Ad.2. Z przedstawionych opinii wynika, ze wsparcie przez Państwo Gospodarza (HNS) jest jednym z głównych źródeł zabezpieczenia dla sił NATO w czasie kryzysu konfliktu. Państwo Gospodarz odpowiedzialne jest również za terminowa osiągalność HNS w sytuacjach kryzysowych oraz kontrolę i koordynację przegrupowania sił Sojuszu w obrębie ich własnych terytoriów.

Ad.3. Szereg zadań, usprawniających ruch jednostek sojuszniczych na wojskowych drogach samochodowych mogą przejąć – regulacja ruchu i wojska

obrony terytorialnej, które powinny odpowiadać za: techniczną osłonę dróg i urządzeń drogowych, przygotowanie dróg dojazdu, osłonę przeciwdywersyjną dróg, ubezpieczenie wojsk przebywających w rejonach.

Siły przewidziane etatowo w strukturach narodowych wojsk operacyjnych są zbyt skromne, aby sprostać temu zadaniu. Istnieje więc potrzeba odtworzenia systemu kierowania ruchem wojsk, którego struktura według opinii ekspertów odpowiadać powinna strukturze wojskowych organów administracji terenowej.

Pododdziały regulacji ruchu przy pomocy których może być realizowany wspomniany system powinny znajdować się przy RSzW, WSzW. Zwiększy to możliwości zapewnienia płynności ruchu przez obszar województw, co przy współpracy z ogniwami niemilitarnymi (policją) powinno być wystarczające.

Zabezpieczenie logistyczne maszerujących wojsk sojuszniczych powinny realizować specjalistyczne pododdziały logistyczne wojsk obrony terytorialnej w oparciu o zasoby miejscowe. W czasie gwałtownego rozwoju sytuacji kryzysowej należy oddzielić ruch jednostek sojuszniczych od ruchu cywilnego poprzez wyznaczenie wojskowych dróg samochodowych, których utrzymanie powinno leżeć w kompetencjach terytorialnych organów kierowania ruchem wojsk.

Ad.4. Do warunków terenowych wywierających największy wpływ na przemieszczanie wojsk zaliczono: drożnię, ukształtowanie terenu, pokrycie (głównie lasy) oraz pora roku. Na podstawie prezentowanych poglądów można wysnuć wniosek, z e pokrycie kraju zarówno naturalne jak i sztuczne pozwala wyodrębnić obszary, które ograniczają płynność ruchu. Zdaniem większości ekspertów zjawisko to można wyeliminować poprzez odpowiednie przygotowanie infrastruktury komunikacyjnej, zgromadzenie dodatkowych środków do neutralizowania przeszkód , oraz dokładne zapoznanie się z warunkami fizyczno-geograficznymi obszaru przemieszczania.

Formy zagrożeń militarnych według wybranych autorów

B. Balcerowicz Obronność państwa średniego, Warszawa 1996, s.79	S Dworecki, Od konfliktu do wojny, Warszawa 1996, s.71	D. Proektor, Siła militarna we współ czesnym świecie, Warszawa 1987, s. 99-128	S. Kaplan , Diplomacy of Power, Washington 1981, s.27-60	Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 14.12.1974, Leksykon pokoju, Warszawa 1987, s.239-240
Bezpośrednie użycie sił zbrojnych: ♦ Interwencja zbrojna ♦ Inwazja; ♦ Incydent zbrojny *Pośrednie użycie sił zbrojnych*: ♦ Wszystkie te, w których siły zbrojne nie są angażowane w walkę zbrojna lub angażowane są w minimalnym stopniu w celu ZASTRASZANIA lub ODSTRASZANIA.	♦ przewrót wojskowy; ♦ akcja zbrojna; ♦ blokada militarna; ♦ incydenty graniczne ♦ interwencja zbrojna; ♦ napaść zbrojna grup nieformalnych; ♦ szantaż militarny ♦ prowokacja militarna; ♦ ograniczone użycie środków przemocy zbrojnej; ♦ zbrojne starcia graniczne; ♦ militarny konflikt w strefie nadgranicznej; ♦ konflikt lokalny na terenie sąsiedniego państwa; ♦ konflikt między państwami bezpośredniego otoczenia.	*Pośrednie:* ♦ obecność wojskowa; ♦ interwencja pośrednia; ♦ demonstracja siły; ♦ zastraszanie; ♦ prowokowanie konfliktu; ♦ grożenie; ♦ udzielanie poparcia. *Bezpośrednie*: ♦ równowaga sił; ♦ nacisk polityczny (siłowy); ♦ wojna.	*Pośrednie*: ♦ blokady; ♦ zmiana dyslokacji; ♦ ćwiczenia lub demonstracje; ♦ niepokojenie innych sił powietrznych lub morskich; ♦ zaopatrzenie w środki walki; ♦ obecność fachowych doradców.	*Bezpośrednie użycie sił zbrojnych*: ♦ inwazja; ♦ atak zbrojny; ♦ okupacja; ♦ bombardowanie terytorium innego państwa lub użycie przeciwko niemu jakiejkolwiek broni; ♦ atak sił zbrojnych na siły zbrojne , marynarkę lub lotnictwo cywilne na morzu terytorialnym lub na rozciągającej się nad nim przestrzeni powietrznej; ♦ użycie sił zbrojnych znajdujących się na terytorium drugiego państwa w sposób sprzeczny ze wzajemnym porozumieniem; ♦ wysyłanie przez państwo lub w jego imieniu zbrojnych grup, nieregularnych sił, dokonujących poważnych aktów zbrojnych przeciwko innemu państwu.

Załącznik 3

Idea sojuszniczej operacji połączonej

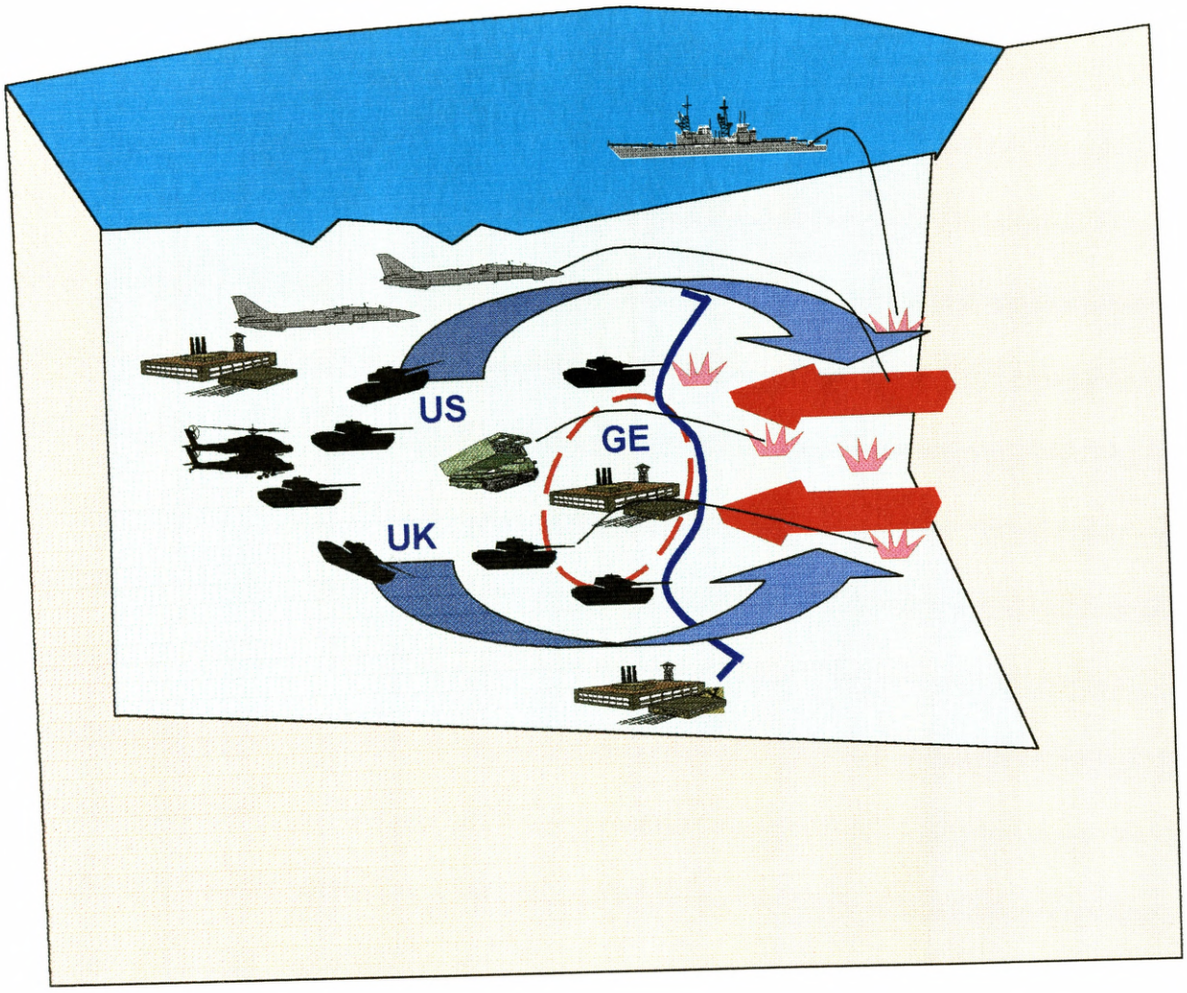

Załącznik 4

Zasady wielonarodowych (sojuszniczych) operacji sił połączonych[84]

1. **Założenia.** Wielonarodowe operacje sił połączonych muszą kierować się jasno zdefiniowanymi i powszechnie zrozumiałymi założeniami, które wnoszą wkład do osiągnięcia pożądanego „końca". Założenia, działania i zadania muszą być zdefiniowane absolutnie jasno jeszcze przed rozpoczęciem operacji. Z chwilą przyjęcia określonych założeń, wysiłki sił połączonych musza być skierowane w kierunku ich osiągnięcia. W procesie definiowania tak niniejszych założeń jak i efektów operacji należy rozważyć cztery kluczowe pytania:
   - Jaki jest cel misji?
   - Jakie kryteria stanowią o wypełnieniu misji?
   - Co to są kryteria wyjściowe (kryteria końca misji)?
   - Kto oznajmia o sukcesie lub zwycięstwie?
2. **Jedność Wysiłków.** W oparciu o uzgodnione porozumienie w sprawie celów misji, dowódcy wszystkich państw biorących udział w operacji muszą zjednoczyć wysiłki w celu osiągnięcia pożądanych rezultatów. Ta spójność zależy od współpracy pomiędzy państwami i poszczególnymi komponentami służb wchodzących w skład sił operacji, zaś jedność wysiłków uzależniona jest od osobistych relacji pomiędzy dowódcami wojskowymi, przywódcami politycznymi i dyplomatami.
3. **Współpraca.** Rezultaty Operacji Połączonych Sił Wielonarodowych zależą od współpracy mającej na celu koordynację wszystkich przedsięwzięć zmierzających do osiągnięcia maksimum wspólnie uzgodnionych efektów. Dobra wola , wspólny cel, jasny i uzgodniony podział odpowiedzialności i rozumienie możliwości i ograniczeń innych, są najistotniejszymi elementami współpracy.
4. **Utrzymywanie operacji.** Planowanie utrzymywania operacji obejmuje uruchomienie wszystkich przedsięwzięć administracyjnych niezbędnych do pomyślnego wprowadzenia w życie planu operacji, włączając logistykę i

---

[84] Źródło, Doktryna Operacyjna Wielonarodowych Połączonych Sił Sojuszu (AJP-1A),rozdział II, Warszawa1997

zabezpieczenie kadrowe. Zapewnienie ciągłości administracyjnej musi być częścią planowania operacyjnego od samego początku. Podobnie logistyka, choć pełni rolę usługową w operacji, może być czynnikiem decydującym i determinującym wykonalność operacji czy wprowadzenie w życie planu.

5. **Koncentracja Sił.** W celu osiągnięcia decydujących rezultatów, siła bojowa musi zostać skoncentrowana w ściśle określonym czasie i miejscu. Przeważające siły to nie tylko kwesta liczebności ale również zdolności bojowe, ich spójność, morale, zdolność do osiągania reżimów czasowych, właściwy dobór założeń i zastosowania najnowszej technologii.
6. **Ekonomia wysiłku**. Przy założeniu, że środki nie są nieograniczone, koniecznym będzie podjąć ryzyko w tych obszarach, które nie spełniają założeń wyjściowych. Ta zasada ekonomii wysiłku uznaje, że jeśli siły decydujące mają być użyte na obszarze, na którym mogą osiągnąć największe efekty, to osiągnięcie tych efektów nie może być usprawiedliwione przez odwrócenie się od obszarów niższego priorytetu. Dlatego też ekonomia wysiłku zakłada rozdział środków w taki sposób aby gwarantowały one osiągnięcie zasadniczych zamiarów dowódcy.
7. **Elastyczność.** Plany muszą być dostatecznie elastyczne aby w sytuacjach nieprzewidzianych pozwolić dowódcy na swobodę w podjęciu akcji mającej na celu zmianę okoliczności. Wymaga to rozumienia wyższych celów dowódców, elastyczności myślenia, podejmowania błyskawicznych decyzji, dobrej organizacji i dobrej łączności. Elastyczność wymaga również fizycznej mobilności pozwalającej siłom na szybką koncentrację w określonym czasie i miejscu.
8. **Inicjatywa.** Inicjatywy nie można się wyuczyć, ale może ona być nabyta, rozwinięta i umocniona poprzez zaufanie, wzajemne zrozumienie oraz szkolenie. Polega to na rozpoznaniu i ocenie możliwości oraz rozwiązywaniu problemów w oryginalny sposób. W celu stworzenia właściwego klimatu inicjatywie, dowódca musi posiadać swobodę przejawiania swojej inicjatywy, i musi on w dalszej kolejności zachęcać swoich podwładnych do własnej inicjatywy. Dowódcy winni być zachęcani do przejawiania inicjatywy bez obawy o konsekwencje w przypadku poniesienia porażki. Wymaga to szkolenia i kultury operacyjnej, która promuje

właściwe podejście do kwestii podejmowania ryzyka, raczej w celu osiągnięcia zwycięstwa, niż zabezpieczenia się przed porażką.

9. **Troska o Morale.** Dowódca musi nadać swemu dowodzeniu swoistą tożsamość, promować samoocenę, inspirować ją z pomocą poczucia wspólnoty celu i jedności wysiłku oraz nakreślając cele możliwe do osiągnięcia. Wysokie morale zależy od dobrego dowodzenia, które wpaja odwagę, energie oraz determinację.
10. **Zaskoczenie.** Zaskoczenie budowane jest na prędkości, dyskrecji i wprowadzaniu w błąd przeciwnika i jest sposobem na osiągnięcie względem niego celów, które są nieproporcjonalne do poniesionych wysiłków.
11. **Bezpieczeństwo.** Bezpieczeństwo poprawia swobodę akcji poprzez ograniczenie wrażliwości na działania ze strony przeciwnika i inne zagrożenia. Aktywne i pasywne środki pomagają zapobiec kontr informacjom ze strony przeciwnika, wprowadzić go w błąd i podjąć kontr działanie.
12. **Prostota.** Proste plany i jasne rozkazy zmniejszają prawdopodobieństwo niezrozumienia i wprowadzenia w błąd.

Załącznik 5

Użycie sił w przeciwkoncentracji[85]

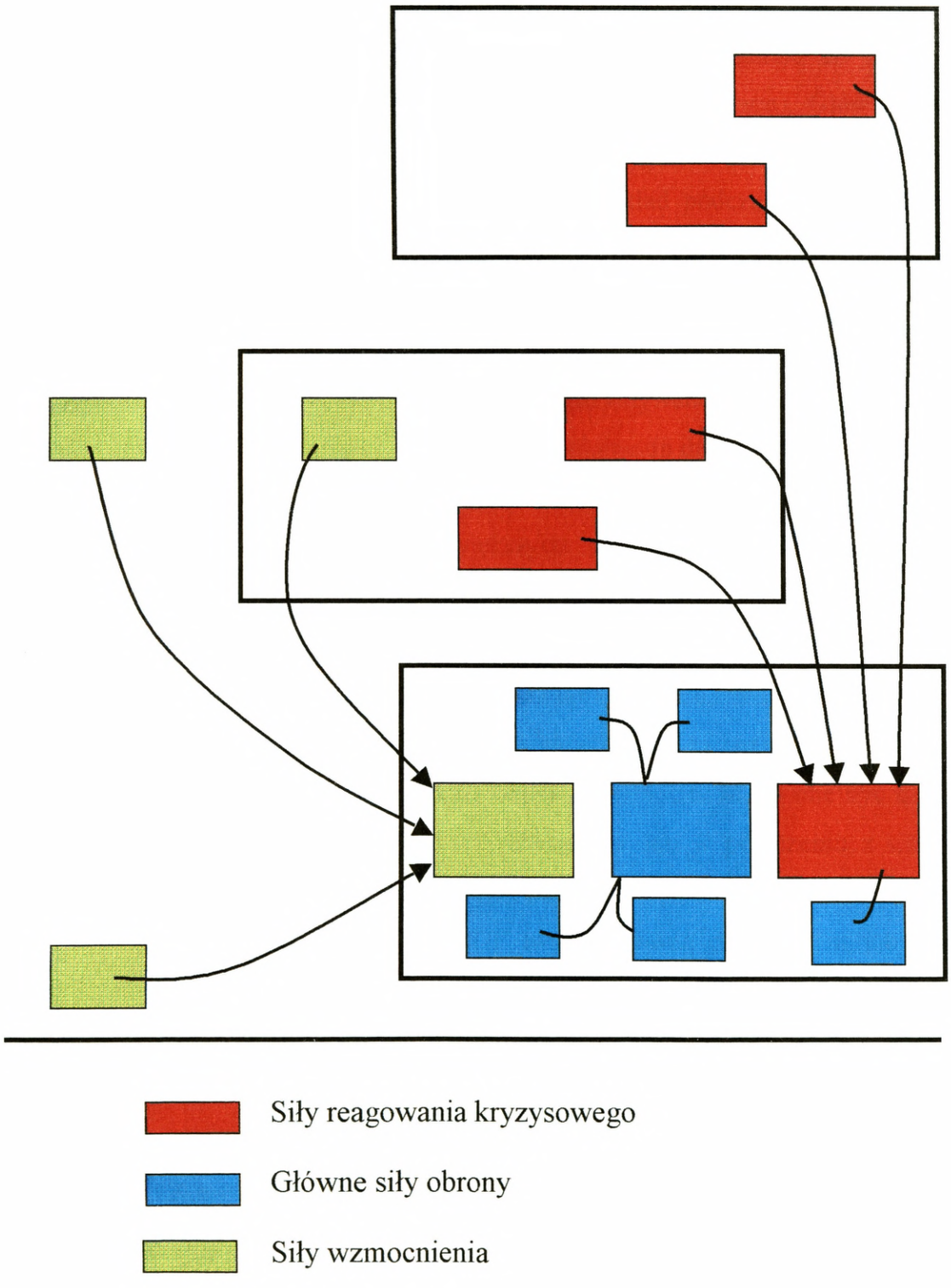

[85] M. Wiatr i inni, Teoria sztuki operacyjnej, t. I, Warszawa 1997, s. 112.

Wielkość, gotowość bojowa i gotowość do użycia sił militarnych Sojuszu demonstrują zdolności obronne Sojuszu. W okresie pokoju, siły te są rozmieszczone geograficznie w celu zapewnienia wystarczającej i widocznej obecności w obrębie całego terytorium Sojuszu. Struktura tych sił jest oparta na składowych narodowych kontrybucji sił lądowych, powietrznych i morskich, które wydzielono do jednej z trzech niżej wymienionych kategorii: **Siły Reagowania** (T: Reaction), **Główne Siły Obronne** (T: Main Defence) oraz **Siły Wzmacniające** (T: Augmentation Forces).[86] Elementy wszystkich trzech kategorii mogą wnosić wkład podczas zarządzania w sytuacjach kryzysowych i mogą być użyte jako część wewnątrz Europejskiego czy transatlantyckiego wsparcia.

Siły Reagowania (RF). RF są to łatwo dostosowujące się do każdej sytuacji, wysoce mobilne i o dużych możliwościach siły, utrzymywane w wysokim stopniu gotowości bojowej, w których skład wchodzą opcje zdolne do działań na całym terenie Sojuszu. W ich skład wchodzą mniejsze Siły Natychmiastowego Reagowania (IRF) (T: Immediate Reaction Forces) i o większych możliwościach Siły Szybkiego Reagowania (RRF) (T: Rapid Reaction Forces), obydwie wyposażone w komponenty zarówno morskie, lądowe, jak i powietrzne. IRF są utrzymywane w wyższym stopniu gotowości bojowej niż RRF ale niższe w porównaniu z RRF zdolnościach bojowych i sile. Siły te służyłyby w celu demonstrowania spójności NATO i pozwalały zyskać na czasie umożliwiając tworzenie sił na terenie objętym kryzysem. Mogą one być użyte samodzielnie, z jednym lub większą ilością elementów lub w połączeniu z siłami narodowymi lub siłami państw NATO w danym regionie.

Główne Siły Obronne (MDF). MDF tworzą główną część sił militarnych Sojuszu i obejmują wielonarodowe i narodowe formacje utrzymywane w różnych stopniach gotowości bojowej. Część sił lądowych MDF utrzymuje wysoki stopień gotowości bojowej. Siły te w połączeniu z siłami powietrznymi i marynarki MDF mogły by być użyte do rozwiązywania sytuacji kryzysowych we wstępnej i zasadniczej fazie operacji obronnych.

---

[86] Doktryna Operacyjna Wielonarodowych Połączonych Sił Sojuszu (AJP-1A), Warszawa1997.

Siły Wzmacniające (AF). AF są siłami innymi niż MDF czy RF, z przeznaczeniem do wzmocnienia dowództwa regionu czy też obszaru działań morskich i przyczyniają się do odstraszania, wspierania zarządzania w sytuacjach kryzysowych i obronnych. W zależności od potrzeb danej nacji czy Sojuszu, AF utrzymują różne stopnie gotowości bojowej i mogą zostać użyte w różnych opcjach. Siły te zapewniają stosowne rezerwy strategiczne i operacyjne i nie są one przyporządkowane do konkretnych regionów. Część lądowych sił wzmacniających może być również wykorzystana jako będące w gotowości siły manewrowe (T: Ready Manoeuvre Forces) do wsparcia zarządzania w sytuacjach kryzysowych wraz ze wzmacniającymi siłami powietrznymi utrzymywanymi w wysokiej gotowości bojowej.

Model działania sił sojuszniczych

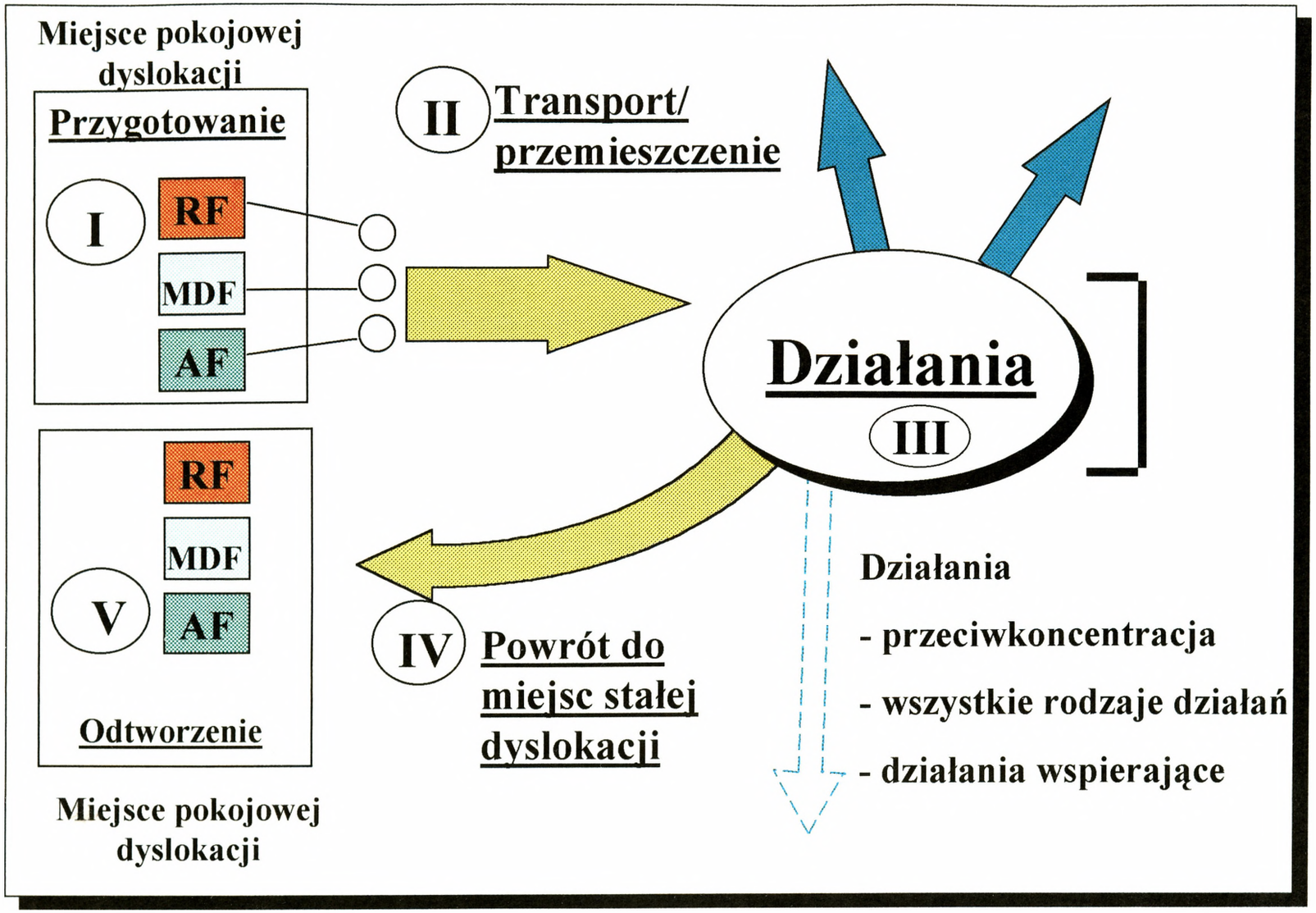

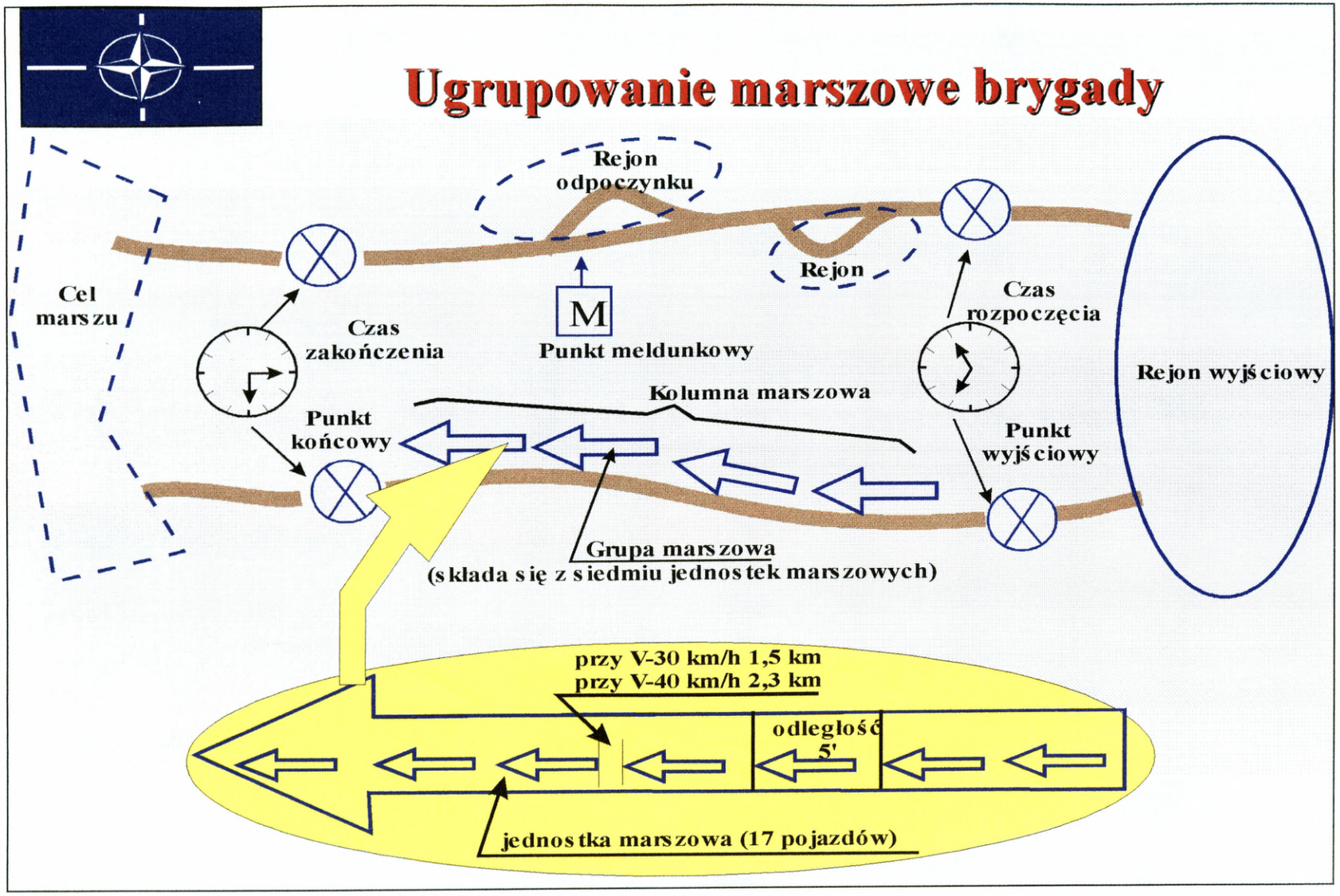
Ugrupowanie marszowe brygady
Rejon odpoczynku
Rejon
Cel marszu
Czas zakończenia
M
Punkt meldunkowy
Czas rozpoczęcia
Rejon wyjściowy
Kolumna marszowa
Punkt końcowy
Punkt wyjściowy
Grupa marszowa
(składa się z siedmiu jednostek marszowych)
przy V-30 km/h 1,5 km
przy V-40 km/h 2,3 km
odległość 5'
jednostka marszowa (17 pojazdów)

Załącznik 8

ELEMENTY UBEZPIECZENIA MARSZOWEGO

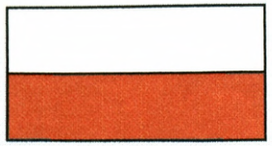

- **Drużyna patrolowa** - wysyłana przez patrol czołowy na odległość wzrokową;
- **Patrol czołowy** - wysyłany jest ze składu szpicy czołowej lub batalionu maszerującego w składzie sił głównych brygady na odległość 2-3 km;
- **Szpica czołowa** - organizowana jest w batalionie maszerującym na czele sił głównych brygady oraz działającego jako awangarda. Wysyła się ją na odległość 3-5 km od czoła sił głównych;
- **Awangarda** - organizowana jest ze składu brygady (ZT) w sile wzmocnionego batalionu, działa w odległości 20-30 km.

według ATP-35B

Ochrona.

Siła i skład elementu ochrony będzie różna, zależna od sytuacji. Może obejmować:

Obronę przed uderzeniami naziemnymi środkami pasywnymi i aktywnymi:

- patrole rozpoznawcze, poprzedzające i zamykające otwarte skrzydła;
- awangardę;
- ariergardę.

Obronę przed zagrożeniem z powietrza, środkami pasywnymi i aktywnymi, w tym dodatkową obronę przeciwlotniczą.

według HDv 100/100

- szpica czołowa;
- awangarda.

Zasady wykonywania marszów

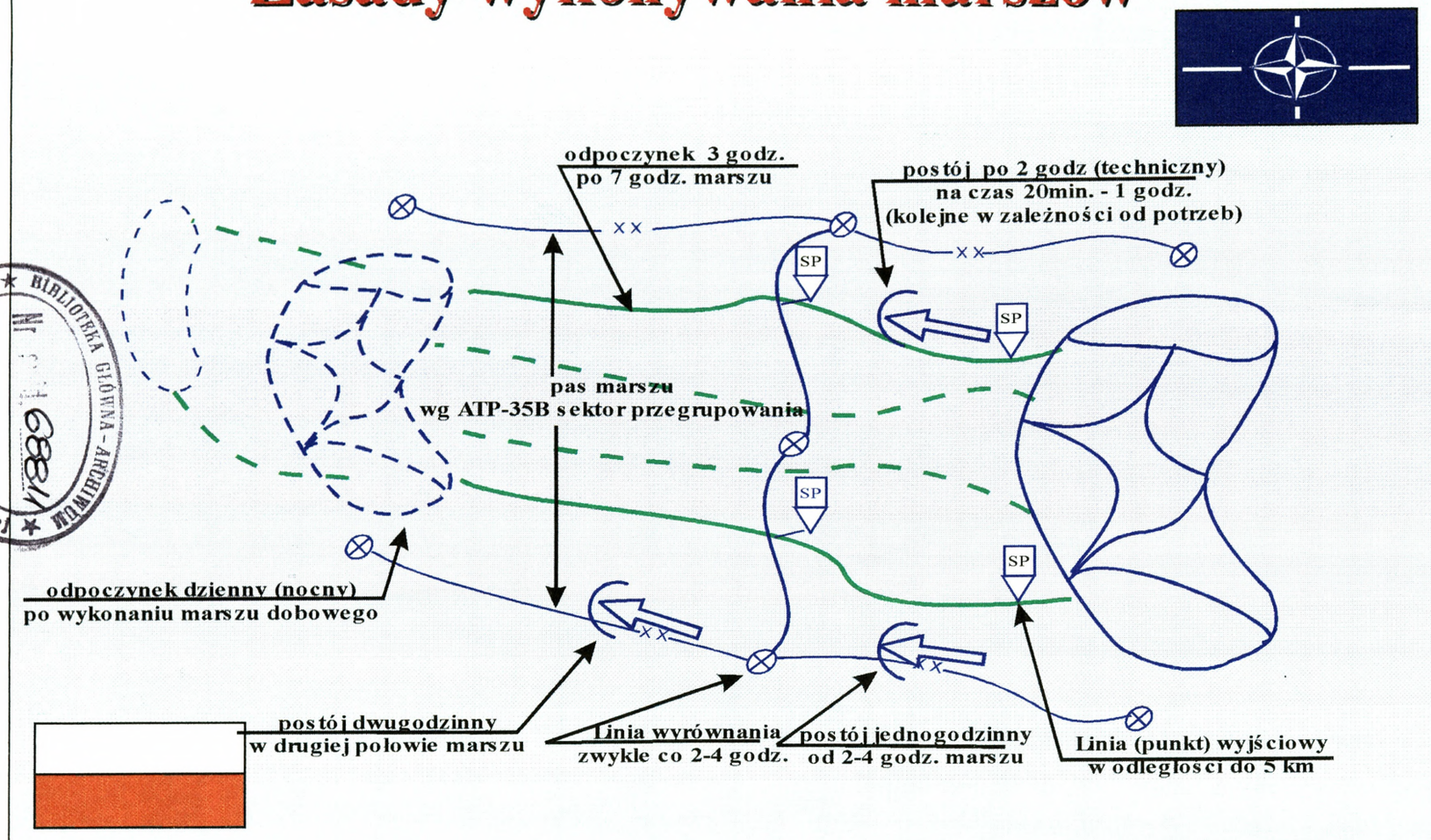

Akademii Obrony Narodowej ★ BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM ★